

2021 - 2028

План развоја општине Бела Паланка

Маломесто које ствара велике људе!

Општина Бела Паланка

Децембар, 2021

САДРЖАЈ

I УВODНА РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНЕ	6
II УВOD	8
III МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕЛА ПАЛАНКА 2021–2028. ГОДИНЕ	9
Зашто стратешко планирање развоја?	11
Стратешки, законски и институционални оквир за планирање локалног одрживог развоја	12
Надлежности градова и општина	12
ПЛАН РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕЛА ПАЛАНКА 2021–2028. ГОДИНЕ	13
СТРУКТУРА ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕЛА ПАЛАНКА	14
ШЕМА ПРОЦЕСА ИЗРАДЕ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕЛА ПАЛАНКА	14
.....	14
IV ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА	15
V Профил заједнице (социо-економска анализа)	16
САДРЖАЈ ПРОФИЛА ЗАЈЕДНИЦЕ	17
УВOD	18
ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ	19
Географски положај (локација)	19
Општи подаци	20
Клима	21
Локална самоуправа (администрација)	22
Историја, традиција и културно наслеђе	24
ПРИРОДНИ РЕСУРСИ	25
Пољопривредно земљиште	25
Водни ресурси	25
Шумски ресурси	27
ЉУДСКИ РЕСУРСИ	27
Становништво (број становника и стопа раста)	27
Становништво према типу насеља	30
Витални догађаји	31
Становништво према брачном стању	32
Старосна структура становништва	32
Полна структура становништва	36
Етничка структура становништва	37
Структура становништва према вероисповести	38
Структура становништва према матерњем језику	38
Становништво према активности	39
Образовна структура становништва	42
Породице и домаћинства	44

Миграције становништва	46
Дневне миграције	47
СТАМБЕНИ РЕСУРСИ	47
Стамбена статистика	48
Стамбена изградња	51
ПРИВРЕДА	52
Привредна структура	52
Индустрија	53
Пољопривреда	54
Шумарство	57
Макроекономски показатељи	58
Структура извоза и увоза	60
Јавне финансије	60
Финансијске институције	63
Инвестиције	63
РАДНА СНАГА	64
Број и структура запослених	64
Број и структура незапослених	65
ЈАВНИ РЕСУРСИ	67
Саобраћајна инфраструктура	67
Комунална инфраструктура	68
Здравствена и социјална заштита	69
Образовање	72
ТУРИСТИЧКИ РЕСУРСИ	76
Туризам и туристички потенцијали	76
Манифестациони туризам	77
КВАЛИТЕТ ЖИВОТА	78
Рекреативни програми	78
Верски објекти	79
VI Визија општине Бела Паланка до 2028. године	82
VII СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТИ	83
РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	83
УНАПРЕЂЕЊЕ ЈАВНЕ УПРАВЕ И ДРУШТВЕНЕ ДЕЛАТНОСТИ	83
РАЗВОЈ ПРИВРЕДЕ	83
VIII РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 1. УНАПРЕЂЕЊЕ ЈАВНЕ УПРАВЕ И ДРУШТВЕНИХ ДЕЛАТНОСТИ	84
SWOT АНАЛИЗА	85

SWOT (Strenths, Weaknesses, Opportunities, Threats) анализа представља анализу екстерних (снаге и слабости) и интерних фактора (шансе и претње). Ова анализа представља основу за стратешко планирање, односно дефинисање будућих циљева, пројекта и мера.....	85
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.1. ЕФИКАСНА ЛОКАЛНА АДМИНИСТРАЦИЈА.....	88
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.2. СТАБИЛНОСТ ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА.....	89
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.3. РАЗВОЈ ЉУДСКИХ РЕСУРСА.....	90
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.4. УНАПРЕЂЕЊЕ И МОДЕРНИЗАЦИЈА ЗДРАВСТВЕНЕ И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ.....	92
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.5. ПОДРШКА РАЗВОЈУ КУЛТУРЕ.....	93
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.6. УНАПРЕЂЕЊЕ И МОДЕРНИЗАЦИЈА СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА.....	94
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.7. РАЗВОЈ СПОРТА И РЕКРЕАЦИЈЕ.....	95
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.8. УНАПРЕЂЕЊЕ СИСТЕМА БЕЗБЕДНОСТИ.....	96
IX РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 2. РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ.....	97
SWOT АНАЛИЗА.....	98
SWOT (Strenths, Weaknesses, Opportunities, Threats) анализа представља анализу екстерних (снаге и слабости) и интерних фактора (шансе и претње). Ова анализа представља основу за стратешко планирање, односно дефинисање будућих циљева, пројекта и мера.....	98
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.1. ПЛАНИРАЊЕ И ПРОЈЕКТОВАЊЕ ИНФРАСТРУКТУРНИХ МРЕЖА И ОБЈЕКТА.....	103
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.2. РАЗВОЈ И УНАПРЕЂЕЊЕ САОБРАЋАЈНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ.....	104
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.3. УНАПРЕЂЕЊЕ ВОДОПРИВРЕДЕ И ВОДОПРИВРЕДНИХ ОБЈЕКТА.....	105
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.4. РАЗВОЈ И УНАПРЕЂЕЊЕ КОМУНАЛНЕ ЕНЕРГЕТИКЕ.....	106
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.5. КВАЛИТЕТНО И ПОУЗДАНО ВОДОСНАБДЕВАЊЕ И ОДВОЂЕЊЕ ОТПАДНИХ ВОДА.....	106
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.6. УПРАВЉАЊЕ КОМУНАЛНИМ И ОСТАЛИМ ОТПАДОМ.....	107
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.7. УНАПРЕЂЕЊЕ И ОЧУВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ.....	109
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.8. УНАПРЕЂЕЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ И УПОТРЕБА ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА ЕНЕРГИЈЕ.....	110
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.9. ИЗГРАДЊА ОСТАЛЕ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ.....	111
X РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 3. РАЗВОЈ ПРИВРЕДЕ.....	111
SWOT АНАЛИЗА.....	112
SWOT (Strenths, Weaknesses, Opportunities, Threats) анализа представља анализу екстерних (снаге и слабости) и интерних фактора (шансе и претње). Ова анализа представља основу за стратешко планирање, односно дефинисање будућих циљева, Мераа и мера.....	112
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.1. ПРИВЛАЧЕЊЕ И ПОДСТИЦАЈ РАЗВОЈА ИНВЕСТИЦИЈА.....	116
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.2. ПОДРШКА РАЗВОЈУ ЛОКАЛНЕ ПОСЛОВНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ.....	117
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.3. РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНИ РАЗВОЈ.....	118
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.4. РАЗВОЈ ТУРИЗМА.....	119
XI ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕЛА ПАЛАНКА.....	121

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА

ИПА – Инструмент за претприступну помоћ
SWOT Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats – снаге, слабости, прилике, претње
УН – Уједињене нације
ЕУ – Европска унија
ОУН - Организација уједињених нација
РЗС – Републички завод за статистику
РСД – Међународна ознака валуте за динар
БДП – Бруто домаћи производ
ЛПА – Локална пореска администрација
ЦЕОП – Централна евиденција обједињене процедуре
УЉР – Управљање људским ресурсима
ГИС – Географски информациони систем
ИТ – Информационе технологије
РГЗ – Републички геодетски завод
ПП – Просторни план
ПГР – План генералне регулације
ПДР – План детаљне регулације
ЈКП – Јавно комунално предузеће
МГСИ – Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре
ЈЛС – Јединица локалне самоуправе
ЈП – Јавно предузеће
ОЦД - Организације цивилног друштва
НВО – Невладина организација
МНРЛ – Ментално недовољно развијена лица
МЗ – Месна заједница
РС – Република Србија
МСП – Мала и средња предузећа
ПР – Предузетник
НАЛЕД – Национална алијанса за локални економски развој
ИСО – Међународна организација за стандардизацију
ХАЦЦП – Анализа опасности и критичних контролних тачака
ИПАРД – Инструмент за претприступну помоћ у области руралног развоја

ЈУВОДНА РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНЕ

Поштоване суграђанке и суграђани,

Планирање развоја је једна од основних претпоставки за реализацију циљева одрживог развоја локалне заједнице. Истовремено, реч је о процесу којим се додатно валоризују развојни потенцијали и предности. Општина Бела Паланка је једна од првих општина у Србији која је израдила и усвојила Стратегију одрживог развоја за период од 2010 - 2020.године. У овом планском периоду реализовано је преко 90 посто пројеката који су предложили грађани Беле Паланке, јавни и приватни сектор и невладине организације. Ова чињеница потврђује значај постојања стратешког планирања, као једног од основа развоја.

Пред вама је План развоја општине Бела Паланка за период 2021 – 2028. године који је суштински важан развојни документ и који ће у наредном периоду бити главна смерница за развој Беле Паланке. Израђен је на начелима доброг управљања уз пуно поштовање правног оквира, са посебним освртом на: поштовање партнерског односа са грађанима, приватним и невладиним сектором; израду реалног, остваривог и одрживог плана; одређивање приоритета за сваку област и потпуну транспарентност током целог процеса.

Стратешки приоритети развоја општине Бела Паланка за наредни седмогодишњи период јесу: унапређење јавне управе и друштвених делатности, развој инфраструктуре и заштите животне средине и развој привреде. Планом развоја дефинисана је припрема просторно– планске и пројектно–техничке документације за развој и опремање радних зона, рад на унапређењу постојеће пољопривредне производње, као и локалне туристичке понуде. Унапредити квалитет услуга Општинске управе према грађанима и привреди, повећати капиталне инвестиције, унапредити социјалне услуге и здравствену заштиту и побољшати квалитет образовања су трајна опредељења општине. План предвиђа припрему пројектно- техничке документације у

циљу реконструкције постојеће и изградње нове инфраструктуре из области енергетске ефикасности, саобраћајне, водоводне и канализационе инфраструктуре.

Дефинишући стратешке циљеве и приоритете по областима, локална самоуправа је узела у обзир све важеће правне документе којима су дефинисани циљеви и кораци у процесу приступања Европској унији, те су одговарајући стандарди Европске уније уграђени у мере које су предвиђене Планом развоја. Овим документом се уводе нове развојне парадигме и теме које одговарају на савремене потребе општине. Транспарентни и партиципативни процеси у промишљању будућности Беле Паланке афирмишу Општинску управу као савремену, отворену и одговорну према грађанима.

Заједно смо одредили пут којим ћемо ићи у наредном периоду. Извесно је да ће пут развоја подразумевати различите изазове, али је веома важно што имамо визију и мисију развоја Беле Паланке. То је аргумент који ћемо користити у реализацији свих важних пројеката.

Реализација Плана развоја подразумева проактивни однос као и одговоран и координисан рад свих чланова заједнице, окупљених око заједничког циља- *бољег живота и услова рада свих становника општине Бела Паланка*.

Председник општине Бела Паланка
Горан Миљковић

II УВОД

План развоја општине Бела Паланка 2021–2028. године је кључни стратешко-плански документ општине који треба да подстакне будући развој целокупне локалне заједнице. План развоја обухвата друштвено и економску сферу, али и аспекте заштите и побољшања животне средине, просторног уређења, изградње и реконструкције инфраструктуре и унапређења рада јавног сектора и друштвених делатности.

План развоја је израђен као оквир за дефинисање заједничких циљева, подстицање локалних снага, али и као одговор на изазове будућег развоја општине Бела Паланка и свеукупног живота у њему. Као такав, План развоја је израђен у складу са развојним плановима, програмима, стратегијама и политикама на вишим нивоима власти, али и са другим секторским стратегијама и законским оквиром на републичком нивоу.

План развоја је припремљен од стране радних тела која је именовао председник општине Бела Паланка уз пуно учешће јавног, приватног и невладиног сектора. Целокупан процес координације и праћења израде Плана развоја био је у надлежности Координационог тима за израду Плана развоја општине Бела Паланка, у следећем саставу:

1. Горан Миљковић, председник општине – председник тима
2. Дејан Видановић, помоћник председника општине – заменик председника тима
3. Александра Ђорђевић, начелница општинске управе
4. Соња Ђорђевић, руководилац Одељења за буџет и финансије
5. Биљана Миленковић, шеф Одсека за израду пројеката развоја општине
6. Милош Павловић, в.д. директора ЈКП „КОМНИС“, Бела Паланка
7. Михајло Соколовић, директор Установе културе „Ремезијана“, Бела Паланка
8. Милица Игић, в.д. директора Установе за спорт „СПОРТСКИ ЦЕНТАР – БАЊИЦА“
9. Владан Видановић, директор Центра за социјални рад Бела Паланка
10. Венцислав Рангелов, директор Дома здравља Бела Паланка
11. Милош Лилић, директор Туристичке организације Бела Паланка
12. Јелена Живковић, директор ПУ „Драгица Лаловић“, Бела Паланка
13. Данијела Ћирић, директор ОШ „Љупче Шпанац“, Бела паланка
14. Зоран Пешић, директор ОШ „Јован Аранђеловић“, Црвена Река
15. Драган Крстић, директор СШ „Никета Ремезијански“, Бела Паланка
16. Славиша Вељковић, „FerstilOD“, Бела Паланка
17. Милош Петровић, „MagetMMCompany“, Бела Паланка
18. Иван Цветковић, удружење „ТЕ ДЕУМ“ Бела Паланка
19. Душан Илић, удружење „БЕЛПА ЕКО“ Бела Паланка
20. Љубиша Алић, координатор за ромска питања
21. Марко Деспотовић, Канцеларија за младе
22. Наташа Андрејевић, Регионална развојна агенција Југ

Сврха Плана развоја је да информише целокупну јавност – јавни, приватни и невладин сектор о будућем развојном путу општине, те као таква представља основу за израду будућих детаљних планова и програма у појединим секторима и областима.

Визија развоја и будући стратешки циљеви развоја општине Бела Паланка дефинисани су на период од седам година. Прихватајући чињеницу да постављање циљева подразумева не само одговор на питање „шта“, већ и „како“, те је одговор на ово питање од кључног значаја за квалитетно спровођење Плана развоја. Координациони тим за израду Плана развоја општине и тематске и стручне радне групе су развиле детаљне стратешке циљеве и мере/пројекте за остваривање тих циљева.

Даље, прецизно припремљени и разрађени пројекти и мере нису само основа за планирање и коришћење финансијских средстава општине, него и добра основа за приступ екстерним изворима финансирања, попут републичког буџета, али и Инструмента за претприступну помоћ (IPA) програма Европске уније и других међународних или билатералних донатора.

Предуслов за квалитетно и правовремено спровођење Плана развоја јесте препознавање њеног значаја од стране целокупне локалне заједнице (јавни, приватни и невладин сектор) и виших нивоа власти, али и успостављање Планом развоја предвиђених механизма за његово спровођење, извештавање и свеукупну операционализацију, а што је задатак који општини Бела Паланка, али и свим другим актерима у локалној заједници, предстоји у наредном периоду.

План развоја општине Бела Паланка 2021–2028. године израдио је Координациони тим за израду Плана развоја општине и три тематске радне групе, уз техничку, стручну и методолошку подршку Регионалне развојне агенције Југ из Ниша.

Изрази којима се означавају лица у овом Плану односе се подједнако на лица мушког и женског пола, без обзира на то у којем су граматичком роду изражени.

III МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕЛА ПАЛАНКА 2021–2028. ГОДИНЕ

Према Закону о планском систему Републике Србије („Сл. гласник РС”, бр. 30/2018), План развоја је дугорочни документ развојног планирања који усваја Скупштина јединице локалне самоуправе на период од најмање седам година. Према наведеном Закону, основни елементи плана развоја су: анализа постојећег стања, визија, приоритетни циљеви и преглед мера (програми и пројекти) којима се достижу предложени циљеви, са краћим описом. План развоја представља документ интегрисаног планирања полазећи од основне претпоставке међузависности природних, друштвених и економских система, са циљем достизања синергијских ефеката, уз задржавања основног фокуса сваког од сектора.

Стратешко планирање јесте један од инструмената који стоје на располагању локалној самоуправи у вршењу њене основне улоге, а то је обезбеђивање развоја и константно унапређивање привредног и институционалног амбијента за привлачење инвестиција и јачање локалне економије, развијање партнерских односа са приватним сектором, друштвени развој, просторно-планско планирање и изградње инфраструктуре, заштита животне средине, итд.

Због истека важности Стратегије одрживог развоја, општинско руководство и стручне службе одлучили су да приступе изради Плана развоја општине за период 2021–2028.године, као свеобухватног стратешког документа будућег развоја општине, који ће у себи садржати компоненту будућег просторно планског планирања и развоја инфраструктуре, привреде, друштвених делатности, локалне самоуправе и заштите животне средине и јавне управе.

На основу усвојене методологије, послови координације израде Плана развоја општине поверени су Координационом тиму за израду Плана развоја општине и тематским радним групама које су чинили: представници општинске управе, стручна лица општинских јавних предузећа и установа, стручна лица републичких јавних предузећа и установа, представници социјалних, образовних издравствених институција, представници цивилног сектора, представници привредника и пољопривредника и других стручњака.

Основни задатак Координационог тима и радних група био је да ураде анализу постојећих ресурса, дају препоруке за будући развој општине у оквиру свог делокруга рада, дефинишу циљеве и да предложе мере и пројекте за унапређење развоја општине Бела Паланка.

Иако је процес планирања и израде Плана развоја општине инициран од стране општинског руководства, његово спровођење је засновано на принципу „одоздо на горе“ који подразумева дефинисање приоритета кроз консултативне процесе свих нивоа власти и свих сектора друштва.

У складу са приоритетним областима дефинисаним пројектним задатком, формиране су 3 радне групе у следећим областима: **1. Радна група за развој инфраструктуре и заштиту животне средине, 2. Радна група за унапређење јавне управе и друштвених делатности и 3. Радна група за развој привреде.**

У складу са пројектним задатком и на основу израђене социо-економске анализе (профил заједнице), урађена је **SWOT анализа**, на основу које су дефинисани конкретни секторски циљеви, подциљеви, мере и пројекти.

Стратешко планирање је континуирани процес утврђивања циљева локалне заједнице и начина њиховог постизања, који је партиципативан и који се остварује кроз партнерство свих заинтересованих страна. На овај начин постиже се и власништво над процесом и над документом који је резултат процеса, али и консензус и подела одговорности за постављене циљеве и избор начина за њихово постизање. Тиме што јасно дефинише приоритете и правце развоја, даје се јасан оквир за будуће инфраструктурне инвестиције и стварају се претпоставке да развој буде вођен реалним потребама локалне заједнице.

Партнерство и партиципација подразумевају заједнички рад на изради Плана развоја општине којим се гарантује ангажовање већих ресурса, веће знање и повећава се поверење у процес у коме добровољно учествују и сарађују сви релевантни актери, чиме се обезбеђује транспарентност рада органа локалне самоуправе.

Усвајање Плана развоја од стране Скупштине општине представља знак потенцијалним донаторима, постојећим привредницима и будућим инвеститорима да постоји социјални консензус око тога шта су развојни приоритети на локалном нивоу.

Зашто стратешко планирање развоја?

Закон о локалној самоуправи („Сл. гласник РС", бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. закон и 47/2018) прописује да „Јединице локалне самоуправе сарађују и удружују се ради остваривања заједничких циљева, планова и програма развоја... „ (Члан 13), да „Општина, преко својих органа, у складу с Уставом и законом: 1) доноси програме развоја; ... 7) доноси и реализује програме за подстицање локалног економског развоја, предузима активности за одржавање постојећих и привлачење нових инвестиција и унапређује опште услове пословања; „(Члан 20), и да „Скупштина општине, у складу са законом: 4) доноси програм развоја општине и појединих делатности;“ (Члан 32).

Поред тога што је то законска обавеза, важан разлог за припрему и доношење Плана развоја општине је потреба да се у циљу унапређења локалног одрживог развоја обезбеди синхронизована и координисана планска активност на различитим нивоима општине. На тај начин се обезбеђују услови да се приоритетни развојни пројекти потпуно припреме (израдом потребне документације, усаглашавањем планских докумената, решавањем имовинско правних односа) чиме се стичу услови да се обезбеде додатна финансијска средства за њихову реализацију. Такође, веома важна је и чињеница да је повлачење средстава из већине домаћих и међународних фондова и програма није могуће уколико не постоји усвојен документ у коме се дефинишу циљеви и приоритети локалне заједнице за које се траже средства.

У том смислу, главни циљ стратешког планирања јесте доношење Плана којим се подржава визија и вредност заједнице. Такође, циљ је остварити чврсто партнерство на локалном нивоу кроз заједничко дефинисање, процену и активирање развојних шанси и циљева путем заједничких акција и пројеката. Како бављење развојем захтева знање и компетенције, циљ овог процеса јесте да јача капацитете локалних људских ресурса кроз сталне едукације и обуке. Оптимална расподела буџетских средстава треба да буде заснована на приоритетима развоја општине, те стога циљ стратешког планирања јесте да иницира и да уведе праксу вишегодишњег планирања локалног буџета, у циљу правовременог издвајања буџетских средстава за реализацију општинских приоритета. Законом о буџетском систему („Сл. гласник РС", бр. 54/2009, 73/2010, 101/2010, 101/2011, 93/2012, 62/2013, 63/2013 - испр., 108/2013, 142/2014, 68/2015 - др. закон, 103/2015, 99/2016, 113/2017, 95/2018, 31/2019 и 72/2019) предвиђа се да се у процесу израде буџета врши вишегодишња расподела ресурса, како би се обезбедило оптимално функционисање локалне самоуправе. Оваквим планирањем, које повезује планске циљеве и активности са средствима потребним за њихову реализацију, утврђују се основни развојни правци општине и помаже у оптималној алокацији ограничених средстава.

Стратешки, законски и институционални оквир за планирање локалног одрживог развоја

Од 2005. године до данас Влада Републике Србије донела је више стратешких докумената у којима су наведени национални циљеви, приоритети и мере и који представљају оквир за разматрање и планирање локалног развоја.

План развоја општине Бела Паланка 2021–2028. године је усаглашен са следећим националним стратешким документима:

- ✓ Стратегија за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период 2015–2021.
- ✓ Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024.
- ✓ Стратегија и политика развоја индустрије Републике Србије за период 2011–2021.
- ✓ Стратегија развоја туризма Републике Србије за период 2016–2025.
- ✓ Стратегија развоја водног саобраћаја Републике Србије 2015–2025.
- ✓ Стратегија реформе државне управе у Републици Србији
- ✓ Стратегија развоја малих и средњих предузећа Србије
- ✓ Стратегија подстицања и развоја страних улагања
- ✓ Национални програм заштите животне средине
- ✓ Стратегија за смањење сиромаштва у Србији
- ✓ Стратегија јавног здравља Републике Србије
- ✓ Национална стратегија управљања отпадом
- ✓ Национална стратегија одрживог развоја
- ✓ Национална стратегија запошљавања
- ✓ Стратегија развоја социјалне заштите
- ✓ Стратегија реформе државне управе
- ✓ Стратегија придруживања Србије ЕУ
- ✓ Национална стратегија за младе
- ✓ Стратегија развоја привреде

Основни закон којим се одређује оквир локалне самоуправе у Републици Србији је Закон о локалној самоуправи. Поред овог закона, закони од значаја за рад локалне самоуправе су и Закон о планском систему, Закон о финансирању локалне самоуправе, Закон о буџетском систему, Закон о планирању и изградњи, Закон о територијалној организацији Републике Србије, Закон о локалним изборима, Закон о јавној својини и сл. Ови закони су највећим делом у складу са европским законодавством, и њима су проширене ингеренције градовима и општинама чиме је знатно појачана финансијска база, неопходна за подстицање локалног одрживог развоја и привлачење капитала, инвестиција и нових пројеката.

Надлежности градова и општина

Приликом планирања локалног одрживог развоја, морају се узети у обзир надлежности које су додељене локалној самоуправи. Оне немају могућности да утичу на макроекономско окружење, али имају инструменте да делују у следећим областима:

- Креирање локалног развоја и унапређење оквира за привређивање,
- Политика јавних финансија,

- Просторно и урбанистичко планирање и земљишна политика,
- Инфраструктурно опремање локација за инвестирање,
- Комунална политика, комуналне делатности и заштита природних ресурса
- Оснивање установа и организација,
- Културна, социјална и образовна политика,
- Људски ресурси у јавној управи.

Дакле, најважније надлежности локалне самоуправе обухватају планирање развоја, урбанистичко планирање, комуналне делатности (водоснабдевање, даљински системи за грејање, општински и међуопштински превоз путника, одржавање чистоће и депонија, уређивање и одржавање јавних простора и др), уређивање и коришћење грађевинског и пољопривредног земљишта, располагање пословним простором, развој и унапређење туризма, занатства, угоститељства и трговине, одржавање локалних путева, заштита животне средине, просвета, култура, здравствена и социјална заштита, дечија заштита, спорт и физичка култура, заштита права националних мањина и заштита од елементарних непогода.

За планирање локалног одрживог развоја најзначајније су надлежности које градови и општине имају у погледу просторног и урбанистичког планирања, уређивања грађевинског и пољопривредног земљишта, уређивања обављања комуналних делатности, управљања пословним простором, доношење програма и акционих планова унапређења стања животне средине, као и надлежности у вези са локалном инфраструктуром и друштвеним делатностима.

Јавне финансије су моћан, али сложен инструмент политике развоја. Оно што је најтипичније за ову политику јесте чињеница да ако хоћемо да повећамо приходе, морамо више средстава да узмемо од грађана и привреде. Доношење одлуке о томе колико и од кога узети и на шта потрошити, а да то има оптималан ефекат по друштво, је највећи изазов у сфери јавних финансија. Управљање финансијама треба да подразумева консултације са онима на које ова политика има најдиректнији утицај (привреда и буџетски корисници).

Што се тиче просторног планирања, грађевинског земљишта и комуналне политике, постоје ту велика оптерећења и ограничења, која треба имати у виду приликом планирања. Главно ограничење је то што општине до пре 10 година нису биле власници имовине коју користе, што је представљало велико ограничење за добро управљање имовином. Вредност грађевинског земљишта, поред површине, локације и степена опремљености, одређује и постојање просторних и урбанистичких планова, садржина планских аката, локални прописи у вези са грађевинским земљиштем, итд.

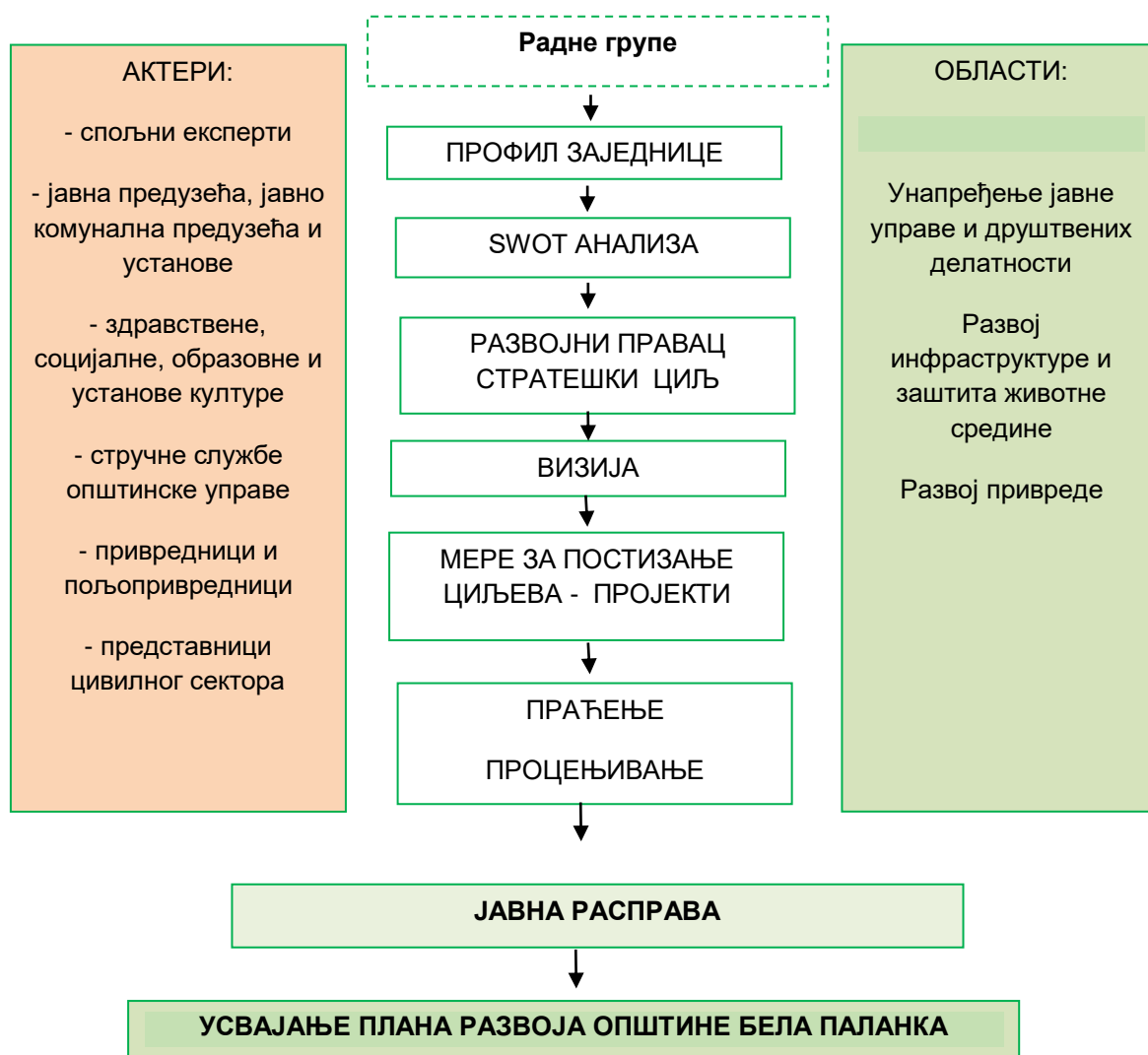
ПЛАН РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕЛА ПАЛАНКА 2021–2028. ГОДИНЕ

Рад на изради Плана развоја општине Бела Паланка 2021–2028. године отпочео је октобра 2020. године и планирано је да се целокупан стратешки документ припреми и усвоји од стране Скупштине општине у року од осам месеци. На самом почетку израде Плана развоја усвојен је пројектни задатак, дефинисане су приоритетне области, формиран је Координациони тим и три тематске радне групе, након чега је одржана серија састанака Координационог тима за израду Плана развоја и радних група.

СТРУКТУРА ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕЛА ПАЛАНКА

Аналитички део	I део	II Стратешки део
Профил заједнице општине Бела Паланка – социо- економска анализа	SWOT анализа	Кључна питања Општи и посебни циљеви Програми/Мере

ШЕМА ПРОЦЕСА ИЗРАДЕ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕЛА ПАЛАНКА

IV ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА

На самиту одржаном 2015. године, Уједињене нације (УН) су усвојиле Агенду 2030. Ова Агенда заменила је Миленијумске циљеве УН који су престали да важе крајем 2015. године.

Агенда 2030 представља јединствену стратегију која подразумева мобилизацију ресурса свих држава како би били остварени циљеве до 2030. године. Агенду чини 17 циљева и у оквиру њих 169 подциљева, мерених уз помоћ 231 показатеља. Агенда даје смернице свим државама које треба да исте усвоје и прилагоде сопственим приоритетима.

Допринос остваривању циљева одрживог развоја је процес који је у потпуности компатибилан са процесом приступања Републике Србије Европској унији (ЕУ). Постизањем циљева одрживог развоја, земље кандидати за чланство у ЕУ истовремено испуњавају своју обавезу ка приступању ЕУ, тј. спровођење циљева одрживог развоја подржава процес интеграције у ЕУ, јер су циљеве одрживог развоја компатибилни са ЕУ преговарачким поглављима.

Циљеве одрживог развоја УН се спроводе на националном, регионалном и локалном нивоу, а прилагођавање глобалних циљева нижим нивоима планирања посматра се као „локализација циљева одрживог развоја”. Локализација се односи на то како локалне власти у процесу планирања подржавају циљеве одрживог развоја акцијама одоздо према горе. Јединице локалне самоуправе су директно одговорне за спровођење великог броја циљева одрживог развоја, у складу са обавезама националних влада. Око 65% циљева из Агенде 2030 не може се реализовати без доприноса регионалних и локалних власти, као што се и око 70% EU AcquisCommunitaire (ЕУ Законодавство) реализује на локалном нивоу.

Локалне власти заједно са представницима цивилног и приватног сектора локализују глобалне циљеве и стављају их у локални контекст, односно интегришу их у планове развоја своје локалне заједнице.

Из свега наведеног произилази да локалне самоуправе у процесу дефинисања приоритетних циљева и мера у оквиру Плана развоја, имају обавезу да исте представе и у контексту доприноса циљевима одрживог развоја.

Општина Бела Паланка је приликом дефинисања приоритетних програма и пројеката, као и показатеља исхода, водила рачуна о локализацији циљева одрживог развоја,

јасно наглашавајући везу. Приликом одабира програма и пројеката општина Бела Паланка се примарно водила питањем које су то мере значајне у локалном контексту, а чија имплементација доприноси постизању једног или више циљева одрживог развоја.

V Профил заједнице (социо-економска анализа)

Профил заједнице је документ који садржи мерљиве, јасне и објективно идентификоване податке и чињенице о општини Бела Паланка. Он пружа могућност за сагледавање јасне слике општине у погледу потенцијала и могућности развоја. Подаци коришћени у Профилу заједнице преузети су из различитих извора: Републичког завода за статистику (<http://www.stat.gov.rs/>), Националне службе за запошљавање (<http://www.nsz.gov.rs>), Републичког хидрометеоролошког завода Србије (<http://www.hidmet.gov.rs/>), Народне банке Србије (<https://www.nbs.rs/>), Агенције за привредне регистре (<https://www.apr.gov.rs>), званичне презентације општине Бела Паланка (<http://belapalanka.org.rs/>), локалних ЈП, ЈКП и установа, као и из постојећих база података различитих локалних и регионалних институција као и сличних истраживања рађених у друге сврхе.

Сви подаци и информације у Профилу заједнице приказани су кроз табеле, графиконе и одговарајуће текстове и потребно их је редовно, на годишњем нивоу, дограђивати и прилагођавати доступним изворним подацима.

САДРЖАЈ ПРОФИЛА ЗАЈЕДНИЦЕ

1. Увод
2. Основне карактеристике
3. Природни ресурси
4. Људски ресурси
5. Стамбени ресурси
6. Привреда
7. Радна снага
8. Јавни ресурси
9. Туристички ресурси
10. Квалитет живота

ОПШТИНА БЕЛА ПАЛАНКА

		
Број становника:	Површина:	Просечна нето зарада:
12.126	517 km2	48.490 РСД
		
Степен развијености:	Активна привредна друштва:	Активни предузетници:
IV	75	307
		
Запослени	Незапослени (жене):	Пољопривредно становништво:
1.740	2.044 (962)	4.679

УВОД

У долини средњег Понишавља између Ниша и Пирота, у подножју Суве и Старе Планине, на 394 метара надморске висине смештена је једна мала варош – Бела Паланка.

Општина Бела Паланка се налази у југоисточној Србији, на територији Пиротског округа. Захвата површину од 517 km² и са 12.126 становника представља једну од најзначајнијих саобраћајних раскрсница Србије и Балкана.

Место је подигнуто на темељима античке Ремезијане, једно од најстаријих места на подручју Балкана. Првобитна насеља основали су Реми, племе келтског порекла 280. године пре нове ере у подножју Малог и Великог курила, у окуци Коритничке реке, која се улива у Нишаву.

Урбано насеље на територији данашње општине постоји у континуитету већ 2300 година, а добило је на значају када је у античко време, управо овде изграђен врло значајан и чувени римски пут ВИА МИЛИТАРИС. Бела Паланка, тадашња Ремезијана, постаје врло брзо једно од најзначајнијих места у римској империји – место у коме су боравили цареви, краљеви, путописци.

Данас се Бела Паланка налази на важном интерконтиненталном путу који представља главну комуникациону артерију која спаја Централну и Западну Европу са Блиским Истоком.

Поред препознатљивости по природним лепотама, богатом историјском и културном наслеђу, значајној локацији на важном путном правцу за исток, Бела Паланка је позната и по великом броју школованих људи и људи са титулом доктора наука. У односу на број становника Бела Паланка има највећи број доктора наука не само у Србији већ и у Европи. Бела Паланка је дала преко 100 доктора наука који заузимају значајно место у науци, култури и политици Србије.

ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Географски положај (локација)

Општина Бела Паланка се налази у југоисточној Србији, заузима средишњи ток реке Нишаве између Суве планине на југозападу и Сврљишких планина на североистоку.

Административно подручје општине Бела Паланка обухвата целовита географска подручја белопаланачке котлине, укључујући ту и изворишни облук Црвене реке, Коритничку котлину, један део Ђурђевопољске котлине и Белопаланачки буџак.

Територија општине захвата површину од 51.700 ha. Највећи део припада брдско-планинском подручју које обухвата 39.200 ha или 76%. Брежуљкасто-брдски терен обухвата 10.000 ha или 19% територије, а свега 2.600 ха или 5% подручја општине припада равничарском терену око реке Нишаве.

Централни део највеће котлине средњег Понишавља чини Белопаланачко поље, које се налази између географских координата: 22°16' и 22°23' географске дужине источно од Гринича и 43°13' и 43°15' северне географске ширине.

Сама Белопаланачка котлина је изузетно велика (346,1 km²). Цело средње Понишавље има 55 насеља, а централно место са градским и административним функцијама је Бела Паланка. Оваква површина представља област вредну

респектовања са становишта различитих потенцијала и ресурса.

Општина се налази на раскрсници путева за Блиски Исток и средњу Азију и удаљена је од Београда 280 km, од Ниша 42 km, од Пирота 27 km и од Софије 108 km. Граничи се са општинама Пирот, Бабушница, Гаџин Хан, Ниш, Књажевац и Сврљиг.

Близина ових великих градова на располагање ставља и међународне аеродроме са припадајућим карго терминалима (Ниш, Софија).

Међународни гранични прелаз са Републиком Бугарском – Градина, налази се на 53km удаљености од Беле Паланке.

Слика 1. Положај Беле Паланке

Кроз општину Бела Паланка пролази 32 km крака Коридора 10 – међудржавног пута високе важности који спаја Ниш и Софију. Овај пут представља главну комуникациону артерију која спаја Централну и Западну Европу са Блиским Истоком.

Једина железничка веза Србије са Републиком Бугарском пролази кроз Белу Паланку и део је међународног коридора Лондон – Париз – Београд – Ниш – Истанбул за транспорт путника и робе. У Белој Паланци налази се и железнички терминал за утовар робе са припадајућим складиштима.

Слика 2. Положај Беле Паланке у односу на урбане центре

Пиротски округ	2.761	/	100	3,12	83.699	/	100	1,21	30
Србија	88.499	/	/	100	6.945.235	/	/	100	/

Извор: РЗС, Публикација Општине и региони у Републици Србији, 2020.

Поредадминистративногцентра Беле Паланке, у којем живи 8.143 становника, општину чине још 45 насеља, и то:

Космовац, Топоница, Вета, Глоговац, Букуровац, Црнче, Црвена Река, Црвени Брег, Чифлик, Дол (напуштено село), Долац, Насеље Долац, Доња Глама, Горња Глама, Доњи Рињ, Горњи Рињ, Дражево, Градиште, Клење, Клисуре, Кременица, Ланиште, Лесковик, Љубатовица, Моклиште, Ново Село, Шпај, Тамњаница, Теловац, Врандол, Вргудинац, Мокра, Дивљана, Доња и Горња Коритница, Бежиште, Шљивовик и Ореовац, Сињац (са засеком Трешњанци), Бабин Кал, Козја, Мирановац, Мирановачка Кула, Пајез и Витановац.

Табела 2. Општи подаци о насељима и катастарским општинама

	Општина	Округ
Број насеља	46	214
Број градских насеља	1	4
Број осталих насеља	45	210
Број катастарских општина	49	216

Извор: Републички завод за статистику Републике Србије, 2011.

Према степену развијености јединица локалних самоуправа спада у IV групу изразито недовољно развијених јединица локалних самоуправа чији је степен развијености испод 60% републичког просека.

Клима

Котлине Понишавља одликује уједначен годишњи ток температуре, при чему су највише вредности у јулу, а минималне у јануару. Дневне температурне амплитуде су у белопаланачкој котлини веће за 6–8 °C од истих у нишкој и пиротској котлини. Јутра су у Белој Паланци током лета хладнија за 2–4 °C, чему су допринеле хладне воде Врела и Коритничке реке. Просечне годишње температуре у пиротској и белопаланачкој котлини су скоро исте у летњим месецима, док су у зимским бар за један степен више у односу на Нишку, где су зимски месеци увек хладнији, а летњи топлији. Најхладнији месец је јануар са просечном темперетуром од -0,6 °C (у Паланачкој и Пиротској

котлини) и нешто топлији у Нишкој од $-0,3^{\circ}\text{C}$. Најтоплији је јули месец и тада су у Нишу и Пироту температуре веће (просечно износе $22,9^{\circ}\text{C}$), а у Паланци је нешто нижа $22,8^{\circ}\text{C}$.

Понишавље представља најсушнију област у југоисточној Србији. У Белопаланачкој котлини падне 551 mm атмосферских талоба годишње, што је за око 30mm мање од средњих вредности степских крајева панонског подручја.

Облачност овом подручју доносе западни ветрови, док су сви остали ветрови суви и никада не доносе повећану облачност. Највећа облачност је током зиме, а децембра месеца достиже свој максимум, када је 7,8 десетина неба покривено облацима. Смањење облачности почиње са првим пролећним месецима и траје до септембра.

Најснажнији ветрови дувају са Суве планине, одакле и потичу највеће промене ваздушног притиска. Они започињу грмљавином (десет до двадесет минута пре олује), а завршавају се када главни пљускови прођу. Дувају током лета, а брзина достиже 100 km/h.

Први јесењи мразеви јављају се крајем октобра и почетком новембра, али се најранији могу јавити већ крајем септембра. Њима претходе слане, које се прво јаве у побрђима, а после и у доњим деловима котлине. Пролећни мразеви се јављају већ у првој трећини априла и могу да трају доста дуго. Најдужи забележени мразни период трајао је око 200 дана.

Локална самоуправа (администрација)

Локална самоуправа општине Бела Паланка организована је у складу са Законом о локалној самоуправи и то Статутом општине Бела Паланка и другим законским актима и одлукама општине Бела Паланка. Органи локалне самоуправе општине Бела Паланка су: Скупштина општине, Председник општине и Општинско веће.

Скупштина општине је највиши орган општине, који врши основне функције локалне власти, утврђене Уставом, законом и Статутом. Скупштину општине чини 29 одборника, које бирају грађани на непосредним изборима, тајним гласањем, у складу са законом и Статутом општине Бела Паланка. Скупштина општине на својим седницама доноси правне акте и одлуке који су неопходни за функционисање локалне самоуправе. Између осталих, најважнији послови који спадају у домен Скупштине општине, везани су за доношење Статута општине, управљање буџетом, оснивање и надзор комуналних и других јавних предузећа, као и постављање руководећих кадрова у општинским службама.

Табела 3. Структура одборника у Скупштини општине Бела Паланка, 2020. година

	Број одборника	Удео у укупном броју одборника (%)
Коалиција СНС, ПУПС	24	83%
Социјалистичка партија Србије	3	10%
Српска радикална странка	2	7%
Укупно	29	100%

Извор: Резултати избора за одборнике у Белој Паланци

Председник општине има извршну функцију у општини. У оквиру своје функције и надлежности, Председник општине обавља низ послова, од којих треба споменути

најважније: представља и заступа општину, усмерава и усклађује рад Општинске управе, предлаже начин решавања питања о којима одлучује Скупштина општине, наредбодавац је за буџет и председава седницама Општинског већа.

Општинско веће чине председник Општине, заменик председника Општине, као и 5 чланова Општинског већа. Председник Општине је председник Општинског већа. Заменик председника Општине је члан Општинског већа по функцији.

Општинско веће, у оквиру своје надлежности предлаже Статут, буџет и друге одлуке и акте које доноси Скупштина, непосредно извршава и стара се о извршавању одлука и других аката Скупштине општине, врши контролно надзорну функцију над радом Општинске управе и утврђује законитост донесених аката Општинске управе.

Општинска управа, као јединствена служба образује се за непосредно спровођење и извршавање закона, општинских и других прописа, као и омогућавање остваривања права грађана.

Општинска управа, као орган локалне самоуправе, надлежна је за припрему нацрта прописа и других аката, за извршавање одлука Скупштине општине и Председника општине, решава у управном поступку у првом степену о правима и дужностима грађана, предузећа, установа и других организација о управним стварима из надлежности општине, за вршење надзора над реализацијом прописа и других општих аката Скупштине општине, за обављање стручних и других послова које утврди Скупштина општине и Председник општине. Општинска управа има обавезу да грађанима омогући брзо и делотворно остваривање њихових права и обавеза, да даје потребне податке и обавештења и да пружи одговарајућу правну помоћ.

Општинска управа подељена је на четири одељења и то:

1. Одељење за буџет и финансије
2. Одељење за послове органа општине, општу управу и заједничке послове
3. Одељење за урбанизам, грађевинарство, имовинско- правне и стамбено- комуналне послове
4. Одељење за привреду и локални економски развој

У оквиру Одељења за финансије, буџет и јавне службе, образован је Одсек за послове локалне пореске администрације.

У оквиру Одељења за привреду и локални економски развој, образован је Одсек за израду пројеката развоја општине.

У оквиру Одељења за урбанизам, грађевинарство, имовинско-правне и стамбено- комуналне послове образован је Одсек за инспекцијске послове.

Општина Бела Паланка оснивач је следећих предузећа и установа:

- Јавно комунално предузеће „Комнис”
- Установа културе „Ремезијана”
- Народна библиотека „Вук Караџић”
- Туристичка организација Беле Паланка
- Установа за спорт „Спортски центар – Бањица”
- Центар за социјални рад „Бранко Миловановић – Цига”
- Дом здравља Бела Паланка
- Предшколска установа „Драгица Лаловић”

Општина Бела Паланка један је од оснивача Регионалне Развојне Агенције Југ.

Историја, традиција и културно наслеђе

Општина Бела Паланка једно је од најстаријих насеља на Балкану. Урбано насеље на подручју Беле Паланке постоји већ 2300 година. Поред Ћуприје (Хореума Магри) и Ниша (Наиссуса), Бела Паланка (Ремесиана) спада у једно од најстаријих места у Србији. Првобитна насеља основали су Реми, племе келтског порекла 280. године пре нове ере у подножју Малог и Великог курила, на левој обали Коритничке реке. Насеље је добило на значају када је у античко време, управо овде изграђен врло значајан и чувени римски пут VIAMILITARIS.

Ремесиана је била један од најзначајнијих градова у Римској империји. Бројни историјски и материјални докази говоре о томе, као што су археолошко налазиште у самом центру града и почасни споменик посвећен цару Септимију Северу и његовом сину Каракали (202 године). У њој је рођен први епископ, мисионар и црквени писац Никета Ремезијански (330-410) творац чувене црквене химне „ТЕ ДЕУМ ЛАУДЕАМУС” или „Тебе Боже хвалимо”.

На територији општине постоји велики број археолошких налазишта из доба Римског царства – Ремесиана. Античка Ремезијана проглашена је спомеником културе од стране Републичког завода за заштиту и научно проучавање споменика културе Републике Србије.

Данашњи назив ово место добија 1877. године после преживљавања свих патњи српског народа и коначног ослобођења од Турака. Мост на Врелској реци је пример најбоље очуваног објекта из турског периода. Налази се испред врелске воденице која је такође из турског периода.

Бела Паланка је одувек представљала један од најзначајнијих чворишта трансбалканских путева. Ка истоку путеви су водили ка Сердици (Софији) и Константинопољу (Истанбулу), ка југу према Јонском мору. Град је био важна станица на старом војничком путу „Viamilitaris” који је повезивао Подунавље (данашња лука Арчар у Бугарској) са Солуном.

Бројни историјски и материјални докази говоре колико је Бела Паланка заиста била значајна, који се и данас могу видети.

У центру Беле Паланке је и добро очуван **миљоказ, читач километара** који датира са почетка трећег века нове ере. Камени стуб је висок 2,4 м и добро је очуван. Миљоказ је иначе најређе археолошко откриће, јер их је било релативно мало и постављани су обично на раскрсницама или на местима где су путници замењивали уморне коње. Постављен је 230. године на главном војном римском путу Виа Милитарис у време цара Александра Севера, последњег цара из династије Север која је 42 године владала Римом. Миљоказ показује удаљеност од Ниша 22 миље, односно 35 км, што се поклапа са садашњом удаљеношћу тог места од Ниша.

На самом тргу варошице се налази споменик из 202. године, споменик који је подигнут и посвећен цару Септимију Северу и његовом сину Каракали који су прошли кроз Ремезијану при повратку са Оријента у Рим.

Споменик је израђен од врло квалитетног материјала, од белог мермера, тежак је око две тоне и још увек се јасно може видети исписан текст на њему.

Ту је пре свега археолошко налазиште односно базилика из римско-византијске епохе и каснијег доба-базилика која је неколико пута преправљана и прилагођавана новим функцијама. У другом веку је служила као скупштина где су се решавала битна питања везана за Ремезијану. Касније после усвајања хришћанства римска базилика је преобраћена у цркву и данас се могу се видети остаци западне апсиде цркве. Овде се налазе и највеће и најочуваније гробнице из периода 4. и 5. века.

Такође постоје и манастири значајне историјске вредности. Манастир Св. Димитрија у Дивљани датира из XIV века. Сматра се једним од најстаријих српских православних храмова, док је манастир Пресвете Богородице у Вети јединствен и културно-историјски и верски објект саграђен као грчка богомоља још у V веку н.е.

ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

Пољопривредно земљиште

Укупна површина пољопривредног земљишта у општини Бела Паланка износи 33.605 ха, што представља 49.5% укупно расположивог земљишта.

Укупна коришћена површина пољопривредног земљишта износи 25.626 ха, од чега је под ораницама 7.448 ха, воћњацима 876 ха, виноградима 309 ха, ливадама 5.328 ха, а пашњацима 11.663 ха.

Водни ресурси

Површинске воде

Површинску хидрографску мрежу средњег Понишавља, осим басена Црвене реке, чине главни токови – Нишава и Коритничка река. У Белопаланачком буџаку изворе

Сврљишки Тимок, који се одликује потпуно затвореним аутономним сливом. Последица неразвијене хидрографске мреже је геолошки састав овог подручја, где су планине које окружују Белопаланачку и Коритничку котлину изграђене од дубоко скаршћених кречњака. Са падина ових планина се не спушта ни један стални водоток. Насупрот оваквом хидрографском стању Белопаланачке и Коритничке котлине, развијена је хидрографска мрежа басена Црвене реке. Главне притоке су Топоничка, Ветанска и река Драгуша.

За време бујице вода постаје црвена због пермских црвених пешчара, по чему је река, као и насеље названо – црвеном.

На Црвеној реци у самом Ждрелу је подигнута брана са амбицијама да се њоме покуша санирање негативних бујичних утицаја. Међутим, чини се да се њеном градњом учинила већа штета него корист, јер су прекинути рибљи путеви, тако да је река у горњем току остала без рибљег фонда којим је некад била веома богата.

Притоке Нишаве у средњем Понишављу су почев од улаза у овако географски дефинисано подручје: са десне стране – Темштица, Петрова река (Црноклишки поток), Вранашница, Љубатовички поток и Врелска река у Крупцу, са леве стране – Коритничка река и Топоничка (Црвена) река.

Врела

Крашких врела има у средњем Понишављу више него у целом сливу реке Нишаве. У Коритничкој котлини јављају се три крашка и једно контактено врело: Коритничко, Дивљанско, Мокрањско и Шљивовичко, а у Белопаланачкој котлини Модро око (Крупачко врело) и Белопаланачко врело. У изворишном облуку Црвене реке избијају два крашка и једно контактено врело: Топоничко, Ветанско и Вргудиначко.

Белопаланачковрело представља најлепши део Беле Паланке и налази се 150 м од центра града. Лежи на једном од најзначајнијих путева Виа Милитарис, касније Цариградском друму. Врело је описивано као „дар божји“ или „права благодет“. Уређено је за посету туриста и одликује се естетским туристичким вредностима.

Термоминералне воде

Белопаланачка бањица налази се на самом улазу града из правца Ниша. На висини од 290 m избија најјачи термоминерални извор у Средњем Понишављу. Лековитост извора Бањице била је позната још код Римљана. На њему су рађена и најобимнија истраживања балнеолошких и минеролошких својстава у циљу евентуалног бољег искоришћења у будућности. Испитивања показују да се због својих специфичних хемијских и физичких особина може употребљавати као допунско медицинско средство за лечење у гастроентерији и урологији, или да се флашира и тако доставља на тржиште.

Крупачка бањица – Термално лековити извор Крупачка бањица извире западно од села Крупца, недалеко од Модрога ока, непосредно испод сипара и вертикалних стена Рустичине. Налази се на самој ивици алувијалне равни Нишаве, на висини 1–1,5 m изнад нивоа реке и нема одређено извориште. Извориште је разуђено, вода избија из сипарског материјала на више места, тако да је зона дугачка скоро 50 m. Испод изворишта је образовано, данас највеће, тресетиште које се пружа до обале реке. С обзиром на дестабилизацију нивоа воде, која је уследила после каптирања Модрога ока, једини извор за напајање тресаве је преостала Крупачка бањица.

Вашивица – Мештани Долца, Градишта и засека Божин Тор за термални извор и бањицу признају само извор Вашивицу. Ово је ђудљиви извор, који се налази на

локацији рудника кречњачког камена „Долац”, на нивоу алувијалне равни Нишаве. Издан је по пореклу термално–вадозна. Морфохидролошки знаци указују на сукцесивно повлачење и прелазну хидролошку зону сабирног басена. Сем тога, извор је и пукотински расут, на шта указују недалеке Црнчанске бањице.

Горња Црнчанска бањица (Топлик) – Овај термални извор се налази на 261 m надморске висине на десетину метара до првог тунела на улазу у Сићевачку клисуру, и на 5 m растојања удесно од пруге. Могућ је лаган приступ до његовог левкастог елипсастог облука, који чини сабирни базен, али по стању растиња и шипражја у његовом непосредном окружењу и набацаном камењу, он се одавно не посећује.

Доња Црнчанска бањица (Топлик)– По средини тунела, на 200 m од улаза у Сићевачку клисуру, на муђупростору између стрмог отсека Литице и корита реке које није веће од 2 m, извориште које чини десетак извора у дужини од 1–14 m, представља трећи термални извор – Доњу Црнчанску бањицу.

Дивљанско језеро се налази надомак Беле Паланке и представља прави рај за риболовце. Уређена плажа прави је ужитак за камповање и купање.

Шумски ресурси

Шумарство има дугу традицију на подручју општине Бела Паланка. Некада су шуме захватале много веће пространство него данас и имале велики значај за становништво ових простора. Дрво се највише користило за огрев али поред тога је било и најзначајнији материјал који се користио за изградњу кућа, тврђава и других објеката. Касније су шуме уништаване ради изградње путева, нарочито у римском периоду, а и ради формирања нових пољопривредних површина. Услед нерационалног коришћења данас су површине под шумама значајно смањене, па је неопходно предузимање мера како би се зауставило деградирање шума, непланиране сече шума а неопходно је и повећање шумског фонда.

Укупна површина под обраслом шумском површином износи 25.475 ha. Дрвна запремина лишћара је 3.974 m³, а четинара 1.817 m³, а од тога техничко дрво чини 9% од укупне количине лишћара, а 36% од укупне количине четинара.

ЉУДСКИ РЕСУРСИ

Становништво (број становника и стопа раста)

Према последњем попису становништва, домаћинства и станова 2011. године у Белој Паланци живи 12.126 становника (6.259 мушкараца и 5.867 жена) у 4.697 домаћинстава. Просечан број чланова по домаћинству износи 2,58. У урбаном подручју живи 8.143 (67%) становника, а у руралном 3.983 (33%) становника. У полној структури, незнатно су више заступљене жене. У општини Бела Паланка има 7.607 радно способних грађана (од 15-64 године). Просечна старост становништва износи 46,3 година, што је за 4,1 годину више од националног просека.

Број становника општине Бела Паланка стално се смањује. По попису из 1991. године општина је имала 16.447 становника. Попис из 2002. године бележи пад по просечној стопи од 1,28 на 14.381 становника, који се наставља и по попису из 2011. године (12.126 становника). Узрок овој појави није само ниска стопа природног прираштаја од – 15,2%, већ и миграција становништва у веће градове и индустријске и универзитетске центре, превасходно из економских разлога. Укупан број становника је

у опадању, при чему је број градског становништва у благом порасту 3,35% а сеоског у великом паду од -29%.

Густина насељености износи 23,45. Уз то, негативни природни прираштај и појава старачких домаћинстава, додатно погоршавају демографску, па и привредну слику овог краја.

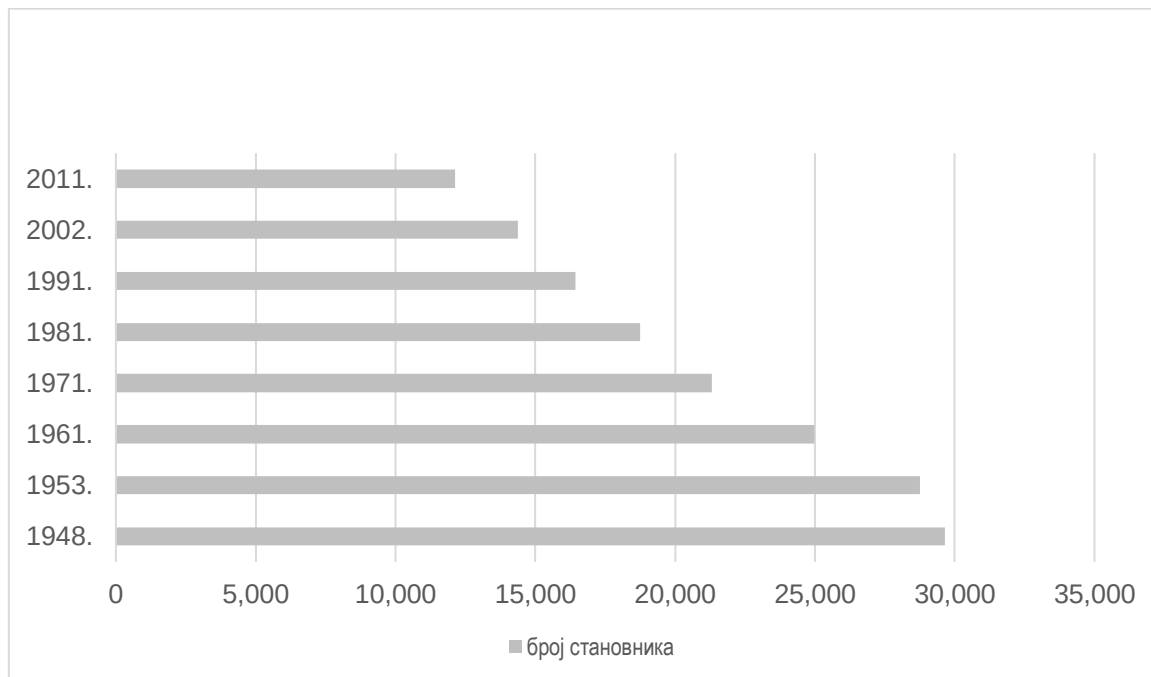
Табела 5. Упоредни преглед броја становника 1948–2011. године

	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2019.
Број становника у Белој Паланци	29.641	28.756	24.982	21.325	18.744	16.447	14.381	12.126	10.702
Промена броја становника у Белој Паланци	-	<885	<3.774	<3.657	<2.581	<2.297	<2.066	<2.255	<1.424
Стопа раста становника у Белој Паланци (%)	-	-3.08	-15.11	-17.15	-13.77	-13.97	-14.37	-18.60	-13.31
Број становника у округу	160.285	157.360	145.789	136.008	127.427	116.926	105.654	92.479	83.699
Стопа раста броја становника у округу (%)	-	-1.86	-7.94	-7.19	-6.73	-8.98	-10.67	-14.25	-10,49
Број становника у Србији	5.794.837	6.162.321	6.678.247	7.202.915	7.729.246	7.822.795	7.893.125	7.186.862	6.945.235
Стопа раста броја становника у Србији (%)	-	5,96	7,72	7,28	6,80	1,19	0,89	-9,36	-3,48

Извор: РЗС, Упоредни преглед броја становника 1948–2011. године

У периоду између последња два пописа (2002. и 2011. године) Бела Паланка бележи смањење броја становника за 2.255, а процена Републичког Завода за статистику Републике Србије је да се негативан тренд наставља.

Графикон 1. Кретање броја становника у Белој Паланци у периоду 1948-2011.

Извор: Републички завод за статистику Републике Србије, 2011. година

Према броју становника, Бела Паланка спада у мање општине, а према густини насељености је међу 14 најређе насељених у Србији.

Табела 6. Број становника (годишњи просек), период 2013–2017. године

Бела Паланка	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Укупно	11.726	11.559	11.377	11.214	11.065
Мушкарци	6.101	6.016	5.919	5.835	5.756
Жене	5.625	5.543	5.458	5.379	5.309

Извор: РЗС – Публикација „Процене становништва Републике Србије према полу, старости и типу насеља, 2013–2017.“

Табела 7. Компоненте промене броја становника, период 2013–2017. године

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
--	-------	-------	-------	-------	-------

Бела Паланка					
Укупна промена броја становника	-156	-177	-188	-138	-159
Природни прираштај	-132	-145	-152	-121	-104
Миграциони салдо	-24	-32	-36	-17	-55

Извор: РЗС – Публикација „Процене становништва Републике Србије према полу, старости и типу насеља, 2013–2017.“

У периоду 2013–2017. године број становника у Белој Паланци се смањивао просечно за око 160 становника годишње и то већим делом због негативног природног прираштаја.

Становништво према типу насеља

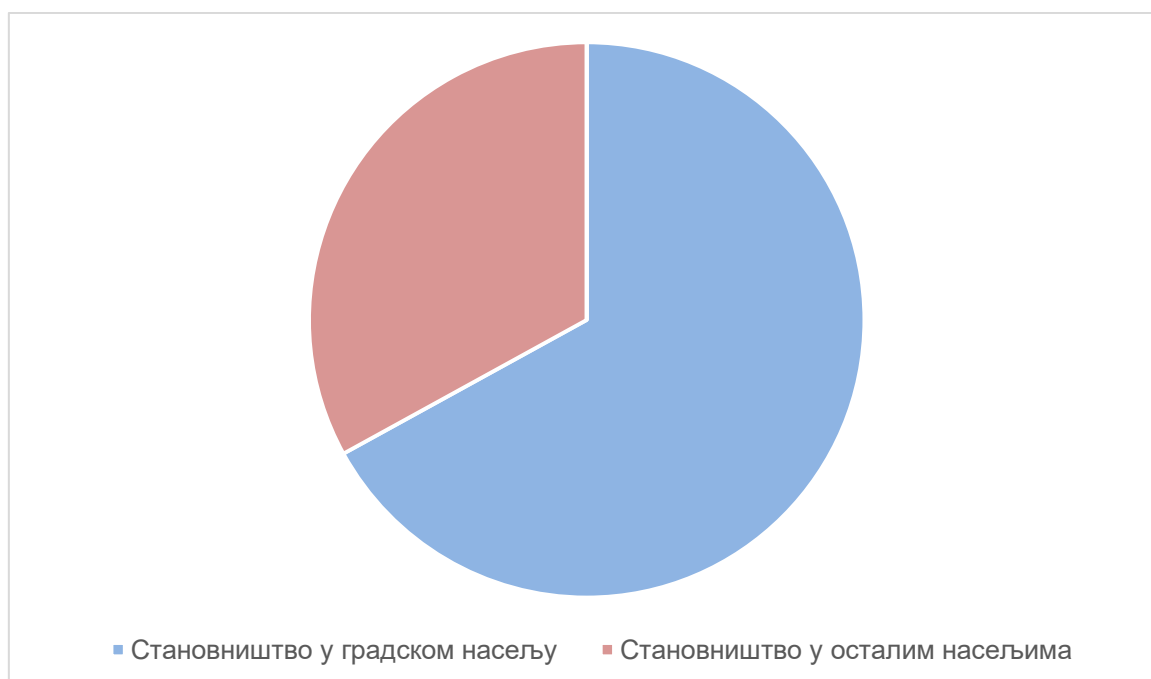
Према типу насеља, 67,15% од укупног броја становника је градско становништво.

Табела 8. Структура становништва према типу насеља, 2011. година

	Бела Паланка		Пиротски округ		Србија	
	Број	Учешће (%)	Број	Учешће (%)	Број	Учешће (%)
Градско становништво	8.143	67,15	57.807	62,51	4.271.872	59,44
Остало становништво	3.983	32,85	34.672	37,49	2.914.990	40,56
Укупно становништво	12.126	100	92.479	100	7.186.862	100

Извор: Републички завод за статистику, Становништво према старости и полу, по насељима, 2011.

Графикон 2 Расподела становника према месту становања у Белој Паланци

Извор: Републички завод за статистику, Становништво према старости и полу, по насељима, 2011.

Витални догађаји

Витални догађаји показују да из године у годину стопа морталитета превазилази стопу наталитета, те се јавља негативана стопа природног прираштаја који износи -12,6 %.

Табела 9. Витални догађаји, 2019. година

	Бела Паланка	Пиротски округ	Србија
Живорођени	88	630	64.399
Живорођени на 1000 становника	8,2	7,5	9,3
Умрли	223	1.492	101.458
Умрли на 1000 становника	20,8	17,8	14,6
Природни прираштај	-135	-862	-37.059
Природни прираштај на 1000 становника	-12,6	-10,3	-5,3

Извор: Републички завод за статистику, Општине и региони у РС, 2020.

Када је реч о фертилитету, најбројнију категорију у структури женског становништва старог 15 и више година у Белој Паланци чине жене које су родиле двоје деце (51,36%).

Табела 10. Структура женског становништва старог 15 година и више према бр. живорођенедеце

	Бела Паланка	Удео у укупном броју жена старих 15 и више година (%)
Укупно	5.150	100
Није рађала	985	19,12
1 дете	909	17,65
2	2.645	51,36
3	403	7,83
4	149	2,89
5 и више	59	1,14

Извор: Фертилитет женског становништва, 2011. година

Становништво према брачном стању

У структури становништва старог 15 и више година према брачном стању, најбројнију категорију чине ожењени/удате око 56%.

Табела 11 Структура становништва старог 15 година и више према брачном стању, 2011. година

	Бела Паланка
Укупно	10.653
Неожењени/ неудате	1.793/969
Ожењени/удате	3.025/2.993
Разведени/разведене	150/121
Удовци/удовице	525/1.058
Непознато (м/ж)	10/9

Извор: Републички завод за статистику, Општине и региони у Републици Србији, 2020.

Старосна структура становништва

Према старосној структури у Белој Паланци најбројнију категорију чини становништво у доби између 55-59 година, док је најмање становника који имају 85 година или су старији. Просечна старост становника је 46,3 године. Према критеријуму Популационе комисије ОУН становништво се сматра старим ако је удео старијих већи од 7%. У Белој Паланци 25,11% укупног становништва је старије од 65 година.

Табела 12. Структура становништва према старости и полу, 2011. година

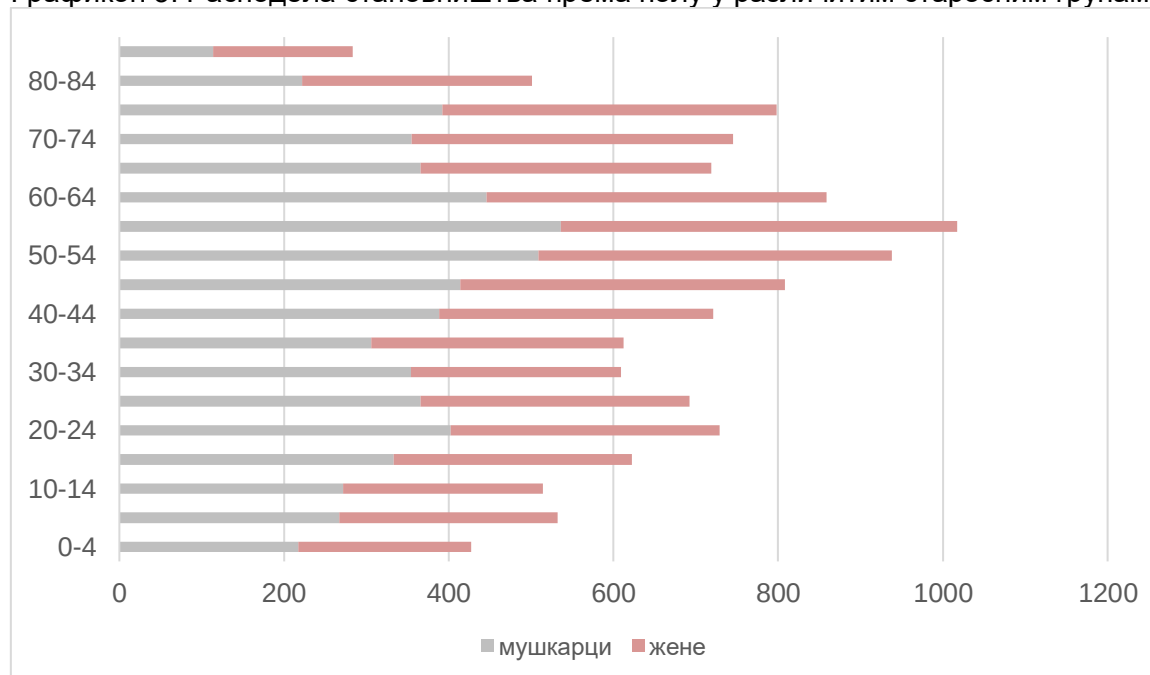
Структура према старости и полу	Укупно становника	Бела Паланка	Удео у укупном броју становника (%)
	укупно	12.126	100,00
	мушко	6.259	51,62
	женско	5.867	48,38
0-4	укупно	427	3,52
	мушко	217	1,79

	женско	210	1,73
5-9	укупно	532	4,39
	мушко	267	2,20
	женско	265	2,19
10-14	укупно	514	4,24
	мушко	272	2,24
	женско	242	1,99
15-19	укупно	622	5,13
	мушко	333	2,75
	женско	289	2,38
20-24	укупно	729	6,01
	мушко	402	3,31
	женско	327	2,70
25-29	укупно	692	5,71
	мушко	366	3,02
	женско	326	2,69
30-34	укупно	609	5,02
	мушко	354	2,92
	женско	255	2,10
35-39	укупно	612	5,05
	мушко	306	2,52
	женско	306	2,52
40-44	укупно	721	5,95
	мушко	388	3,20
	женско	333	2,75
45-49	укупно	808	6,66
	мушко	414	3,41
	женско	394	3,25
50-54	укупно	938	7,74
	мушко	509	4,20
	женско	429	3,54
55-59	укупно	1.017	8,39
	мушко	536	4,42
	женско	481	3,97
60-64	укупно	859	7,08
	мушко	446	3,68
	женско	413	3,41
65-69	укупно	719	5,93
	мушко	366	3,02
	женско	353	2,91
70-74	укупно	745	6,14
	мушко	355	2,93
	женско	390	3,22
75-79	укупно	798	6,58
	мушко	392	3,21
	женско	406	3,35
80-84	укупно	501	4,13
	мушко	222	1,83
	женско	279	2,30

85 и више	укупно	283	2,33
	мушко	114	0,94
	женско	169	1,39

Извор: Републички Завод за статистику Републике Србије, 2011. година

Графикон 3. Расподела становништва према полу у различитим старосним групама

Извор: Републички Завод за статистику Републике Србије, 2011. година

Табела 13. Функционални контигенти становништва, 2013–2017. година

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Предшколски (0-6) година	591	598	603	606	619
Школообавезни (7-14) година	841	831	809	778	761
Узраст средње школе(15-18) година	445	421	418	428	418
Деца старости 0-17 година	1.752	1.732	1.722	1.706	1.700
Млади (15-29)	1.914	1.860	1.813	1.773	1.712
Женско фертилно становништво (15-49)	2.095	2.039	1.999	1.968	1.933
Пунолетно становништво (18 и више)	9.974	9.827	9.655	9.508	9.365

Извор: РЗС – Публикација „Процене становништва Републике Србије према полу, старости и типу насеља, 2013–2017.”

Табела 14. Функционални контигенти становништва (у процентима), 2013–2017. година

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
--	-------	-------	-------	-------	-------

Предшколски (0-6) година	5,0	5,2	5,3	5,4	5,6
Школообавезни (7-14) година	7,2	7,2	7,1	6,9	6,9
Узраст средње школе(15-18) година	3,8	3,6	3,7	3,8	3,8
Деца старости 0-17 година	14,9	15,0	15,1	15,2	15,4
Млади (15-29)	16,3	16,1	15,9	15,8	15,5
Женско фертилно становништво (15-49)	17,9	17,6	17,6	17,6	17,5
Пунолетно становништво (18 и више)	85,1	85,0	84,9	84,8	84,6

Извор: РЗС – Публикација „Процене становништва Републике Србије према полу, старости и типу насеља, 2013–2017.”

Табела 15. Становништво по великим старосним групама, 2013–2017. година

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
0-14 година	1.432	1.429	1.412	1.384	1.380
Радни контингент (15-64)	7.373	7.251	7.124	6.998	6858
Стари 65 и више година	2.921	2.879	2.841	2.832	2.827
Стари 80 и више година	801	826	832	832	844

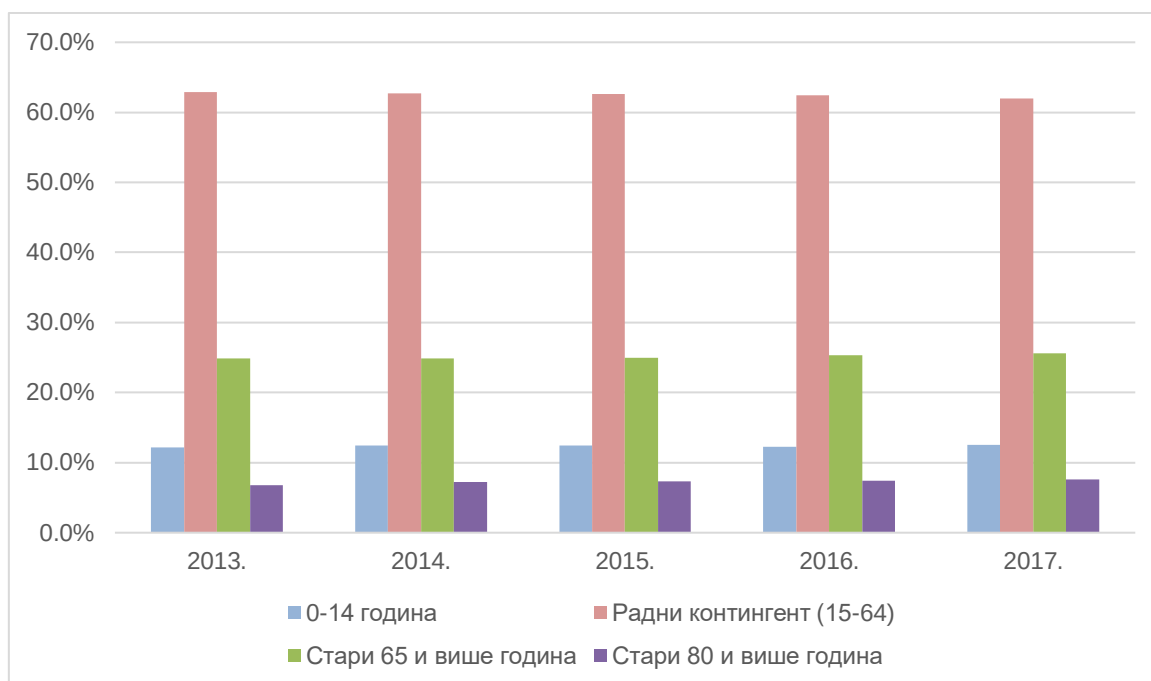
Извор: РЗС – Публикација „Процене становништва Републике Србије према полу, старости и типу насеља, 2013–2017.”

Табела 16. Становништво по великим старосним групама(у процентима), 2013–2017. год.

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
0-14 година	12,2	12,4	12,4	12,3	12,5
Радни контингент (15-64)	62,9	62,7	62,6	62,4	62,0
Стари 65 и више година	24,9	24,9	25,0	25,3	25,6
Стари 80 и више година	6,8	7,2	7,3	7,4	7,6

Извор: РЗС – Публикација „Процене становништва Републике Србије према полу, старости и типу насеља, 2013–2017.”

Графикон 4. Становништво по великим старосним групама

Извор: РЗС – Публикација „Процене становништва Републике Србије према полу, старости и типу насеља, 2013–2017.”

Општина Бела Паланка има изразито неповољну старосну структуру. Број становника преко 65 година, по попису становништва из 2011 године је био 3.046, што представља четвртину укупног становништва општине. Економски активна популација од 15 до 65 година у укупном броју становника учествује са 60,04%, а деца до 15 година старости са 14,06%.

Полна структура становништва

Од укупног броја становника у Белој Паланци, око 52,03% су мушкарци, а око 47,97% су жене. Слична је структура и у округу, док је у Републици Србији доминантнији женски пол.

Табела 17. Полна структура становништва, процена за 2017. годину

	Број становника у Белој Паланци	Структура становништва у Белој Паланци (%)	Број становника у округу	Структура становништва у округу (%)	Број становника у Србији	Структура становништва у Србији (%)
М	6.101	52,03	43.543	50,65	3.419.815	48,71
Ж	5.625	47,97	42.421	49,35	3.601.043	51,29
Укупно	11.726	100	85.964	100	7.020.858	100

Извор: Републички завод за статистику Републике Србије, Процене становништва Републике Србије према полу, старости и типу насеља, 2013–2017.

Етничка структура становништва

У Белој Паланци су према националној припадности најбројнији Срби и они чине 85,72% становништва. Број ромског становништва је 1418 (11,69%) и тиме су најбројнија национална мањина на територији општине Бела Паланка.

Табела 18. Структура становништва према етничкој или националној припадности, 2011.

Национална припадност	Бела Паланка	Удео у укупном становништву (%)	Пиротски округ	Удео у укупном становништву (%)
Срби	10.395	85,72	77.379	83,67
Црногорци	5	0,04	38	0,04
Југословени	5	0,04	120	0,13
Албанци	-	-	21	0,02
Бошњаци	-	-	1	0,01
Бугари	8	0,07	6.602	7,14
Буњевци	-	-	1	0,01
Власи	-	-	1	0,01
Горанци	4	0,03	87	0,09
Мађари	4	0,03	14	0,02
Македонци	8	0,07	118	0,13
Муслимани	10	0,08	20	0,02
Немци	2	0,02	10	0,01
Роми	1.418	11,69	4.306	4,66
Румуни	-	-	4	0,01
Руси	5	0,04	16	0,02
Русини	-	-	3	0,01
Словаци	1	0,01	5	0,01
Словенци	-	-	4	0,01
Украјинци	-	-	4	0,01
Хрвати	4	0,03	64	0,07
Остали	8	0,07	169	0,18
Нису се изјаснили	144	1,19	2.984	3,23
Регионална припадност	-	-	11	0,01
Непознато	105	0,86	497	0,54
Укупно	12.126	100,00	92.479	100,00

Извор: Републички Завод за статистику Републике Србије, 2011.

Према подацима последњег пописа становништва, грађани ромске националности чине другу по величини националну мањину у Републици Србији (2,05%), а прву у региону јужне и источне Србије (3,66%).

Од укупног броја грађана ромске националности, 38,79% грађана живи на територији јужне и источне Србије. У односу на укупан број грађана ромске националности, само 9,92% живи у Пиротској области, док је у односу на укупан број грађана ромске националности који насељавају регион јужне и источне Србије тај исти број само 7,52%.

У односу на укупан број грађана ромске националности који насељавају Пиротску област, 32,93% грађана ромске националности живи на територији општине Бела Паланка.

Структура становништва према вероисповести

Према вероисповести, највећи број становника у Белој Паланци чине припадници православне вере (90,19%).

Табела 19. Структура становништва према вероисповести, 2011. година

	Бела Паланка		Пиротски округ		Република Србија	
	број	%	број	%	број	%
Православна	10.937	90,19	86.312	93,33	6.079.396	84,59
Католичка	10	0,08	126	0,14	356.957	4,97
Протестантска	2	0,02	19	0,02	71.284	0,99
Остале хришћанске	1	0,01	11	0,01	3.211	0,04
Исламска	64	0,53	219	0,24	222.828	3,10
Јудаистичка	-	-	/	/	578	/
Источњачке вероисповести	1	0,01	5	0,01	1.237	0,01
Остале вероисповести	7	0,06	13	0,01	1.776	0,02
Агностици	1	0,01	8	0,01	4.010	0,05
Нису верници	31	0,25	439	0,47	80.053	1,11
Нису се изјаснили	602	4,96	3.599	3,89	220.735	3,07
Непознато	165	1,36	664	0,72	99.714	1,39
Укупно	12.126	100	92.479	100	7.186.862	100

Извор: Републички Завод за статистику Републике Србије, 2011.

Структура становништва према матерњем језику

У Белој Паланци најбројније је становништво чији је матерњи језик српски језик (90,81%).

Табела 20. Структура становништва према матерњем језику, 2011. година

	Бела Паланка		Пиротски округ		Република Србија	
	број	(%)	број	(%)	број	(%)
Српски	11.012	90,81	83.617	90,42	6.330.919	88,09
Албански	1	0,01	23	0,02	10.040	0,14
Босански	/	/	3	0,00	138.871	1,93
Бугарски	2	0,02	4.077	4,40	13.337	0,19
Буњевачки	/	/	/	/	6.835	0,10
Влашки	/	/	2	0,00	43.095	0,60
Мађарски	3	0,02	14	0,02	243.146	3,38
Македонски	8	0,07	124	0,13	12.706	0,18
Немачки	/	/	7	0,01	2.190	0,03
Ромски	911	7,51	2.189	2,37	100.668	1,40
Румунски	/	/	5	0,01	29.075	0,40
Руски	6	0,05	19	0,02	3.179	0,04
Русински	/	/	3	0,00	11.340	0,16
Словачки	/	/	5	0,01	49.796	0,69
Словеначки	/	/	9	0,01	2.269	0,03
Хрватски	2	0,02	40	0,04	19.223	0,27
Црногорски	2	0,02	6	0,01	2.519	0,04
Остали језици	24	0,20	1.072	1,16	39.463	0,55
Нису се изјаснили	28	0,23	600	0,65	46.499	0,65
Непознато	127	1,05	664	0,72	81.692	1,14
Укупно	12.126	100	92.479	100	7.186.862	100

Извор: Републички Завод за статистику Републике Србије, 2011.

Становништво према активности

Структура становништва према активности и полу

У структури становништва према активности, у категорији економски активног становништва више су заступљене особе мушког пола са 60,8%, док су жене заступљеније у категорији неактивног становништва са 53,4%.

На простору општине Бела Паланка скоро је двоструко више економски неактивног него активног становништва, а у оквиру активног скоро половина је

незапослена. Највише запослених ради у секундарном, а најмање у примарном сектору. Иако је општи циљ

Старење становништва и смањен проценат активних радника и могућности за генерисање прихода, уз ниске образовне профиле, значајно погоршавају стање сиромаштва у руралним подручјима Беле Паланке.

Табела 21. Структура становништва према активности и полу, 2011. година

Укупно становништво		Бела Паланка 12.126
Економски активно становништво, свега	укупно	4.296
	мушко	2.613
	женско	1.683
Економски активно становништво, обављају занимања	укупно	2.639
	мушко	1.664
	женско	975
Незапослени, свега	укупно	1.657
	мушко	949
	женско	708
Незапослени, некада радили	укупно	994
	мушко	602
	женско	392
Незапослени, траже први посао	укупно	663
	мушко	347
	женско	316
Неактивно становништво, свега	укупно	7.830
	мушко	3.646
	женско	4.184
Неактивно становништво, деца млађа од 15 година	укупно	1.473
	мушко	756
	женско	717
Неактивно становништво, пензионери	укупно	3.505
	мушко	1.705
	женско	1.800
Неактивно становништво, лица са приходима од имовине	укупно	60
	мушко	53
	женско	7
Неактивно становништво, ученици/студенти	укупно	764
	мушко	381
	женско	383
Неактивно становништво, лица која обављају само кућне послове у свом домаћинству	укупно	1.161
	мушко	236
	женско	925
Неактивно становништво, остало	укупно	867
	мушко	515
	женско	352

Извор: Републички Завод за статистику Републике Србије, 2011.

Структура активног становништва према врсти занимања и области делатности

Према врсти занимања у структури активног становништва које обавља занимање, најбројнији су запослени у области прерађивачке индустрије 412, трговини 229, затим следе запослени у сектору грађевинарства са 114 запослених. У државној управи запослено је 134 становника, у образовању 167, а у здравственој и социјалној заштити 115 становника Беле Паланке.

Табела 22. Регистрована запосленост по секторима делатности, 2020. година

	Бела Паланка	Пиротски округ	Република Србија
	1.740	21.343	2.215.475
Пољопривреда, шумарство и рибарство	12	210	30.345
Рударство	16	175	28.969
Прерађивачка индустрија	412	7.987	476.040
Снабдевање електричном енергијом, гасом и паром	15	215	24.643
Снабдевање водом и управљање отпадним водама	75	586	35.518
Грађевинарство	114	775	115.291
Трговина на велико и мало, поправка моторних возила	229	2.305	348.027
Саобраћај и складиштење	81	933	122.868
Услуге смештаја и исхране	82	855	85.840
Информисање и комуникације	18	267	73.882
Финансијске делатности и делатност осигурања	8	259	43.736
Пословање некретнинама	-	16	7.249
Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	62	517	108.902
Административне и помоћне услужне делатности	22	663	101.644
Државна управа и обавезно социјално осигурање	134	1.601	157.733
Образовање	167	1.260	151.217
Здравствена и социјална заштита	115	1.606	155.240
Уметност, забава и рекреација	60	364	37.892
Остале услужне делатности	97	557	44.063
Регистровани индивидуални пољопривредници	20	191	66.376

Извор: РЗС, Регистрована запосленост по општинама и градовима, 2020.

Образовна структура становништва

У образовној структури становништва старог 15 и више година у Белој Паланци најбројније је становништво са средњом стручном спремом, а затим са основним образовањем. У Белој Паланци има 2,33% неписменог становништва. Проценат неписмености у округу најнижи је у Пироту, а највиши у Бабушници. У региону Јужне и Источне Србије има 3,05% неписменог становништва, а у Републици Србији проценат неписмености износи 1,96%. Од укупног броја становника старог 15 и више година без школске спреме у Белој Паланци 75% је женског пола, а у категорији са непотпуним основним образовањем жене учествују са 63%.

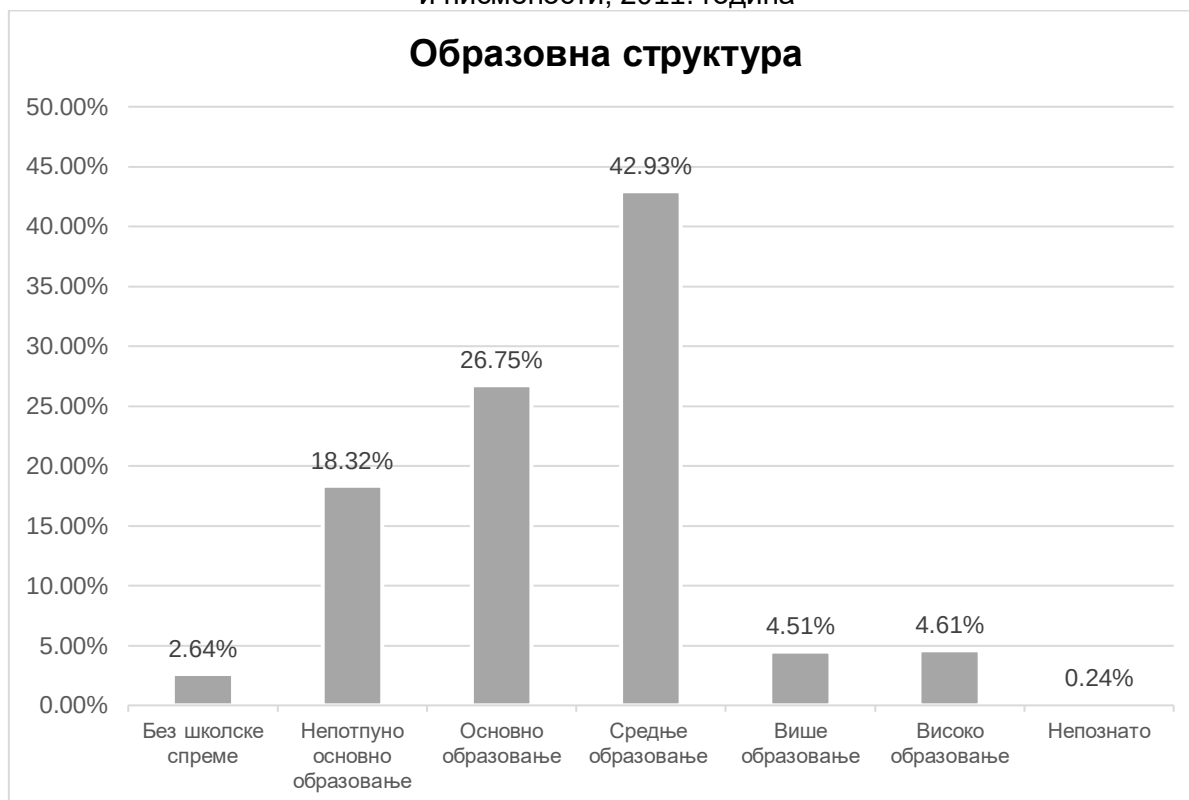
Табела 23. Структура становништва старог 15 и више према школској спреми, 2011.

		Бела Паланка	Пиротски округ	Република Србија
Без школске спреме	укупно	281	2.189	164.884
	мушко	70		
	женско	211		
Непотпуно основно образовање	укупно	1.952	12.903	677.499
	мушко	720		
	женско	1.232		
Основно образовање	укупно	2.850	19.946	1.279.116
	мушко	1.407		
	женско	1.443		
Средње образовање – укупно	укупно	4.573	35.920	3.015.092
	мушко	2.763		
	женско	1.810		
Гимназија	укупно	748	4.802	311.530
	мушко	374		
	женско	374		
Средње образовање – краће од 4 године	укупно	2.169	16.180	1.186.641
	мушко	1.447		
	женско	722		
Средње образовање – 4 године	укупно	1.612	14.690	1.464.981
	мушко	903		
	женско	709		
Специјализација после средњег образовања	укупно	44	248	51.940
	мушко	39		
	женско	5		
Више образовање	укупно	480	4.613	348.335
	мушко	256		
	женско	224		
Високо образовање	укупно	491	5.679	652.234
	мушко	275		
	женско	216		
	укупно	26		

Непознато	мушко	12	132	24.424
	женско	14		
Укупно		10.653	81.382	6.161.584

Извор: РЗС, Попис становништва, домаћинстава и станова 2011. у Републици Србији – Књига 3 Школска спрема, писменост и компјутерска писменост

Графикон 5. Структура становништва старог 15 и више година према школској спреми и писмености, 2011. година

Извор: РЗС, Попис становништва, домаћинстава и станова 2011. у Републици Србији – Књига 3 Школска спрема, писменост и компјутерска писменост

Посматрано по старости, највише неписмених је са 65 и више година, а посматрано по полу знатно већи проценат неписмених је међу женском популацијом.

Табела 24. Неписмено становништво по полу и старости, 2011.

	укупно	мушко	женско
Број неписмених	260	63	197
Проценат неписмених	2,33	1,09	3,65
Неписмени 10-14	4	3	1
Неписмени 15-19	9	3	6
Неписмени 20-34	30	18	12
Неписмени 35-49	20	8	12
Неписмени 50-64	31	12	19
Неписмени преко	166	19	147

65

Извор: РЗС, Становништво старо 10 и више година према полу, анеписмени и према старости, по општинама и градовима, 2011.

Породице и домаћинства

Породице

Према броју деце у Белој Паланци, најбројније су породице са једним дететом (31,61%), следе породице са двоје деце (24,65%), док је са троје и више деце 4,56% породица од укупног броја породица са децом.

Табела 25. Структура породица према броју деце у породици, 2011.

	Бела Паланка	Удео у укупном броју породица (%)
Број породица – укупно	3.635	100,00
Број породица без деце	1.424	39,17
Број породица са децом	2.211	60,83
Број породица са 1 дететом	1.149	31,61
Број породица са 2 детета	896	24,65
Број породица са 3 детета	116	3,19
Број породица са 4 детета	35	0,96
Број породица са 5 или више деце	15	0,41
Просечан број деце у породици	1,59	/

Извор: РЗС, Књига 17 – Породице с децом Подаци по општинама и градовима, 2011.

Табела 26. Структура породица, 2011. година

	Бела Паланка	Удео у укупном броју породица (%)
Број породица – укупно	3.635	100,00
Брачни пар без деце	1.369	37,66
Ванбрачни пар без деце	55	1,51
Брачни пар са децом	1.557	42,83
Ванбрачни пар са децом	180	4,95
Мајка са децом	340	9,35
Отац са децом	134	3,69

Извор: РЗС, Књига 17 – Породице с децом подаци по општинама иградовима, 2011.

Домаћинства

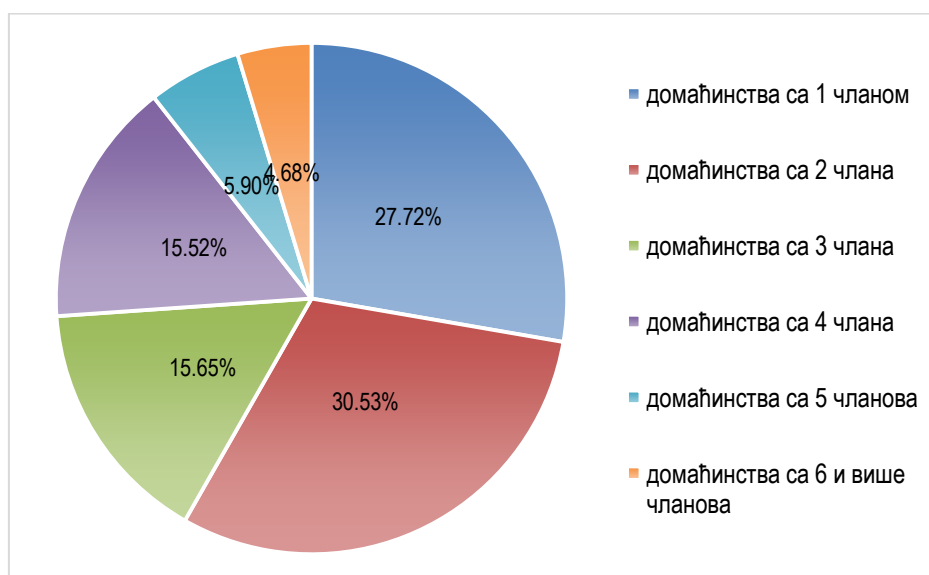
Према броју чланова у Белој Паланци, најбројнија су домаћинства са два члана (30,53%), следе домаћинства са једним чланом (27,72%) и домаћинства са три члана (15,65%).

Табела 27. Структура домаћинстава према броју чланова, 2011.

	Бела Паланка	Удео у укупном броју домаћинстава (%)
Укупан број домаћинстава	4.697	100
Са 1 чланом	1.302	27,72
Са 2 члана	1.434	30,53
Са 3 члана	735	15,65
Са 4 члана	729	15,52
Са 5 чланова	277	5,90
Са 6 и више чланова	220	4,68
Просечан број чланова	2,6	-

Извор: РЗС, Публикација Општине и региони у Републици Србији, 2020.

Графикон 6. Структура домаћинстава према броју чланова

Извор: РЗС, Публикација Општине и региони у Републици Србији, 2020.

Миграције становништва

Досељеници

Од укупног становништва тренутно настањеног у Белој Паланци, досељеници чине 47%. Од тога, највећи број њих се доселио у периоду од 1980. и раније, и то из другог насеља исте општине.

Табела 28. Број досељеника по временском периоду 2011. година

	Укупно	Досељено из Републике Србије			
		Свега	из исте области		из друге области
			из другог насеља исте општине	из друге општине	
Бела Паланка	5.698	5.450	3.176	721	1.553
1980. и раније	2.870	2.811	1.971	373	467
1981–1985.	468	444	267	61	116
1986–1990.	399	380	255	41	84
1991–1995.	306	236	117	36	83
1996–2000.	378	353	131	44	178
2001–2005.	332	310	103	24	183
2006. и касније	455	444	149	51	244
непозната година	201	191	74	32	85

Извор: РЗС, Попис становништва, домаћинстава и станова 2011. у Републици Србији – Публикација Миграције

Табела 29. Структура досељеника према подручју са којег су досељени, 2011. година

Досељени из других земаља							
Свега	Из бивших република СФРЈ					Из осталих земаља	
	БиХ	Македонија	Словенија	Хрватска	Црна Гора		
245	75	34	11	53	12	60	Бела Паланка

57	24	14	4	8	-	7	1980. и раније
24	7	6	-	1	-	10	1981–1985.
19	5	3	2	3	1	5	1986–1990.
70	31	3	4	29	1	2	1991–1995.
24	3	-	1	8	-	12	1996–2000.
22	2	4	-	3	4	9	2001–2005.
11	-	1	-	-	3	7	2006. и касније
18	3	3	-	1	3	8	Непозната година

Извор: РЗС, Попис становништва, домаћинстава и станова 2011. у Републици Србији – Публикација Миграције

Дневне миграције

Највећи број дневних миграната који обављају занимање путује у другу општину.

Табела 30. Дневне миграције, 2011. година

		Бела Паланка	Удео у укупном броју дневних миграната (%)
Дневни мигранти – укупно		1.403	100
Дневни мигранти који обављају занимање	укупно	906	64,58
	у оквиру исте општине	360	25,66
	у другој општини	110	7,84
	у страној држави	-	-
	у другој области	436	31,08
Дневни мигранти који се школују	укупно	497	35,42
	у оквиру исте општине	96	6,84
	у другој општини	76	5,42
	у страној држави	-	-
	у другој области	325	23,16

Извор: РЗС, Попис становништва, домаћинстава и станова 2011. у Републици Србији – Публикација Дневни мигранти

СТАМБЕНИ РЕСУРСИ

Стамбена статистика

Према последњем попису становништва, домаћинства и станова 2011. године, Бела Паланка има 9.150 станова.

Табела 31. Упоредни преглед броја станова по попису до 2011. године

Бела Паланка		1971.	1981.	1991.	2002.	2011.
Број станова у Белој Паланци		6.063	7.768	7.305	9.627	9.150
Бела Паланка	број станова на 100 становника					
	пораст броја станова (%)	/				
Пиротски округ	број станова на 100 становника	26	35	38	50	58
	пораст броја станова (%)	/	19,46	0,29	15,14	1,99
Србија	број станова на 100 становника	26	30	32	34	44
	пораст броја станова (%)	/	18,59	7,98	6,85	0,11

Извор: РЗС, Упоредни преглед броја домаћинства 1948–2011. и станова 1971–2011.

Од укупног броја, највећи број станова у Белој Паланци је у приватној својини једног лица и тај број износи 7.006 станова.

Табела 32. Станови према својини и основу по којем домаћинства користе стан по областима, 2011. година

Област	Укупно	Приватна својина 1 лице	Приватна својина 2 и више лица	Јавна (државна) својина	Остали облици својине
Бела Паланка	9.150	7.006	426	25	32
Пиротски округ	53.526	44.835	3.090	245	178

Србија	3.231.931	2.690.028	231.833	25.142	26.522
--------	-----------	-----------	---------	--------	--------

Извор: РЗС, Станови према својини и основу по којем домаћинства користе стан – Подаци по општинама и градовима, 2011.

Табела 33. Настањени станови према основу по којем домаћинства користе стан, 2011.

Област	Укупно	Власништво	Закуп	Подстанарство	Сродство	Остало
Бела Паланка	4.550	4.123	30	104	291	2
Пиротски округ	33.189	30.006	229	859	2.085	10
Србија	2.423.208	2.121.484	40.900	122.530	136.949	1.345

Извор: РЗС, Попис становништва, домаћинстава и станова 2011. у Републици Србији – Настањени станови по основу по којем домаћинства користе стан, према својини стана (по општинама и градовима)

На основу података из последњег пописа 2011. године, у Белој Паланци чак 90,62% домаћинстава живи у властитим становима, док 2,28% живи у подстанарским условима.

На територији Беле Паланке најбројнији су станови са површином између 41-50 m², док је најмањи број станова са површином 120-150 m².

Табела 34. Станови за стално становање по броју и површини, 2011. година

Станови са површином (m2)	Пиротски округ		Бела Паланка	
	број	површина (m2)	број	површина (m2)
Укупно	45.028	3.014.048	7.294	441.963
до 30	3.843	97.671	1.023	26.037
31-40	5.430	206.300	1.095	41.963
41-50	7.128	343.317	1.462	70.826
51-60	7.719	445.633	1.072	62.608
61-80	10.903	796.220	1.315	96.330
81-100	6.318	598.493	1.018	97.851
101-120	1.639	188.771	141	16.418
121-150	1.041	146.979	67	9.576
151 и више	1.007	190.664	101	20.354

Извор: РЗС, Попис становништва, домаћинстава и станова 2011. у Републици Србији – Станови за стално становање према површини, по општинама и градовима

Табела 35. Број и површина стамбених јединица по врсти, по областима, 2011. година

Станови укупно	Настањени станови	Привремено настањени	Напуштен и стан	Станови за одмо	Станови који се користе	Станови у којима се	Настањене послове	Просек	Колективне стамбене
----------------	-------------------	----------------------	-----------------	-----------------	-------------------------	---------------------	-------------------	--------	---------------------

			станови	ви	ри рекреацију	у време сезонских радова у пољопривреди	искључиво обавља дела тност	вне просторије	њене из нужде	јединице
Број станова у површини (m²)										
Република Србија										
Укупно										
Број	3.231.931	2.423.208	475.759	113.956	177.989	23.530	17.489	5.563	7.635	702
Површина у m²	230.518.414	179.703.282	31.741.687	6.404.089	10.379.218	1.102.303	1.187.835	297.419	134.458	-
Пиротски округ										
Укупно										
Број	53.526	33.189	6.919	4.920	7.018	1.364	116	46	90	11
Површина у m²	3.450.543	2.356.917	417.861	239.270	366.999	62.284	7.212	2.282	132	-
Бела Паланка										
Укупно										
Број	9.150	4.550	1.402	1.342	1.564	270	22	18	21	4
Површина у m²	536.137	301.428	79.773	60.762	80.997	12.000	1.177	762	334	-

Извор: РСЗ, Попис становништва, домаћинстава и станова 2011. у Републици Србији – Број и површина стамбених јединица, подаци о насељима

Табела 36. Стамбене јединице према броју домаћинстава, 2011.

Број домаћинстава у становима	Бела Паланка
Број станова са једним домаћинством	0
Број станова са два домаћинства	0
Број станова са три и више домаћинства	1
Укупан број настањених станова	4.550

Извор: РСЗ, Попис становништва, домаћинстава и станова 2011.

Табела 37. Структура настањених станова према броју соба по областима, 2011.

	Бела Паланка	Удео у укупном броју станова у општини (%)	Пиротски округ	Република Србија	
Укупно	7.294	100	45.028	3.012.923	
Једноособан	334	4,58	1.058	90.894	

Двособан	1.365	18,71	6.102	429.415	
Трособан	1.995	27,35	11.000	1.013.964	
Четворособан	2.317	31,77	14.393	821.087	
Петособан	859	11,78	7.962	375.012	
Шестособан	260	3,56	2.681	144.958	
Седмособан	93	1,28	1.146	73.993	
Осмособан	27	0,37	316	25.009	
Деветособан и више	44	0,60	370	38.591	

Извор: РСЗ, Попис становништва, домаћинстава и станова 2011. у Републици Србији – Станови за стално становање према броју соба и настањености

Према уделу у укупном броју станова, у Белој Паланци најзаступљенији су четворособни станови (31,77%), потом следе трособни (27,35%) и двособни станови (18,71%).

Табела 38. Број станова према опремљености инсталација и основу коришћења, 2011.

Станови са инсталацијама	Број
Јавни водовод	4.840
Остали типови водовода	1.906
Хидрофор и сл.	415
Јавна канализација	2.931
Септичка јама и сл.	4.231
Електрична енергија	8.416
Центално/етажно грејање	1.134
Гасовод	-

Извор: РСЗ, Попис становништва, домаћинстава и станова 2011. у Републици Србији – Станови према опремљености инсталацијама и основу коришћења

Стамбена изградња

Табела 39. Стамбени фонд, 2011. година

	Бела Паланка	Пиротски округ	Србија
Број станова за стално становање	7.294	45.028	3.012.923

Извор: РСЗ, Публикација Општине и региони у Републици Србији, 2020.

Табела 40. Стамбена изградња и порушени станови, 2019. година

	Бела Паланка	Пиротски округ	Србија
Завршенени станови – број/површина m ²	2/300	144/11.668	24.803/1.961.112
Број незавршених станова	2	148	27.866

Изграђени станови на 1000 становника	0,2	1,7	3,6
Порушени станови – број/површина m ²	-	15/1.950	1.420/129.599

Извор: РЗС, Публикација Општине и региони у Републици Србији, 2020.

Табела 41. Вредност изведених грађевинских радова, 2019. година

	Бела Паланка (у хиљ. РСД)	Пиротски округ (у хиљ. РСД)
Вредност изведених грађевинских радова – укупно	665.744	8.674.281
Зграде	81.606	1.458.858
Остале грађевине	583.728	7.215.013
Вредност изведених грађевинских радова – новоградње укупно	362.657	6.723.763
Зграде	18.633	778.298
Остале грађевине	344.024	5.945.465

Извор: РЗС, Публикација Општине и региони у Републици Србији, 2020

ПРИВРЕДА

Привредна структура

У Белој Паланци су некада успешно пословале фабрика текстилних машина „Будућност“, која је своје машине извозила широм света, фабрика намештаја „Украш“, фабрика дечије обуће „Весна“, пољопривредна задруга „Бела Паланка“, прерада меса „Симимпекс“ ДОО и други.

Данас су у области производње и прераде активни следећи привредни субјекти: „Обућа Павле“, „GrubinExportImport“, „Флора – Водни До“, „Ферстил“, „Тодор“, „Swood“, „MagetMMCompany“ ДОО, фабрика ауто делова „TGRS“, „Trendex“ итд.

Од трговинских субјеката постоје: СТР „Киви“, СТР „2М“, СТР „Страјт“ и друга.

У сектору услуга заступљени су угоститељство (хотелијерство и ресторатерство), услуге у ловном туризму, цвећара „Орхидеја“ итд.

Старење становништва и смањен проценат активних радника и могућности за генерисање прихода, уз ниске образовне профиле, значајно погоршавају стање сиромаштва у руралним подручјима Беле Паланке. Стога се мере за побољшање положаја руралних заједница морају усмерити на повећање и диверзификацију дохотка малих руралних домаћинстава и смањење номиналне и скривене незапослености чланова ових домаћинстава.

Табела 42. Број привредних друштава

Бела Паланка	2017.	2018.	2019.	2020.
--------------	-------	-------	-------	-------

Активних	80	84	76	75
Новооснованих	6	8	9	1
Брисаних/угашених	7	2	18	-

Извор: Агенција за привредне регистре

Табела 43. Број предузетника

Бела Паланка	2017.	2018.	2019.	2020.
Активних	270	309	305	307
Новооснованих	45	69	29	19
Брисаних/угашених	41	31	32	14

Извор: Агенција за привредне регистре

У новије време храна и пиће су све траженији производи што иде у прилог традицији и гастрономској понуди овог краја. Поред домаћих ракија, џемова, сирупа, сокова и слично, неизоставна је баница, бесквасна пита са развијеним корама, пуњена преврелим сиром и заливена машћу. Може бити развучена, крпена, сукана, са једном или више кора, али се банице углавном праве од три или више ручно суканих кора оклагијом и пеку у шпорету на дрва. Током манифестације „Дани банице” овај домаћи специјалитет се нуди са паприком, печуркама, месом, луком, пиринчем, па и са џемом, бананом и чоколадом. Паприка вртка је уз баницу специфични локални производ. У Белој Паланци вртка се гаји дуже од 100 година и користи се за пуњење, ајвар и припрему зимнице. Недавно је започет процес заштите географског порекла пите банице и паприке вртке, што је од значаја за креирање бренда.

Иако по површини мала и слабо привредно развијена, Бела Паланка је расадник високообразованих стручних и научних кадрова. Из ове општине потиче највећи број факултетски образованих људи и доктора наука сразмерно броју становника. Уколико би се пронашли извори финансирања могла би се развити дрвна, текстилна и грађевинска индустрија и енергетика (ветроелектране и соларне електране). Агроиндустријски комплекс, односно прерада примарних пољопривредних производа уз водно богатство и термоминералне изворе представљају велики привредни потенцијал. Комбинованим и компатибилним развојем пољопривреде са другим робним и услужним делатностима (мали и средњи производни погони, домаћа радиност, занатство, трговина, сакупљање шумских плодова, сервисне услуге...), унапредио би се животни стандард и куповна моћ локалног становништва, посебно у руралним срединама.

Индустрија

У Белој Паланци је 2018.године отворен производни погон компаније „Trendtex” из Пријепоља. Основна делатност је производња и конфекционирање радне одеће. Целокупан производни програм извози се на европско тржиште: Немачка, Шведска, Данска, Француска, Италија и Пољска. У погону је тренутно запослено 80 радника, а план запошљавања до краја 2022. године је 170 радника.

У 2020. години аустријски инвеститор „TGM Services” отворио је погон за производњу осталих делова и додатне опреме за моторна возила – Привредно друштво „TGRS

д.о.о.” Бела Паланка и упустио је 100 радника на неодређено време. Након изградње додатног погона у индустријској зони, планира се запошљавање још 250 радника.

Фабрика за производњу дечије обуће „Обућа Павле” већ 25 година дизајнира и израђује обућу која у потпуности прати светске трендове, укључујући здравствени аспект. За изузетан рад власнику предузећа додељено је признање „Предузетник године 2007”.

Компанија „GrubinExportImport” производи анатомску обућу за децу и одрасле и лидер је ове производње у региону.

Значајно је истаћи и пословање привредног друштва „MAGETMMCOMPANY”, ДОО Бела Паланка која се бави производњом осталих машина и апарата опште намене.

Пољопривреда

Пољопривредна производња у општини Бела Паланка је условљена географским положајем, рељефом подручја и климатским карактеристикама подручја. Агроеколошки услови у општини Бела Паланка су повољни за развој свих грана пољопривредне производње, а нарочито за развој сточарства и воћарства. Када је реч о сеоским подручјима у општини, основна карактеристика је да главну економску активност чини пољопривреда и да је веома слаба заступљеност других привредних делатности.

Од укупног становништва општине Бела Паланка, пољопривредно становништво чини око 50%. На територији општине Бела Паланка регистровано је 838 пољопривредних газдинстава која активно раде. Од овог броја, 192 газдинстава живи искључиво од бављења пољопривредом. Структура пољопривредних газдинстава показује да је у највећем броју домаћинстава пољопривреда још увек само начин живота, док у мањем броју газдинстава представља основну активност за остваривање прихода. Коришћено пољопривредно земљиште у општини према попису из 2012. године захвата укупно 8.364 ha.

Ратарство представља значајну пољопривредну грану у општини Бела Паланка и углавном је у служби сточарске производње и од житних култура најзаступљеније су пшеница и кукуруз.

Воћарство у Понишављу има дугу традицију, и то најчешће у гајењу шљива, јабука, крушака, вишања и трешања, док је виноградарство, упркос стагнацији и даље доста заступљено. Брдски и брдско-планински рељеф, педолошки покривач и клима погодују гајењу воћа у овим крајевима. Развој организоване производње трешања доживљава процват од 2011. године, од тренутка оснивања приватних плантажа на простору којим је некада руководила земљорадничка задруга. У области воћарства нема прерађивачких капацитета који би прихватили ни постојећу производњу воћа.

Повртарство је мање развијено, а производња повртарских култура се највећим делом одвија на отвореном простору. Најзначајнија повртарска културе је паприка, која има дугу традицију производње на простору Беле Паланке. Приметно је повећање броја пластеника и гајења поврћа у заштићеном подручју.

Узгој лековитог и етеричног биља доживљава развој са отварањем највеће плантаже лаванде у земљи током протеклих пар година.

Сточарство је, уз ратарство и воћарство, у прошлости представљало главни извор прихода становницима овог краја. Побољшање расног састава стоке, нарочито говеда, било је изразито осамдесетих година 20. века, када су увезене краве сименталске расе, а долази и до побољшања раса оваца, свиња, и живине. Подаци о структури сточног фонда указују на стални пад укупног броја грла стоке све до 2002. године, од када је забележен позитиван тренд у броју свиња, оваца и живине. У периоду од 2002. до 2012. године број стоке бележи пораст за 12,5%. Најизразитији раст се десио у

говедарству и тај тренд се наставља и даље, што је директна последица јачања месно прерађивачке индустрије „Сим импекс“ након промене власничке структуре.

Недостатак буџетских средстава за инфраструктурне пројекте попут уређења путева за прилаз пољопривредним домаћинствима у многосте отежава развој пољопривреде. Такође, за наступ било којег инвеститора заинтересованог за улагање у пољопривредну производњу препреку представљају нерешени правно-имовински односи, као и уситњеност поседа. Велики проблем је представљала и старосна структура власника парцела (особе старије од 65 година), као и нерешени имовинско-правни односи над земљиштем предвиђеним за комасацију.

Систем за наводњавање у белопаланачком пољу је у запушеном и тотално урушеном стању и потребна је изградња новог система. Неопходност изградње и поновног успостављања система за наводњавање произилази и из чињенице да је белопаланачка котлина најсушнија област у у нашој земљи.

Едукација пољопривредника неопходна је због недостатка знања о достигнућима у савременој пољопривреди. Устаљен је традиционални, екстензивни облик производње и тзв. „сваштарска производња“ (више различитих производа само за своје потребе). Органска производња је могућа, пре свега, због постојања незагађене средине и обрадивих површина, као и сточарске производње у номадским условима на Сувој планини. Програм заштите географског порекла пољопривредних производа има и туристичко-промотивни значај.

Према последњем попису пољопривреде из 2012. године на територији општине Бела Паланка послује укупно 2.493 газдинства, од чега 98% газдинстава своју делатност обавља на поседима величине од 1 до 10 ha.

Табела 44. Структура газдинстава према коришћењу пољ. земљишта, 2012.

	Бела Паланка	Удео у укупном броју газдинстава (%)
Газдинства – укупно	2.493	100,00
Газдинства без земљишта	13	0,52
до 1 ha	993	39,83
1 – 2 ha	656	26,31
2 – 5 ha	631	25,31
5 – 10 ha	162	6,50
10 – 20 ha	32	1,28
20 – 30 ha	3	0,12
30 – 50 ha	1	0,04
50 – 100 ha	-	-
преко 100 ha	2	0,08

Извор: Републички завод за статистику, Попис пољопривреде 2012. године

У структури газдинстава према величини поседа у Белој Паланци доминирају газдинства мале просечне површине коришћеног пољопривредног земљишта. Највеће учешће у укупном броју газдинстава (39,83%) имају мала газдинства са поседом до 1 ha.

Табела 45. Расположено земљиште пољопривредних газдинстава, 2012. година

		Бела Паланка		Пиротски округ		Република Србија	
		Површина (ha)	(%)	Површина (ha)	(%)	Површина (ha)	(%)
Пољопривредно земљиште	коришћено	8.364	47,80	51.343	46,17	3.437.423	64,29
	некоришћено	1.768	10,10	27.557	24,78	424.054	7,93
	укупно	10.132	57,90	78.900	70,95	3.861.477	72,22
Друго земљиште	шумско	2.467	14,10	15.014	13,50	1.023.036	19,13
	остало земљиште	4.900	28	17.282	15,55	462.084	8,64
Укупно		17.499	100	111.196	100	5.346.597	100

Извор: Републички завод за статистику, Попис пољопривреде 2012. године

У структури коришћеног пољопривредног земљишта највећи удео имају ливаде и пашњаци (63,47%), а на другом месту су оранице и баште (28,83%). У структури коришћења ораничних површина највеће учешће имају жита и сточно крмно биље.

Табела 46. Структура коришћеног пољ. земљишта газдинстава по категоријама, 2012.

		Бела Паланка	
		Површина (ha)	Удео у укупном пољопривредном земљишту газдинстава (%)
Коришћено пољопривредно земљиште газдинстава – укупно		8.364	100,00
окућнице		70	0,84
оранице и баште	укупно	2.411	28,83
	жито	1.356	16,21
	инд. биље	48	0,57
	повртно биље, бостан и јагоде	44	0,53
	крмно биље	860	10,28
	угари	48	0,57
воћњаци		469	5,61
виногради		99	1,18

ливаде и пашњаци	5.309	63,47
расадници	-	-
остало	6	0,07

Извор: Републички завод за статистику, Попис пољопривреде 2012. године

У структури пољопривредних газдинстава према броју одвојених делова доминирају газдинства са 10 и више делова (34%), а просечан број делова по пољопривредном газдинству је 9.

Табела 47. Газдинства према броју одвојених делова коришћеног земљишта, 2012.

Пољопривредна газдинства према броју одвојених делова	Бела Паланка
1 део	40
2-3 дела	419
4-5 делова	429
6-9 делова	742
10 и више делова	850
Укупно пољопривредна газдинства	2.480
Број одвојених делова коришћеног пољопривредног земљишта	23.111
Површина коришћеног пољопривредног земљишта газдинстава (ha)	8.364
Просечан број делова по пољопривредном газдинству	9

Извор: Републички завод за статистику, Попис пољопривреде 2012. године

Шумарство

Бела Паланка има укупно обрасле 25.475 ha шумске површине.

Табела 48. Пошумљене површине и посечена запремина дрвета

		Бела Паланка
Обрасла шумска површина, укупно (ha)		25.4751
Пошумљено –у шуми (ha)	лишћарима	-
	четинарима	-
Пошумљено– изван шуме (ha)	лишћарима	-
	четинарима	-

¹ Стање на крају 2017. године.

Посечена дрвна запремина – укупно (m³)	лишћара	6510
	четинара	138
Посечена дрвна запремина – техничко дрво (%)	лишћара	4
	четинара	22

Извор: Републички завод за статистику, Општине и региони у РС, 2020.

Макроекономски показатељи

Животни стандард становника Беле Паланке није на завидном нивоу. Стабилност привреде је на веома ниском нивоу, као и њена отвореност. Задуженост је висока, број предузећа мали. Приватизација предузећа која су раније била у друштвеној својини није дала резултате – или су поништене или је сада над тим предузећима покренут стечајни поступак. Та предузећа не раде или раде са смањеним капацитетом тако да пољопривреда повећава учешће у националном доходу (НД). Када је реч о власничкој структури националног дохотка, промене се огледају у паду учешћа друштвеног власништва, а повећању приватног и мешовитог. Једино број малих приватних предузећа и радњи бележи пораст из године у годину, просечно пет до шест нових предузећа.

Табела 49. Финансијске перформансе привредних друштава, 2019. година

Бела Паланка	Укупно за сва привредна друштва у Белој Паланци(у хиљ. РСД)
Број привредних друштава	63
Укупна актива	1.507.921
Укупан капитал	545.121
Пословни приходи	1.654.809
Нето добит	48.594
Број привредних друштава са нето добитком	31
Број привредних друштава са нето губитком	13
Број запослених	428

Извор: Агенција за привредне регистре, Регистар финансијских извештаја

Општина Бела Паланка спада у најнеразвијеније општине у Републици Србији. Просечна зарада у општини за јун 2021. износи 48.490 динара без пореза и доприноса (брuto 66.693 РСД) и испод просека је у односу на просечну зараду у републици Србији, која износи 65.070 динара, без пореза и доприноса (брuto 89.793 РСД).

Стање индустрије у Белој Паланци је веома лоше. У предузећима у којима је спроведена приватизација нису постигнути задовољавајући и очекивани циљеви. Код већине предузећа поништен је процес приватизације и покренут стечај. Већина радника је фиктивно запошљена и нема никаква примања по основу зарада, тако да се сада фактички не налазе ни у радном односу ни на тржишту рада и немају могућност остварења здравствене заштите.

У току 2012. године, отпочело се са радовима на изградњи Коридора 10 кроз нашу општину, што је довело до упошљености радника на траси кроз општину Бела

Паланка. Међутим, са завршетком ових радова и отварањем Коридора 10, велики број људи остао је без посла у 2019. години.

Тренутно, на територији општине Бела Паланка, када су у питању већи привредни субјекти, послују фирме из области производње дечије обуће, конфекције и прерађивачке индустрије.

Бела Паланка је некада била занатски центар. Индустријализацијом занати умиру као извор егзистенције, док знање, искуство и традиција остају. Искоришћењем ових ресурса у мале радионице и њиховим удруживањем у задруге, сачували би се од заборавља и омогућила њихова тржишна производња.

У току 2017. године извршена је адаптација објекта бивше фабрике „Фемид“ за потребе отварања производног погона компаније „Trendex“ д.о.о. Пријеполје. Планирани број новоотворених радних места у фабрици „Trendex“ на неодређено време је 230-250 радних места, а у првој фази до 2022. године планирано је запошљавање 170 радника. Постоји потреба за стручном радном снагом текстилне струке, са искуством или без искуства. За особе без искуства „Trendex“ има свој план обуке где се потенцијални радници едукују за послове конфекционирања радне одеће намењене извозу. Постоји потреба и за висококвалификованим радницима (текстилни инжењери, технолози и дипломирани економисти).

Општина је у току 2017. године откупила објекте од фирме „Црни Марко“ из Пирота у циљу привођења и овог објекта индустријској намени и привлачењу нових инвеститора. У оквиру програма ЕУ ПРО реализован је пројекат „Израда пројектне документације реконструкције објекта бивше фабрике „Фемид“ у Белој Паланци, што представља основу за адаптацију овог објекта и његово привођење индустријској намени. Извршена је адаптација објекта бивше фабрике „Фемид“ и отворен је погон за производњу осталих делова и додатне опреме за моторна возила од стране Привредног друштвом „TGRS“ д.о.о. и запошљено је 100 радника на неодређено време. Друга фаза предвиђа куповину грађевинског земљишта на локацији индустријске зоне „Мурица 1“ од стране „TGRS“ д.о.о. површине до 40.000 m² и изградњу новог погона, у коме би се реализовала додатна производња и отварање нових 250 радних места, што ће бити главни покретач привредног развоја у циљу побољшања животног стандарда становништва. Велике шансе за економски развој општина има и у развоју пољопривреде и туризма.

Велика снага општине лежи у постојању индустријске зоне „Мурица 1“ у власништву локалне самоуправе површине 4,5 ha (планирано 8,5ha), као и постојање инфраструктурних прикључака и плана детаљне регулације наведене индустријске зоне. Такође, постојање ефикасне администрације која може у кратком року ефикасно да одговори на све захтеве потенцијалних инвеститора представља велику снагу општине.

Последња истраживања кречњака и лапоровитих стена и лежишта „Мала Рудина“ вршена су у току 2009. и 2010. године, о чему је од стране „Геостим“ Д.О.О. Београд, урађен елаборат о резервама кречњака и лапоровите стене у лежишту Мала Рудина. Од стране Комисије за утврђивање и оверу минералних сировина из Министарства рударства и енергетике утврђене су следеће резерве:

1) Лапоровите стене Б-резерве-15. 908. 422 тона и Ц1 – резерве-25.693.005 тона или укупно Б+Ц1=41.601.427 тона

2) Кречњак Б-резерве-39. 981.719 тона и Ц1 – резерве-25.758.468 тона или укупно 65.740.205.

Лежиште има изузетно повољан географски положај, налази се у атару села Љубатовица, у непосредној близини коридора Х, међународне пруге Ниш-Софија, а удаљено је од Беле Паланке 8 km. Површина истраженог дела је 50 ha. Већи део површине (око 30 ha) је у власништву општине Бела Паланка. Пројекат изградње

цементаре већ постоји и ускоро треба да почне његова имплементација. Постоје заинтересовани инвеститори за инвестирање у изградњу цементаре на овој локацији.

Структура извоза и увоза

Табела 50. Извоз и увоз у Белој Паланци у 2019. години

	Назив индикатора	Јединица мере	Вредност индикатора 2019.
Пирот	Укупан број извозника	Број	5
	Укупан извоз	У 000 РСД, номинално	41.734
	Укупан увоз	У 000 РСД, номинално	68.976
	Суфицит/дефицит	У 000 РСД, номинално	-27.242
	Покривеност увоза извозом	%	60.5
	Обим спољнотрговинске размене	У 000 РСД, номинално	110.710
	Годишња стопа раста извоза	Стопа	-36.6
	Годишња стопа раста увоза	Стопа	29.6

Извор: Аналитички сервис Републичког Секретаријата за јавне политике

Јавне финансије

Приходи општинског буџета

Укупан план прихода и примања општине за 2020. годину износио је 832.645.907 динара. Остварени приходи у овом периоду износе 584.473.000 динара, односно 70,19 % од планираних. Посматрајући остварење прихода у 2020. години, закључујемо да највећи део остварења бележе приходи од трансферних средстава, затим порези и на крају таксе и накнаде.

Расходи општинског буџета

Укупно извршени текући расходи и издаци за период 1. 1 - 31. 12. 2020. године према корисницима, намени трошка и економској класификацији износе 605.685.000 динара. Највећи расходи остварени су у групи 42 - расходи за коришћење роба и услуга, који обухватају сталне трошкове, трошкове путовања, уговорене обавезе, специјализоване услуге, текуће поправке и одржавање, материјал, следи група 41, која обухвата платае, доприносе и накнаде из зарада запослених у локалној самоуправи, установама, јавним службама и јавним предузећима који се финансирају из буџета општине, затим група 46 – трансфери осталим нивоима власти, група субвенција.

Јавна предузећа и установе

Јавна предузећа

На територији општине Бела Паланка послује Јавно комунално предузеће „Комнис”. Основне делатности предузећа су:

- а) Захват, пречишћавање и дистрибуција воде преко система водоводне мреже,
- б) Регулисање отпадних вода преко система канализације,
- в) Скупљање и истеривање смећа на одређену депонију,
- г) Уређење и одржавање паркова и дрвореда, као и чишћење улица,
- д) Уређење и одржавање градске пијаце,
- ђ) Уређење и одржавање гробља и пружање погребних услуга,
- е) Послови у нискоградњи.

Једна од главних делатности Предузећа је снабдевање водом, као и одржавање хигијене у граду. Поред ових делатности Ј.К.П. „Комнис“ се бави и управљањем и одржавањем градског гробља, као и пијаце, како зелене тако и робне.

Јавне установе

Установа културе „Ремезијана” Бела Паланка

Установа културе „Ремезијана” Бела Паланка има дугу традицију у реализацији културних дешавања. Под овим називом ради од 2017. године, али наравно, са историјом која датира из четрдесетих година прошлог века. Структуру запосених чине људи из најразличитијих области образовања, али су сви окренути једном заједничком циљу у обављању делатности од виталног интереса за град и грађане и афирмацији културе у општини Бела Паланка.

Рад Установе културе „Ремезијана“ заснива се на секцијама које окупљају велики број младих људи, а наравно и на организовању професионалних програма. Млади су организовани кроз фолклорну секцију, балетску, драмску, музичку и ликовну секцију.

Реализује многобројне манифестације: Смотра модерног балета Србије (СМОБС), која је током година променила име у „Дани игре” која има републички карактер, а одржава се већ 30 година, разне књижевне вечери, концерте фолклорног ансамбла који негује кореографије из југоисточне и централне Србије. У претходном периоду реализовала је Фестивал омладинских сцена Србије (ФОС), такође са републичким карактером.

Последњих година кроз манифестацију „Културно-спортско-туристичко лето“ значајно је ангажовање Установе културе „Ремезијана“ у организацији два значајна Републичка фестивала - „Дани игре“ и „Фестивал омладинских сцена (ФОС)“, као и суорганизацији манифестације „Дани банице“, „Међународног студенског фестивала фолклора и великом броју различитих програма из области туризма и спорта.

Значајно место у свеукупним активностима заузимају концерти озбиљне музике, забавне и рок музике, концерти народне музике, цеза и блуза, научне трибине, књижевне и поетске вечери, ликовне изложбе, пројекције филмова и програми поводом значајних датума и јубилеја.

Народна библиотека „Вук Караџић” Бела Паланка

Народна библиотека „Вук Караџић” је конципирана као локални културно-информативни центар, доприноси унапређењу квалитета друштвеног живота локалне заједнице. Савремена концепција библиотеке усмерена је ка „услуги“, тј. ка томе да

брза и потпуна информација стигне до корисника. Унапређењем техничких услова за заштиту и коришћење библиотечко-информационе грађе и извора, као и унапређењем ИТ ресурса проширила је обим пословања и ускладила са потребама савременог информационог друштва. На овај начин су задовољене потребе корисника библиотечких услуга и остварен задатак отворености за идеје локалне заједнице. Сврстана је у ред успешних јавних установа у региону.

Народна библиотека „Вук Караџић”, управља Археолошким налазиштем „Ремизијана” које припада категорији споменика културе од великог значаја и под заштитом је Завода за заштиту споменика културе Републике Србије, од 1988. године. У оквиру Народне библиотеке „Вук Караџић” Бела Паланка функционише Завичајни музеј чија делатност се односи на одржавање историјских локација, зграда и сличних туристичких споменика. Народна библиотека „Вук Караџић” је организовала разне посете и предавања у Археолошком налазишту „Ремизијана” о културно-историјским знаменитостима општине Бела Паланка. Овом налазишту је сада неопходна реконструкција и ревитализација како би било очувано и заштићено од пропадања.

Туристичка организација Беле Паланке

Туристичка организација Беле Паланке реализује значајне културне манифестације, а једна од значајнијих манифестација, која се одржава већ 14 година и која има интернационални карактер, јесте „Дани банице”. „Дани банице” је гастро-туристичка манифестација такмичарског карактера која негује обичаје, културу и традицију овог краја Србије. Ова манифестација покушава да сачува од заборавља старе кулинарске рецепте наших бака, те да их пренесе даље како су се они и преносили „с колена на колена” кроз историју. Дани банице је манифестација по којој је Бела Паланка постала препознатљива и као таква представља неизоставни део у Програму пословања, као и један од приоритетних пројеката у току године.

„Дани банице” се традиционално сваке године одржавају у Белој Паланци друге недеље августа (пета, субота и недеља) у прелепом амбијенту комплекса парка „Врело”. Манифестација је међународног карактера и интересовање за ову гастрономску манифестацију се огледа у све већем броју пријављених такмичара из године у годину. Сваке године „Дане банице” посети неколико хиљада посетилаца из свих крајева Србије као и из иностранства.

Сајам старих и уметничких заната одржава се почев од 2010. године и окупља занатлије из Беле Паланке, региона, а и шире. Од 2011. године Сајам добија, осим изложбеног, и такмичарски карактер, где се учесници могу такмичити у некој од три категорије: Чувар наслеђа, Изворни занат и Стари занат у новом руху, а деца имају прилику да учествују у разним радионицама старих заната.

Установа за спорт „Спортски центар – Бањица” Бела Паланка

Установа за спорт „Спортски центар – Бањица” Бела Паланка је задужена за организацију и реализацију спортских дешавања општине Бела Паланка. У саставу установе налази се спортска хала, градски стадион „Рајко Митић” и Еколошко рекреативни центар Бањица. ЕРЦ Бањица поседује: базен, 2 тениска терена, терен за одбојку на песку са трибинама, бициклистичке стазе, дечји парк са мобилијаром, регулисан канал са прелазима, зелене парковске површине (дрворед, травњак). У оквиру комплекса налази се и мини голф терен, а у наредном периоду планира се изградња терена за мале спортове (рукомет) и ауто камп за туристе и кампере.

Финансијске институције

У Белој Паланци послује једна филијала ОТП банке и једна осигуравајућа кућа – Дунав осигурање.

Инвестиције

Током 2017. године извршена је адаптација објекта бивше фабрике „Фемид“ за потребе отварања производног погона компаније „Trendex“ д.о.о. Пријеполје. Планирани број новоотворених радних места у фабрици „Trendex“ на неодређено време је 230-250 радних места, а у првој фази до 2022. године планирано је упошљавање 170 радника. До сада су упошљена 80 радника. Постоји потреба за стручном радном снагом текстилне струке, са искуством или без искуства. За особе без искуства „Trendex“ има свој план обуке где се потенцијални радници едукују за послове конфекционирања радне одеће намењене извозу. Постоји потреба и за висококвалификованим радницима (текстилни инжењери, технолози и дипломирани економисти са знањем страног језика и рада на рачунару).

У 2020. години извршена је адаптација објекта бивше фабрике „Фемид“ и отворен је погон за производњу осталих делова и додатне опреме за моторна возила од стране Привредног друштва „TGRS“ д.о.о. и упошљено је 100 радника на неодређено време. Друга фаза предвиђа куповину грађевинског земљишта на локацији ИЗ „Мурица 1“ од стране „TGRS“ д.о.о. у површини до 40.000 m² и изградњу новог погона, у коме би се реализовала додатна производња и отварање нових 250 радних места, што ће бити главни покретач привредног развоја у циљу побољшања животног стандарда становништва.

Индустријске и радне зоне

Просторним планом општине Бела Паланка дефинисане су три индустријске зоне поред петље на Коридору 10: Индустријска зона „Мурица 1“, индустријска зона „Мурица 2“ и индустријска зона „Балван“.

Индустријска зона „Мурица 1“ налази се поред ауто-пута првог реда Ниш-Софија, на самом улазу у Белу Паланку из правца Ниша, поред пута М 1.12 и железничког Коридора 10 који спаја западну Европу са Далеким истоком.

Укупне је површине 8,5 ha. Од главне петље нове трасе Коридора 10 удаљена је свега 600 m, а од индустријске зоне „Балван“ 2,5 km. Опремљена је инсталацијама водоводне мреже у дужини од 225 m и канализационе мреже у дужини од 261 m, као и трафо станицом јачине 10/04kV. За потребе индустријске зоне „Мурица 1“ у 2011. години изграђена је канализациона мрежа и колектор за прераду отпадних вода. Изграђен је приступни пут за индустријску зону „Мурица 1“ – улица Петра Бојовића.

Индустријска зона има значајне компаративне предности као што су стратешки положај и комунална опремљеност. Важно је мотивисати инвеститоре, на начин који они прихватају, у смислу стандардних параметара за утврђивање услова које наша индустријска зона нуди, а то су: цена земљишта, процедура за добијање дозвола, правна заштита. Значајне су подстицајне мере у процесу привлачења директних инвестицијана нивоу републике, региона, а посебно на нивоу општине.

У нашој Индустријској зони земљиште се може уступити без надокнаде, могу бити бесплатне комуналије, затим ефикасан систем издавања дозвола и слично, уз услов

да инвеститор упосли одређени број људи са територије наше општине. Може се почети са уступањем плацева инвеститорима.

Индустријска зона „Мурица 2” налази се у близини индустријске зоне „Мурица 1”, поред ауто-пута Ниш-Софија, на улазу у Белу Паланку, само са друге стране пута којим се улази у Белу Паланку са будуће трасе коридора 10. Укупна планирана површина у зони је 4 ha. Реализацијом пројекта у оквиру програма Европски Прогрес, који је финансирала Делегација Европске Уније, Влада Швајцарске, и Влада Републике Србије, израђен је План детаљне регулације Мурица 2.

Индустријска зона „Балван” налази се на улазу у Белу Паланку из правца Ниша на 2km од центра Беле Паланке и 3km од петље нове трасе Коридора 10, поред ауто-пута првог реда Ниш – Софија и железничког Коридора 10 који спаја западну Европу са Далеким истоком. Укупна површина ове индустријске зоне је 14,4 ha. У овој зони није решена канализација. О изванредном стратешком положају индустријске зоне говори и податак о близини аеродрома Константин Велики у Нишу (40 km) и Аеродрома у Софији (100 km).

Поред индустријске зоне пролази траса регионалног водовода Љуберађа – Ниш, а у центру индустријске зоне Железница Србија ће за потребе електрификације железничког Коридора 10 изградити 110KV трафостаницу, која ће својим капацитетом задовољити потребе зоне.

РАДНА СНАГА

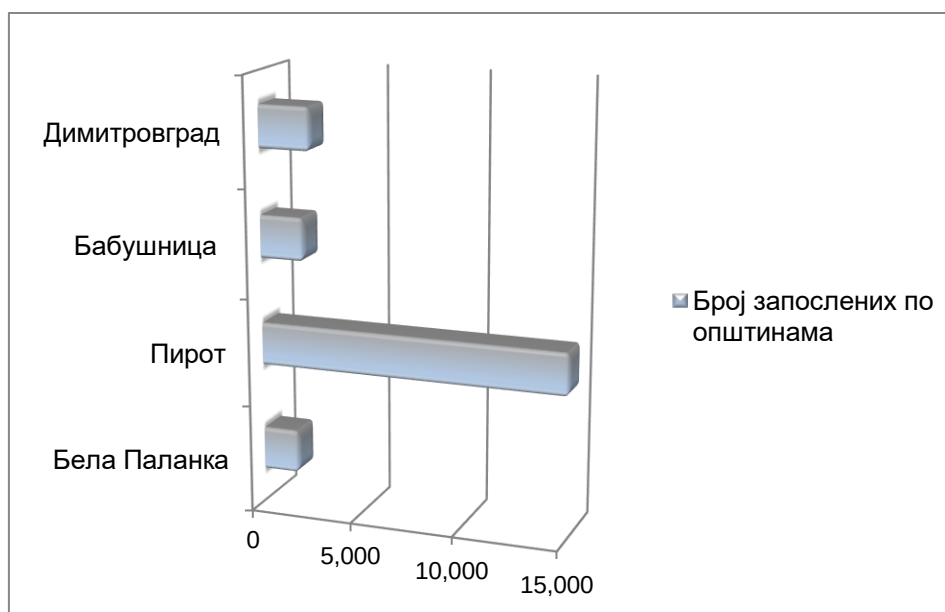
Број и структура запослених

Табела 51. Број запослених у општинама Пиротског округа, годишњи просек у 2020.

	Запослени у правним лицима	Предузетници, лица која самостално обављају делатност и запослени од њих	Регистровани индивидуални пољопривредници	Укупно
Бела Паланка	1.258	462	20	1.740
Пирот	11.960	2.913	102	14.974
Бабушница	1.665	435	25	2.126
Димитровград	1.924	535	44	2.503

Извор: РЗС; Запослени у Републици Србији, 2020. Саопштење

Графикон 7. Укупан број запослених у општинама Пиротског округа, 2020.

Извор: РЗС; Запослени у Републици Србији, 2020. Саопштење

У општини Бела Паланка формиран 2012. године Савет за запошљавање чији је задатак да даје мишљења и препоруке надлежним органима општине Бела Паланка у вези са плановима запошљавања, програмима и мерама активне политике запошљавања, прописима у области запошљавања и другим питањима од интереса за запошљавање.

Табела 52. Регистрована запосленост у 2020. години (годишњи просек)

	Бела Паланка	Пиротски округ	Република Србија
Запослени у правним лицима	1.258	16.806	1.764.127
Предузетници, лица која самостално обављају делатност и запослени код њих	462	4.346	384.972
Регистровани индивидуални пољопривредници	20	191	66.376
Укупно	1.740	21.343	2.215.475

Извор: РЗС, Запослени у Републици Србији, 2020. Саопштење

Број и структура незапослених

Табела 53. Стање незапослености у Пиротском округу по градовима/општинама, 2021.

	Број незапослених	
	Укупно	Жене
Пирот	5.436	3.159
Бабушница	1.389	624
Бела Паланка	2.044	962
Димитровград	1.133	556

Извор: Национална служба за запошљавање, Месечни статистички билтен, фебруар 2021.

Од укупног броја незапослених у Пиротском округу, највише незапослених жена је у Пироту (58,%), а најмање у Бабушници (45%).

У општини Бела Паланка се укупан број незапослених лица на евиденцији Националне службе за запошљавање повећава из године у годину.

Табела 54. Укупан број незапослених лица у општини Бела Паланка на евиденцији Националне службе за запошљавање 2017–2020.

Стање на дан:		Број незапослених
31.12.2017.	Укупно:	1.724
	Жене:	780
31.12.2018.	Укупно:	1.466
	Жене:	617
31.12.2019.	Укупно:	1.892
	Жене:	910
31.12.2020.	Укупно:	1.998
	Жене:	940

Извор: Национална служба за запошљавање

Поред тога, може се уочити и знатна разлика у броју мушкараца и жена. Према подацима из Пописа становништва број жена у општини је мањи од броја мушкараца, што разликује ову општину од већине локалних самоуправа у Србији, а подаци о незапослености такође показују да је на евиденцији незапослених Националне службе за запошљавање мањи број жена него мушкараца из године у годину. У 2018. години је број незапослених (617) смањен у односу на 2017. годину (780), док је у 2019. години поново дошло до скока незапослености на чак 910, што је увећање за готово 48%. Могући разлог за то су радови на изради аутопута на Коридору 10 када је знатан број локалног становништва био ангажован од стране извођача и подизвођача а који су завршени 2019. године. Према Локалном акционом плану запошљавања за 2020-2021., структура укупно незапослених је неповољна због тога што је међу њима највећи број неквалификованих радника и због тога што скоро половину незапослених чине лица која су старија од 45 година.

Табела 55. Финансијска средства која се издвајају за реализацију мера активне политике запошљавања из Локалног акционог плана за запошљавање 2017–2020.

Година	Реализовано/Анексирано		
	Укупно (рсд)	Из буџета ЛС (рсд)	Из буџета РС (рсд)
2017.	3.607.047	1.803.523	1.803.523
2018.	3.163.732	2.763.732	400.000

2019.	3.699.000	2.499.000	1.200.000
2020.	3.000.000	1.500.000	1.500.000

Извор: Национална служба за запошљавање

Изгорњетабелеможе се видети да је у општини Бела Паланка од укупних средстава уложених у мере реактивне политике запошљавања, општина са локалним буџетом учествовала у распону од 50% до 87%, у зависности од године. Такође, износи реализованих буџета за ове мере субјектима и од планираних, изразних разлога; на пример неке од мера ни су биле прилагођене потребама локалног нивоу (није било запошљавања у апотекама јер у општини нема регистрованих апотекарских установа).

ЈАВНИ РЕСУРСИ

Саобраћајна инфраструктура

Друмски саобраћај

Кроз територију општине пролази крак Коридора 10 – државни пут првог реда Ниш – Софија у дужини од 32 километра. У питању је главна саобраћајна артерија која повезује средњу и западну Европу са Блиским Истоком. Повезана је модерним саобраћајницама са великим регионалним центрима. На удаљености од 53 km од Беле Паланке налази се међународни гранични прелаз са Бугарском – Градина.

Табела 56. Дужина путева, 2019. година

		Бела Паланка	Пиротски округ
Дужина путева – укупно (km)*		239,874	1028,476
Савремени коловоз (km)		160,874	691,635
Државни путеви I реда	Свега (km)	-	45,523
	Савремени коловоз (km)	-	45,523
Државни путеви II реда	Свега (km)	89,374	329,203
	Савремени коловоз (km)	89,374	273,342
Општински путеви	Свега (km)	150,5	656,75
	Савремени коловоз (km)	71,5	375,77

*у укупну дужину путева, као и код државних путева I реда, није урачуната дужина ауто-путева

Извор: РЗС, Општине и региони у Републици Србији, 2020.

Железнички саобраћај

Једина железничка веза са Републиком Бугарском такође пролази кроз Белу Паланку. То је део велике светске железничке теретне и путничке магистрале.

Комунална инфраструктура

Водовод и канализација

Водоводна мрежа Беле Паланке је изграђена у дужини од 63.200 m и на њу је прикључено 2.815 корисника. Од тог броја, 65 прикључака су прикључци за јавне установе, 26 прикључака индустрије, а остало су прикључци за домаћинства. Због старости и учесталих кварова, ремети се уредно снабдевање водом. Током 2020.године израђена је пројектна документација за реконструкцију целокупног водоводног система у градском насељу Бела Паланка, прихваћена је од стране Канцеларије за управљање јавним улагањима и очекује се финансирање реконструкције водовода у наредном периоду.

У наредном периоду (2021–2023.) биће реализован пројекат водоснабдевања МЗ Ново Село, израда пројекта реконструкције водоводне мреже у МЗ Моклиште и МЗ Сињац.

Канализациони систем Беле Паланке је застарео – изграђен у већем делу још 1974. године, и још увек се гради. Укупна дужина канализационог система је 38.500 m. Канализација Беле Паланке је изграђена у облику сепарационог система са две засебне међусубно независне канализационе мреже затворених канала. Једна служи за прикупљање и одвођење употребљених, а друга за евакуацију атмосферских вода. Употребљене воде са подручја града по свом пореклу углавном потичу од две категорије корисника: у великој мери од становништва и у далеко мањој из привредних предузећа. Прикупљање и одвођење отпадних вода са територије Беле Паланке врши се мрежом затворених канала изграђених у укупној дужини од око 48 km, од чега канализацији за евакуацију употребљених вода припада око 38 km, а канализацији за одвођење атмосферских вода око 10km. Приликом изградње канализационе мреже коришћене су поливинилске (75%) и азбест – цементне цеви (25%).

Отпадне воде без претходног пречишћавања испуштају се преко испуста директно у реку Нишаву. Током 2020.године израђена је пројектна документација за изградњу новог пречистача отпадних вода. Након техничке контрола документације и издавања грађевинске дозволе започеће изградња пречистача у оквиру спровођења ЦЕБ пројекта (финансирање преко Развојне банке Савета Европе) и Министарства заштите животне средине.

У наредном периоду (2021–2023.) планирана је израда пројекта за изградњу канализационе мреже у МЗ Црвена Река и МЗ Насеље Долац.

Електро инфраструктура

Изузетна повољност за развој дистрибутивне мреже на територији општине Бела Паланка је то што кроз централни део територије општине пролази далековод 110kV ТС110/10kV „Ниш 5 - Нишка Бања” - ТС110/35kV „Пирот2”.

Дистрибуција електричне енергије се одвија преко две 35/10 kV/kV трафостанице напајане 35 kV далеководима, чија је дужина скоро 56 km. Дужина 10 kV мреже је око 136 km, а има 101 трафостаница 10/0.4 kV/kV.

Општина Бела Паланка је покривена јавном расветом ниског напона за улично светло у дужини од 118.150 m и то 7.200 m је кабловски део мреже, а остали део у дужини од

110.950 m² -ваздушни део мреже. Град и сва насељена места (осим места Бабин Кал, Шпај и Дражево) су покривена јавном расветом са довољним бројем сијаличних места. Регулисање укључења/искључења јавне расвете се врши помоћу фотоћелија и не постоји регулација фотометријских параметара. Све главне и бочне улице и тргови у граду су осветљени.

Табела 57. Постојеће стање јавног осветљења према типовима светиљки

Локација	Број трафо реона за јавну расвету	ШС (W)			Хг (W)	МХ (W)	Инсталисана снага (KW)	Укупан број светиљки
		25	32	55	125	400		
Укупно Бела Паланка	19	416	191	538	98	59,627		
Укупно насеља	50	666	442	1020	627	67,894		
Укупно Бела Паланка и насеља	69	1082	633	632	1412	127,52		2117

Извор: Општина Бела Паланка

Телекомуникациони систем

Опремљеност подручја општине Бела Паланка фиксном телефонском мрежом је изнад просека Републике Србије (36,5 телефонских претплатника на 100 становника) и износи 39,34 телефонских претплатника на 100 становника. Целокупна територија општине је покривена мрежом WiFi-интернета и ADSL интернетом.

Здравствена и социјална заштита

Носиоци социјалне и здравствене заштите на територији општине Бела Паланка су Дом здравља Бела Паланка и Центар за социјални рад „Бранко Миловановић – Цига”.

8.3.1. Социјална заштита

Центар за социјални рад „Бранко Миловановић – Цига” је јавна установа од великог значаја за становништво Беле Паланке. Узимајући у обзир јако неповољну социјално економску ситуацију на нивоу општине, брига коју центар води о угроженим категоријама становништва од великог је значаја за унапређење квалитета живота на локалу. Укупан број корисника услуга Центра за социјални рад је 2225 особа, од чега је малолетних лица 370.

Услуге социјалне заштите које се пружају на територији општине Бела Паланка су: Клуб за стара и пензионисана лице, Клуб за пружање едукативних садржаја особама

ометеним у развоју, Помоћ у кући која се пружа за одрасле и децу са инвалидитетом и сметљама у развоју, Лични пратилац детета.

У општини Бела Паланка није формиран Савет за социјалну заштиту.

Према подацима које је доставио Центар за социјални рад општине Бела Паланка, укупан број корисника у регистру ЦСР на активној евиденцији у току 2019. године према старости и полу био је следећи:

Табела 58. Корисници ЦСР у 2019. и 2020. години

Корисници по узрасту	Број корисника на активној евиденцији у току извештајног периода		Укупно	Број корисника на активној евиденцији на дан 31.12.		Укупно
	1. 1 - 31.12.2019.			31.12.2019.		
	М	Ж		М	Ж	
Деца (0-17)	310	305	615	266	244	510
Млади (18-25)	138	128	266	113	121	234
Одрасли (26-64)	778	645	1,423	891	765	1,656
Старији (65 и више)	186	338	524	155	254	409
Укупно	1.412	1.416	2.828	1.425	1.384	2.809
Корисници по узрасту	1.1 - 31.12.2020.		Укупно	31.12.2020.		Укупно
	М	Ж		М	Ж	
	Деца (0-17)	324		314	638	
Млади (18-25)	143	125	268	114	107	221
Одрасли (26-64)	815	684	1499	719	606	1325
Старији (65 и више)	224	391	615	224	389	613
Укупно	1.506	1.514	3.020	1.324	1.365	2.689

Извор: Центар за социјални рад Бела Паланка

Од укупног броја корисника, може се видети да је у 2019. Години број корисника мушког и женског пола релативно уједначен – од укупно 2828, жена је 1.416, а мушкараца 1412, док је број деце корисника на активној евиденцији у току читаве године био 615, што чини 21,75% свих корисника. У 2020. Години број корисника Центра за социјални рад у току целе године већи је него у 2019. Години и износи 3.020, од чега је 1.514 жена и 1.506 мушкараца, међутим број корисника на активној евиденцији последњег дана у години је за 120 мањи него у 2019. и износи 2.689 корисника.

8.3.2. Здравствена заштита

Дом здравља Бела Паланка обележава више од пола века постојања као јединствена установа, која се бави превенцијом и лечењем свих становника у 46 насеља белопаланачке општине. За нешто више од пола века, Дом здравља по организацији службе и кадровима улази у ред домова здравља у Републици Србији који може да пружи квалитетну здравствену заштиту.

Примарну здравствену заштиту у Белој Паланци пружају здравствени радници у служби опште медицине, педијатрије, гинекологије, радиологије, лабораторије, пнеумофтизиологије, интернистичке службе, епидемиологије, физијатрије и стоматологије. Превентивне и куративне прегледе код деце обавља три педијатра, док одрасли такве прегледе обављају код изабраних лекара (постоји 6 изабраних тимова у Белој Паланци и један тим у Црвеној Реци и Долцу).

Хитну медицинску помоћ пружа пет екипа. Ова служба обезбеђује преглед пацијената првог реда хитности на терену или у Дому здравља у складу са могућностима. Она, такође, збрињава хитне пацијенте, обавља послове мртвозорства, организује транспорт пацијената до Дома здравља, али и до секундарне и терцијарне здравствене установе. Дом здравља Бела Паланка у оквиру свог делокруга рада велику пажњу поклања превенцији болести и очувању јавног здравља грађана општине Бела Паланка. Служба која се поред осталих и у сарадњи са осталим службама у Дому здравља посебно бави превентивним активностима је поливалентна патронажа.

Првенствено се њихов рад огледа у препознавању и раној детекцији проблема и могућих поремећаја здравља, али и у едукацији оболелих за самопомоћ и самозбрињавање што у великој мери утиче на квалитет њиховог живота. Патронажне сестре раде на оснаживању породице као основне јединице друштва и баве се свим њеним члановима.

Пратећи Календар јавног здравља који креира Институт за јавно здравље Србије „Милан Јовановић- Батут“, овај Одсек организује низ здравствено васпитних активности како у самој установи тако и у локалној заједници, у школама, установи за спорт, установи за културу, вртићима и на јавним површинама.

Одсек поливалентне патронаже обавља своју делатност кроз разне видове здравственог васпитања у школама са ученицима сходно њиховим потребама, интересовањима и процењеним ризицима.

У предшколским установама, уз одличну сарадњу са менаџментом и васпитачима, патронажне сестре врше повремене обиласке и прате ниво хигијене и здравствених навика мале деце, раде на њиховој едукацији и едукацији родитеља за унапређење здравља и обављају проверу психофизичког развоја деце која су у вртићу, у односу на њихов узраст. У случају потребе повезује децу и родитеље са логопедом, педијатром и осталим службама Дома здравља.

У Клубу пензионера и Клубу за стара и изнемогла лица патронажне сестре континуирано раде на унапређењу здравља старијих грађана и на очувању пре свега преосталих капацитета њиховог здравља. Једном недељно врши се бесплатна провера крвног притиска у Клубу пензионера, без заказивања и здравствене књижице.

У самој установи, у просторијама Одсека поливалентне патронаже обавља се едукација будућих мама за порођај и период после тога, кроз Школу за труднице, која је од недавно проширила свој делокруг и на рад са мајкама са малом децом који је везан за правилну негу и исхрану одојчета и малог детета.

На територији општине има 7 амбуланти и 4 амбуланте у виду здравствених пунктова. Становници 45 сеоских насеља користе услуге ових амбуланти, тако да становници појединих села морају да одлазе у друго село, километрима далеко до најближе амбуланте на лекарски преглед, за лекарски рецепт или потребан лек.

Већина ових амбуланти не задовољава основне просторне услове за пружање здравствених услуга и заштите сеоских становника, па је потребна њихова хитна реконструкција и адаптација како би се унапредили просторни услови и извршило усклађивање са стандардима здравствене заштите.

Велики проблем при ефикасном пружању здравствене заштите становништву на територији општине представља недостатак возила у возном парку, као и застарелост постојећих возила. Такође, део дијагностичке опреме у склопу Дома здравља је

генерацијски застарео и неефикасан, те као такав представља финансијски терет пре свега у поступку одржавања и честих поправки, али и здравствени ризик, због повећаних доза зрачења, како за пацијенте, тако и за медицинско особље (радиолошки апарат, као и на ултразвучни апарат).

У циљу побољшања јавног здравља треба оснажити пре свега здравствену установу и Одсек поливалентне патронаже материјалним средствима, како би квалитет рада био још већи и продуктивнији.

Потребно је унапредити превентивну здравствену заштиту и хронично оболелих лица од болести које имају већи социомедицински значај, као што су кардиоваскуларне болести, дијабетес, малигне болести, туберкулоза, као и инвалидитет.

На територији општине Бела Паланка услуге од стране фармацеута и преузимање лекова прописаних од стране лекара врше се у апотекама које су организоване као приватна пракса. Приватна здравствена заштита на територији општине није организована.

Табела 59. Лекари, стоматолози и фармацеути у здравственој служби (2018. година)

Лекари				Стоматолози	Фармацеути	Број становника на једног лекара
укупно	опште медицине	на специјализацији	специјалисти			
22	1	1	20	1	-	495

Извор: Општина Бела Паланка

Образовање

Предшколско образовање

На територији општине Бела Паланка делатност предшколског васпитања и образовања обавља Предшколска установа „Драгица Лаловић” Бела Паланка, и то у следећим објектима и издвојеним одељењима:

Табела 60. Предшколске установе на територији општине Бела Паланка

Р. бр	Назив објекта	Седиште и адреса	Издвојено одељење	Облици рада	Број уписане деце у радној години 2020/2021.
1	„Изворчић“	Ул. Лоле Рибара бб	/	Целодневни боравак од 1 године до 5,5 година и ПП програм (целодневни и четворочасовни)	104
2	„Дечја радост“	Ул. Обилићева бб	/	Целодневни боравак од 1 године до 5,5 година и ПП програм	112

				(целодневни и четворочасовни)	
3			Село Црвена Река (простор ОШ „Јован Аранђеловић“)	Целодневни боравак од 2 године до 5,5 година и ПП програм (целодневни и четворочасовни)	18
4			Насеље Долац (простор МЗ Насеља Долац)	Четворочасовни припремни предшколски програм	7
	Укупно				241

Извор: Одлука о мрежи јавних предшколских установа на територији општине Бела Паланка, Сл. лист Града Ниша“ бр. 14 од

12.3.2020. и подаци Предшколске установе дан 30.06.2021.

Предшколска установа „Драгица Лаловић“ располаже објектима „Изворчић“ и „Дечијарадост“ у Белој Паланци,

а поседају и два истурена одељења у насељу Долац и у Црвеној Реци.

Оба објекта у Белој Паланци током 2018. године комплетно су реновирана и опремљена, у сарадњи са Канцеларијом за управљање јавним улагањима Републике Србије.

Предшколску установу похађа 204 деце (Изворчић – 88 и Дечијарадост – 102), док истурена одељења похађа 14 - оро деце.

Како бивећи број деце малом могућност похађања вртића, локална самоуправа финансира превоз деце из Моклишта, Вргудинца, Мокре и Клисуре прилагођеним мини-бусом.

У циљу обухвата већег броја шестогодишње деце са сеоског подручја у години пре поласка у основну школу, отворен су васпитне групе у Црвеној Реци (1990. године, а од 1999. године у саставу ПУ), која користи адаптирану просторију при ОШ „Јован Аранђеловић“ и у насељу Долац (2001. година) која користи адаптирану просторију примесној заједници.

У селу Црвена Река 2020. године реконструисан је и адаптиран објект ОШ „Јован Аранђеловић“ за боравак предшколске деце у коме установа од радне 2020/2021 године реализује васпитно-образовни рад са две васпитне групе и то једна узраста од 2 до 5,5 година (мешовита група) и једна од 5,5 до 6,5 година старости (припремна предшколска група).

Основно образовање

У општини Бела Паланка постоје две основне и једна средња школа.

Основна школа „Јован Аранђеловић“ почела је са радом 1926. године. Матична школа налази се у Црвеној Реци, а истурених одељења има у селима Врандол, Тамјаница и Долац. У претходном периоду потпуно је реконструисан матични објект у Црвеној Реци, а оно на чему треба радити у наредном периоду јесте истурено одељење ове школе у Долцу. Реч је о осмогодишњој школи, а зграда у којој се изводи настава прилично је оронута. У наредном периоду, такође треба радити на развијању капацитета чланова стручног тима за инклузивно образовање.

Основна школа „Љупше Шпанац“ налази се у Белој Паланци. Настава у овој згради почела је 1966. године. Од тада па до данас школа је дограђивана у више наврата, а најзначајнија реконструкција рађена је 2016/2017. године. Школа има 625 ученика, од тога 580 ученика од првог до осмог разреда, а 45 деце укључених у припремни предшколски програм.

Табела 61. Број ученика у основним школама у општини Бела Паланка у школској 2020/2021.

ОШ „Јован Аранђеловић“ подаци за школску 2020/2021.			
Разред	Укупан број ученика/ца	Број девојчица	Број дечака
I	11	6	5
II	7	4	3
III	9	3	6
IV	7	4	3
V	10	4	6
VI	7	4	3
VII	14	5	9
VIII	8	3	5
Укупно	73	33	40
ОШ „ЈованАранђеловић“ подацизашколску 2020/2021.			
Објекти у насељеном месту	Разредност	Укупан број уписане деце	
Црвена Река и Врандол	I-IV	48	
Космовац	I-IV	8	
Долац	I-VII	16	
Тамјаница	I-IV	1	
Укупно		73	
ОШ „ЉупчеШпанац“ подацизашколску 2020/2021.			
Разред	Укупан број ученика/ца	Број девојчица	Број дечака
I	81	49	32
II	70	31	39
III	73	33	40
IV	71	36	35
V	84	38	46
VI	70	36	34
VII	65	31	34
VIII	66	32	34
Укупно	580	286	294
ОШ „ЉупчеШпанац“ подацизашколску 2020/2021.			
Објекти у насељеном месту	Разредност	Укупан број уписане деце	
Бела Паланка	I-VIII	566	
Шљивовик	I-IV	/	
Бежиште	I-IV	/	
Горња Коритница	I-VIII	/	
Доња Коритница	I-IV	2	
Дивљана	I-IV	/	
Мокра	I-IV	4	
Одмаралиште Дивљана	I-VIII	/	
Клисура	I-IV	3	
Сињац	I-IV	3	
Моклиште	I-IV	2	
Укупно		580	

Извор: Базе података основних школа у општини Бела Паланка

Укупан број деце које се образују у основно-школском систему је 653 деце - 319 девојчица и 334 дечака.

Средње образовање

Гимназија у Белој Паланци основана је школске 1941/42. године. Њен први назив је „Државна реална Гимназија”. 1972. године први пут је уведено усмерено образовање. Школа је више пута мењала име: „Државна реална Гимназија”, „Потпуна мешовита Гимназија”, „Гимназија”, „Образовно васпитна организација усмереног образовања”. 1991. године враћа се „Гимназија – 11. октобар”, да би се 2006. године уз поновно увођење усмереног образовања име школе поново променило у Средња школа „Никета Ремезијански”, које и сад носи. Данас, поред општег смера, постоје још два образовна профила и то: електротехничар информатичких технологија и модни кројач. Кадровску структуру Средње школе „Никета Ремезијански” чини 51 запослени. Педагошко психолошку службу чини психолого који је уједно и координатор Тима за инклузивно образовање. У тиму за инклузивно образовање је још 6 професора. Током школске године, тим континуирано ради на праћењу и прикупљању информација о ученицима код којих се појави потреба за неким обликом пружања додатне подршке, праћењу напредовања ученика, као и на пружању подршке ученицима и родитељима, али и наставницима при изради и спровођењу мера индивидуализације, ИОП-а, изради педагошког профила, успостављању сарадње са родитељима.

Табела 62. Број ученика у средњој школи у општини Бела Паланка 2020/2021.

СШ „Никета Ремезијански“ подаци за школску 2020/2021.			
Гимназија општег типа			
Разред	Укупан број ученика/ца	Број девојчица	Број дечака
I	16	12	4
II	19	12	7
III	9	8	1
IV	14	5	9
Образовни профил Електротехничар информатичких технологија			
Разред	Укупан број ученика/ца	Број девојчица	Број дечака
I	22	1	21
II	20	5	15
III	22	7	15
IV	23	6	17
Образовни профил Модни кројач			
Разред	Укупан број ученика/ца	Број девојчица	Број дечака
I	14	5	9
II	17	11	6
III	15	13	2

Извор: База података средњешколе „Никета Ремезијански“

Укупан број деце које се школују у средњој школи „Никета Ремезијански“ је 191, од чега су 85 девојчица, а 106 дечака. У средњој школи има 7 ученика које се образују по ИОП-у, што чини 3,61% укупног броја ученика.

ТУРИСТИЧКИ РЕСУРСИ

Туризам и туристички потенцијали

Повољне климатске карактеристике (највећи број сунчаних дана у години у овом делу земље), присуство бројних природних (Парк природе Сићевачка клисура, Стабло Заветног храста старо преко 1000 година, Специјални резерват природе Сува планина и део подручја Старе планине) и културних вредности, од почетка историјског периода до данас, као и добре саобраћајне везе са главним емитивним центрима (Ниш, Софија и Београд), уз остале предности и могућности за развој различитих облика туризма, уз усвојена планска и стратешка докумената, представљају добру основу да простор општине Бела Паланка у наредних неколико година постане атрактивна туристичка дестинација.

Слика 3. Заветни храст у селу Дивљана

Извор: Заветни храст – Миограг Богдановић

Додатни фактор привлачности Беле Паланке могла би бити потврда да се овде налази „географски центар Балканског полуострва“, што би умногоме побољшало видљивост ове општине на ширем регионалном нивоу. Да би се ово сазнање у пракси валоризовало, потребно је о томе аргументовано информисати све остале балканске земље, независно од тога да ли оне целом својом територијом или само једним делом, леже на Балканском полуострву. Свим заинтересованим земљама би требало предложити израду заједничког пројекта обележавања „географског центра Балкана“, у коме би се свака од ових земаља представила и промовисала на свој начин.

Поред археолошког локалитета из римског периода (остаци римског урбаног центра „Remesiana“), на територији општине Бела Паланка постоји више важних историјских догађаја које би требало обележити (као нпр. Куновичка битка између угарско-српске и турске војске и битка на Бабиној глави) и православних манастира и црква који имају потенцијал за развој културног туризма и тематских туристичких рута (манастир Св. Великомученика Димитрија, манастир Св. Николе и манастир Успења пресвете Богородице).

Комбинацијом ових културних потенцијала са природним ресурсима, почевши од парка споменика природе друге категорије „Крупачко Врело” уз активности у природи на Сувој планини и у Сићевачкој клисури (шетње, излети, планинарење до околних планинских масива и видиковаца), могао би се развити туризам специјалних интересовања и тематских туристичких рута. Њихови комплементарни садржаји у туристичкој понуди би се могли односити на бројне знамените личности овог краја од националног и међународног значаја, повезане са неким од важних догађаја или места на територији општине Бела Паланка.

Број образовног кадра у укупном броју становника општине је довољан али је неадекватно распоређен, те би требало извршити прерасподелу људских ресурса тако да стручњаци из различитих области (саобраћај, урбанизам, пољопривреда, култура, образовање, екологија и сл.) дају допринос у оквиру своје струке при формирању туристичких производа и туристичке понуде. Истовремено би требало да незапослена лица, послодавци и запослени у туризму, узму учешће у неформалном образовању (курсеви, семинари, радионице), како би иновирали и унапредили стечена знања и вештине. Адекватна међусекторска сарадња и подизање нивоа свести о значају туризма као профитабилне привредне гране уз јачу подршку локалне заједнице, допринели би економском развоју, где би туризам уз пољопривреду и предузетништво могао постати покретачка снага.

Манифестациони туризам

У Белој Паланци и околини се годишње одржава више манифестација од којих су неке веома препознатљиве, првенствено на домаћем туристичком тржишту, као што су:

„**Дани банице**” – гастро-манифестација такмичарског карактера са етно елементима. Такмичење се одвија у припремању пите „банице” на традиционалан, карактеристичан начин за југоисточну Србију. Поред општине домаћина учествују и друге општине из овог дела Србије. Туристичкогастрономска манифестација „Дани банице” је манифестација која има традицију дугу 15 година;

„**Дан проје**” – гастро-манифестација такмичарског карактера (за најбољу и најкреативнију проју, најбоље аранжирани сто), са културно-уметничким програмом. Циљ је да се од заборава сачувају кулинарски рецепти предака и да се пренесу на садашње и будуће генерације. Суорганизатори ове манифестације су Месна заједница Црвена Река и Основна школа „Јован Аранђеловић”, под покровитељством Општине Бела Паланка;

„**Дани игре**” – смотра модерног балета, традиционални фестивал који се одржава сваког првог викенда у јуну месецу у Белој Паланци. Предфестивалски програм почиње седам дана пре фестивала. Фестивал окупља балетске групе и студија из Србије и представља микс туристичко-културно-уметничких садржаја. Први фестивал „Дани игре” одржан је 1985. године;

„**Дани Никете Ремизијанског**” који се организују у склопу Дана општине као промоција лика и дела најпознатијег становника насеља на месту данашње Беле Паланке;

„**Бела Паланка – моја кућа**” такмичарског карактера, која има за циљ да мотивише локално становништво да декорише своја дворишта и терасе у Белој Паланци;

„Богојављање – пливање за часни крст” у парку „Врело”. Суорганизатори су „Спортски центар Бањица” и црква Вазнесења Господњег под покровитељством Општине Бела Паланка;

„**Силугата**” – традиционални међународни сабор ловаца који се одржава сваког фебруара. Првог дана се организују предавања еминентних ловних стручњака, а другог дана хајка на вукове, шакале, лисице и дивље мачке на Сврљишким планинама, у организацији Ловачког удружења „Јастреб”;

„Трагом звезда” – извиђачко ноћно оријентационо такмичење у организацији Одред из извиђача Ремезијана из Беле Паланке;

„Културно–спортско–туристичко лето” у Белој Паланци које обухвата читав низ спортских и културних дешавања, укључујући, такмичење „Прва хармоника Понишавља”;

Такмичење инструменталиста Србије;

Ликовна колонија у Дивљани.

КВАЛИТЕТ ЖИВОТА

Рекреативни програми

Установа културе "Ремезијана" као установа од општег друштвеног интереса, носилац културних дешавања и промотер нове културне политике, обавља делатности које су од великог интереса за град и грађане Беле Паланке.

Аматеризам је најважнија делатност Установе културе „Ремезијана” кроз коју пролази највећи број деце и младих, а који поред себе покрећу највећи број оних који их прате кроз живот.

Аматерски рад младих садржан је у скоро свим активностима и делатностима Установе културе „Ремезијана”

Фолклорни ансамбл „Ремезијана” при Установи културе постоји и ради преко 28 година, у континуитету током целе године и броји преко 150 чланова. Ансамбал обухвата узраст деце од 7 до 18 година, такође постоји и школа фолклора која обухвата децу предшколског узраста, а поред омладинског дечијег ансамбла при овом друштву врло успешно ради и група ветерана.

Балетска секција Установе културе окупља шездесетак сталних чланова и чланица распоређених у четири старосне категорије (групе). Рад балетске секције подразумева рад на психофизичкој способности деце, координацији покрета, учењу основних елемената и позиција класичног балета, џез балета, модерног и савременог балета и плеса.

У оквиру балетске секције развила се и драмска дечија сцена која са чланицама млађих група балетске секције и глумцима аматерима припрема дечије позоришне представе.

Музичка секција која окупља младеради вежбе на клавиру – пијанину, ученике музичких школа у Нишу, Пироту и Ћуприји који живе у Белој Паланци.

Ликовна секција - формирана 2014.године и у сарадњи са удружењем ликовних уметника „Бела Арт” редовно одржава изложбе, где поред сликара учешће узимају и музичари, песници.

Биоскопска делатност –одржавању континуитета у приказивању актуелних, како домаћих, тако и иностраних филмова и 2Д и 3Д технологији.

Културне манифестације - као најшири вид ангажовања људства и техникекултурне манифестације заузимају посебно место. Једнако су важне за домаћина и госте, обележје су Беле Паланке, а можда и целог региона.

Медиа центар Центра за културу –у оквиру Установе постоје кадровске и техничке могућности савременог Медиа центра који пружа услуге заинтересованим појединцима и организацијама.

Медиа центар омогућава:

- конференције за новинаре
- презентације фирми и производа

- округле столове и трибине
- књижевне вечери и промоције књига
- предавања
- стручне семинаре
- уметничке и друге радионице
- различите врсте обуке за грађане
- производњу кинематографских аудио – визуелних производа и тв програма
- делатности које следе након фазе снимања у производњи кинематографских дела и тв програма
- дистрибуција кинематографских дела, аудио - визуелних дела и тв програма
- снимање и издавање звучних записа и музике
- издавачку делатност

У 2019. години у медијском делу УК „Ремезијана” – „Бела инфо” снимљено је и емитовано 1.156 репортажа и 271 изјава стручних и еминентних људи из различитих области и сфера живота, као и бројне анкете наших суграђана.

Од укупног броја забележених и емитованих репортажа, 173 су из области спорта, као и 98 изјава лица из области спорта.

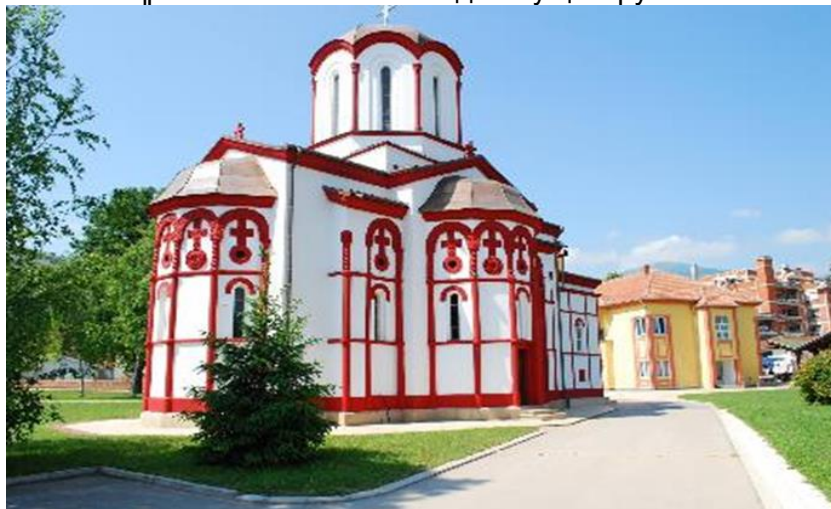
Репортаже и емисије су забележене и емитоване правовремено путем телевизијског канала „Бела Инфо”, који има велику гледаност на територији општине Бела Паланка, али и у Пиротском округу.

Верски објекти

Верски туризам је један од најстаријих облика туристичких путовања и данас представља врло значајан вид глобалног туризма. С тим у вези, све већа пажња поклања се промоцији овог вида туризма.

Црква Вазнесења Господњег у центру Беле Паланке представља прави споменик културе. Саграђена је од материјала сакупљеног са тврђаве и других турских зграда у окружењу након ослобођења од Турака 27. децембра 1877. Радови на изградњи су почели 1909. године, обновљена је 2007. године, а 2010. године завршен је и парохиски дом.

Слика 4. Црква Вазнесења Господњег у центру Беле Паланке

Извор: Туристичка организација Беле Паланке

Дивљански манастир Св. Димитрије се налази у подножју Суве планине, између села Дивљане и Мокре, на пет километара јужно од Беле Паланке. Овај манастир, по предању задужбина породице Мрњавчевић из XIV века, важи за најзначајнији културно-историјски споменик Белопаланачког и Лужничког краја. Манастир је имао школску, образовну и здравствену функцију у XVI веку, када је у њему била школа за читање, писање и појање словенске литургије. На целом друму од Цариграда до Београда постојале још само две хришћанске школе у Софији. Манастир представља светињу чије се оснивање везује за IV век и почетке хришћанства на овим просторима.

Слика 5. Дивљански манастир Св. Димитрије

Извор: Туристичка организација Беле Паланке

Манастир Успенија Пресвете Богородице у Вети представља јединствени културно-историјски и верски објекат саграђен као грчка богомоља још у V веку н.е. На старим темељима је обновљен крајем XVIII века и по обнови 1869. године и освећен. Манастир је средњевековни и верује се да је задужбина Мрњавчевића.

У близини Ветанског манастира налазе се остаци црквишта Св. Јована Крститеља, а у даљој прошлости овде је било и других црквено-феудалних поседа. У манастирској кући у Вети основана је школа 1858. године. Данас има функцију парохијске цркве, а у времену под Турцима у њему је постојала и српска школа у којој су учила деца из оближњих села.

Слика 6. Манастир Успенија Пресвете Богородице

Извор :Туристичка организација Беле Паланке

Манастир Свети отац Никола је смештен уз леву обалу Нишаве, у атару села Сињац. Карактеристичан је за XVII век и изузетно је богат фрескама. Најимпресивније су фреске са представама Исуса, Св. Саве и Св. Симеона. Зидна сликарска декорација представља најзначајнију сликарску целину са почетка XVII века у источној Србији. Црква је проглашена културним добром – спомеником културе и под заштитом је државе од 1967. године.

Слика 7. Манастир Свети отац Никола у Сињцу

Извор :Туристичка организација Беле Паланке

VI Визија општинеБела Паланкадо 2028.године

Визијапредстављаполазнутачкуудефинисањуопозитивнепроменекојасежелипостићи у периоду спровођења Плана развоја општинеБела Паланказа период 2021–2028.године.

БЕЛА ПАЛАНКА ЈЕ „БЕЛИ ГРАД”, ТРАНЗИТНО МЕСТО НА КОРИДОРУ 10, ПРЕПОЗНАТЉИВО ПО ТУРИСТИЧКИМ ПОТЕНЦИЈАЛИМА, РАЗВИЈЕНОЈ ПОЉОПРИВРЕДНОЈ ПРОИЗВОДЊИ И ПРЕДУЗЕТНИШТВУ И СРЕДИНА СА ОЧУВАНОМ ПРИРОДОМ И КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКИМ НАСЛЕЂЕМ.

ЗАЈЕДНИЦА ЈЕ СРЕЋНИХ И ЗАДОВОЉНИХ ГРАЂАНА, СА ДОСТУПНИМ И КВАЛИТЕТНИМ ЈАВНИМ УСЛУГАМА И БОГАТИМ КУЛТУРНИМ САДРЖАЈИМА.

VII СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТИ

VIII РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 1. УНАПРЕЂЕЊЕ ЈАВНЕ УПРАВЕ И ДРУШТВЕНИХ ДЕЛАТНОСТИ

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

До краја 2028.године унапредити квалитет услуга општинске управе према грађанима и привреди, повећати капиталне инвестиције, унапредити управљање људским ресурсима и унапредити социјалне услуге и здравствену заштиту, побољшати културну понуду општине и квалитет образовања, као и услове за бављење спортом и безбедност у саобраћају

Допринос Циљевима одрживог развоја УН – Агенда 2030

Циљ 1. Свет без сиромаштва

Подциљ 1.3. Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући и најугроженије и до краја 2030. године обухватити значајан број сиромашних и рањивих

Циљ 3. Добро здравље

Подциљ 3.4. До 2030. године смањити за трећину преурањене смртности од незаразних болести превенцијом и лечењем и промовисањем менталног здравља и благостања.

Подциљ 3.5. Јачање превенције и лечење болести зависности, укључујући превенцију злоупотребе опојних супстанци, дрога и штетну употребу алкохола.

Циљ 4. Квалитетно образовање

Подциљ 4.2. До 2030. обезбедити да све девојчице и дечаци имају приступ квалитетном развоју у раном детињству, бризи и предшколском образовању како би били спремни за основно образовање

Подциљ 4.4. До 2030. године значајно повећати број младих и одраслих који имају одговарајуће вештине, укључујући техничке и стручне вештине, за запошљавање, пристојне послове и предузетништво

Циљ 16: Мир, правда и снажне институције

Подциљ: 16.5. Знатно умањити корупцију и примање мита у свим њиховим облицима

Подциљ: 16.6. Развити ефикасне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима

Подциљ: 16.7. Осигурати одговорно, инклузивно, партиципативно и репрезентативно одлучивање на свим нивоима

SWOT АНАЛИЗА

SWOT (Strenths, Weaknesses, Opportunities, Threats) анализа представља анализу екстерних (снаге и слабости) и интерних фактора (шансе и претње). Ова анализа представља основу за стратешко планирање, односно дефинисање будућих циљева, пројеката и мера.

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
• Спровођење пројеката инклузивног предшколског образовања • Постојање две основне матичне школе у Белој Паланци и у селу Долац • У селима Долац и Црвена Река постоји обданиште и основна школа • Задовољавајући квалитет наставе у основним и средњим школама • У Белој Паланци постоји средња школа – гимназија и смерови електротехничар информатичких технологија и модни кројач • Покривеност читаве територије општине здравственом заштитом (Дом здравља и амбуланте) • Полиција у школама и у близини школа обавља патролну и позорничку делатност	• У Белој Паланци нема геронтолошког центра • Недостатак научно-наставних средстава у основним школама и средњој школи • Низак ниво опште културе становништва • Нагомилани проблеми ромске популације • Неадекватна заштита културно-историјског наслеђа • Непостојање азила за псе луталице • Недовољна и некоординисана активност на превенцији болести зависности • Негативан природни прираштај • Изумирање села • Дугогодишња пракса малог издвајања буџетских средстава за социјалну заштиту (0,6 %);

• Добра сарадња са НВО које су оспособљене да пружају услуге социјалне заштите • Општина значајно финансијски помаже активности у области социјалне заштите • У току је израда базе података корисника права и услуга социјалне заштите • Добра сарадња Центра за социјални рад са Црвеним крстом • УГ „Тедум“ је пружалац лиценциране услуге социјалне заштите – Помоћ у кући, а у оквиру удружења функционише Клуб за стара и пензионисана лица и Клуб за децу и одрасле ометене у развоју • Постојање локалне телевизијске продукције телевизије у оквиру Установе културе „Ремезијана“ која припрема целодневни ТВ програм (емитује се на територији општине Бела Паланка) • Богато културно-историјско наслеђе – споменик Септимију Северу, археолошко налазиште „Ремезијана“ итд. • Традиција и историјска баштина • Велики број културних манифестација • Организован културно-уметнички живот и активности– балетска, фолклорна, музичка, ликовна и драмска секција у оквиру установе културе „Ремезијана“. • Реконструисане зграде основних школа у Белој Паланци и Црвеној Реци • Постојање спортског центра „Бањица“ • Сви тренинзи за децу и ученике у СЦ „Бањица“ су бесплатни • Сви спортски клубови са територије општине Бела Паланка користе простор СЦ „Бањица“ без надокнаде • Постојање стадиона „Рајко Митић“ • Релативно добро развијен систем здравствене заштите • Развијене институције у области образовања, културе, спорта • Постојање активних спортских клубова • Израђен Програм за унапређење положаја ОСИ на територији општине Бела паланка за период 2021–2022. • У току је израда ЛАП-а за социјално укључивање Рома и Ромкиња на	• Висок удео старих преко 65 година (преко 25%); • Нагомилани, нерешени социјални проблеми ромске популације • Велика стопа незапослености у општини • Велика миграција становништва, одлазак младих образованих кадрова • Недовољна здравствена просвећеност становништва • Недостатак мотивације грађана за превентивне прегледе/лош одзив на превентивне прегледе • Растући број старог становништва којима је потребно пружити услугу помоћ у кући, пре свега у сеоском подручју • Недовољан број возила за санитетски транспорт • Недостатак смештајних капацитета за услугу становање уз подршку • Постојање листе чекања за услугу Лични пратилац • Непостојање услуге Предах смештај • Неповољна образовно-старосна структура запослених у установама културе • Одређени број школских објеката није озакоњен • Лоша хоринзонтална и вертикална сигнализација, а посебно у близини школа • Недовољна опремљеност свих школа научно-наставним средствима и спортском опремом (рачунари, паметне табле, кабинети за поједине предмете, спортске сале и терени, спортска опрема, итд.) • Једна ОШ и фискултурна сала у СШ није енергетски заштићена и нема енергетски пасош (фасада, врата и прозори, кров, начин грејања, итд.) • Недовољна усклађеност образовног система потребама тржишта рада– понуде и потражње на тржишту радне снаге • Недовољне пројектне активности предшколске установе и школа у оквиру ЕУ фондова • Недовољна укљученост приватног сектора у финансирање рада спортских
--	---

територији општине Бела Паланка за период 2021–2022. • Формирана је Интерресорна комисија за процену потреба за додатном подршком у образовању, здравству и социјалној заштити • Постојећи природни ресурси • Постојање објеката који могу да се адаптирају за спортско-рекреативне сврхе, старачки дом, сигурну кућу • Развијена организација Црвеног крста и Центра за социјални рад са мрежом волонтера и активиста • Развијен невладин сектор • Сарадња између локалне самоуправе и цивилног сектора • Добра сарадња између општинске управе, јавних установа и јавних предузећа у Белој Паланци • Постојање полицијске станице у Белој Паланци • Добра сарадња полиције са општинском управом, установама предшколског, основног и средњег образовања • Постојање Координационог тела за безбедност саобраћаја • Постојање Канцеларије за ЛЕР • Постојање координатора за младе • Постојање планских и стратешких докумената • Општина има успостављено Јединствено управно место • Општина има и користи електронску писарницу • Задовољавајућа опремљеност ИТ опремом (хардвер) у општинској управи • Увођење праксе партиципативног буџетирања • Редовно ажурирање интернет презентације општине (вести, одлуке, документа, итд.) • Општинска управа по службеној дужности контактира локална ЈП и ЈКП у циљу пружања квалитетне и ефикасне услуге грађанима	организација • Ниска стопа запослености младих • Недостатак просторних, техничких и финансијских средстава у области бриге о младима – омладински клуб и/или омладински центар • Недовољна знања и информације о могућностима финансирања удружења кроз међународне програме и пројекте (ЕУ фондови, стране амбасаде...) • Недовољна опремљеност школа и полицијске станице едукативним средствима за предавања о безбедности саобраћаја • Лоша хоризонтална и вертикална сигнализација, а посебно у близини школа • Општина има ГИС, али га не користи • Недовољно запослених у општинској управи – службеник за ИТ, инспектори, службеник за УЉР, инжењери, правници, итд. • Локално ЈКП нема ажурну базу корисника • Општинска управа и ЈКП нису умрежени (оптика) • Мали број пројеката и иницијатива за јавно приватна партнерства • Материјал за седнице скупштине општине се припрема у штампаном облику, није извршена дигитализација рада Скупштине општине • Непостојање стручњака (дефектолога) запослених у образовним установама за подршку инклузивном образовању • Неприступачне јавне установе и јавне површине особма са инвалидитетом • Непостојање услуге социјалне заштите Дневни боравак за децу са инвалидитетом и сметњама у развојау
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
• Дигитализација културне баштине на територији општине • Доступни ЕУ и други фондови	• Недовољно издвајање средстава из републичког буџета за материјалне трошкове и рад институција у социјалној

• У Белој Паланци постоји велики потенцијал за развој културног, руралног и еко туризма • Могућности финансирања услуга социјалне и здравствене заштите кроз програме страних донатора и републичких програма • Близина великих градова (Ниш и Пирот) и могућа размена искустава, међусобна сарадња, регионално и међуопштинско повезивање • Сарадња Дома здравља, представника месних заједница и невладиних организација у организацији превентивних прегледа • Нови програми за запошљавање особа са инвалидитетом, жртава насиља, самохраних родитеља и сл. • Приступ међународним фондовима за пројекте у култури • Боља промоција и популаризација спорта, посебно рекреативног • Стипендирање младих и перспективних спортиста • Наставак развоја Е-управе • Већа партиципација грађана и привреде у процес доношења општинских одлука • Оријентисаност државе ка реформама и децентрализацији локалне самоуправе • Измена постојеће законске регулативе у вези са расподелом прихода између републике и ЈЛС • Могућност регионалне сарадње и повезивање са другим локалним самоуправама • Сарадња са цивилним сектором у припреми и реализацији предлога пројеката • Коришћење доступних фондова за реформу администрације и унапређење информационе опреме као и едукацију кадрова • Наставак процеса придруживања ЕУ и преговора са ЕУ о испуњењу поглавља	заштити • Велики број једночланих/двочланих старачких домаћинстава на селу • Недовољан број запослених у здравству и социјалној заштити због ограничења и забране запошљавања • Старо становништво – старење популације • Велики број пензионера са најнижим примањима, који су на ивици сиромаштва • Системска и законска решења у просвети, здравству и социјалној заштити, на која општина не може да утиче • Мали финансијски, кадровски и материјални капацитети ОЦД-а • Недовољан број школских полицајаца • Одлив образовног кадра у веће средине (Београд, Ниш) и у иностранство • Даља централизација и јачање положаја Републике у односу на ЈЛС • Лоша социо-економска ситуација у Републици Србији • Недовољна трансферна средства за пренете надлежности – здравство, образовање, социјална заштита, култура, итд.
---	--

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.1. ЕФИКАСНА ЛОКАЛНА АДМИНИСТРАЦИЈА

Приоритетни циљ 1.1. Ефикасна локална администрација	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
До краја 2028.године унапредити квалитет услуга општинске управе према грађанима и привреди кроз модернизацију услуга и увођење електронске управе	1.1.1.Електронске услуге које се пружају грађанима	7	20
	1.1.2.Електронске услуге које се пружају привреди	0	2

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на модернизацију рада општинске управе Бела Паланка кроз набавку и модернизацију постојеће ИТ и друге опреме и софтверских решења, увођење ИСО стандарда квалитета, јачање Е–управе, унапређење и координацију рада инспекцијских служби, затим на израду Програма капиталних инвестиција, као и на даљи развој ГИС-а.

Мере које ће бити спроведене су информативно-едукативне и институционално-управљачко-организационе.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носилац реализације: Општинска управа општине Бела Паланка.

МЕРЕ 1.1.	
Мера1.1.1.	Модернизација рада општинске управе
Мера1.1.2.	Унапређење постојећих и увођење нових електронских услуга за грађане и привреду преко општинског WEB портала – јачање Е-управе
Мера 1.1.3.	Израда Програма капиталних инвестиција
Мера1.1.4.	Даљи развој и унапређење Географског информационог система – наставак дигитализације и снимања постојеће инфраструктуре
Мера1.1.5.	Повезивање општинске управе са ЈКП и установама оптичком мрежом

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.2. СТАБИЛНОСТ ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА

Приоритетни циљ 1.2. Стабилност јавних финансија	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
До краја 2028.године повећана наплата			

изворних прихода, смањени текући расходи и повећане капиталне инвестиције	1.2.1.Проценат наплате изворних прихода у општинском буџету	85 %	90 %
	1.2.2.Проценат издвајања из општинском буџета за капиталне инвестиције	19 %	42 %

ОПИС МЕРА:

Мере који су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на размену искустава са ЈЛС из Републике Србије и иностранства, обуке запослених у општинској управи, сарадњу са локалном пословном заједницом, укључивање грађана у процес доношења одлука, итд.

Мере које ће бити спроведене су информативно-едукативне.

Мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носилац реализације: Општинска управа општине Бела Паланка.

МЕРЕ 1.2.	
Мера1.2.1.	Редовне обуке и размена искустава кроз међуопштинску сарадњу са другим ЈЛС у Републици Србији
Мера1.2.2.	Размена искустава и упознавање са међународном праксом и стандардима у области контроле и наплате изворних прихода
Мера1.2.3.	Укључивање грађана и привредника у процес припреме/изменеопштинских одлука кроз јавне расправе, дебате, округле столове, итд.

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.3. РАЗВОЈ ЉУДСКИХ РЕСУРСА

Приоритетни циљ 1.3. Развој људских ресурса	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
До краја 2028.године унапредити систем			

управљања људским ресурсима у општинској управи	1.3.1 Број обука, семинара и тренинга које су похађали запослени из ОУ	До сада није праћено	21
	1.3.2 Проценат издвајања из општинског буџета за потребе стручног усавршавања запослених у ОУ	0,17 %	5 % буџета који је намењен исплати плата у ОУ на годишње м нивоу

ОПИС МЕРА:

Мере који су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на унапређење и развој људских ресурса у општинској управи Бела Паланка кроз успостављање механизма за праћење, оцењивање и вредновање запослених у општинској управи, израде дигиталне базе података о људским ресурсима у општинској управи, доношење Акционог плана за управљање људским ресурсима, редовне едукације запослених у општинској управи и успостављање међуопштинске сарадња са градовима и општинама у региону.

Мере које ће бити спроведене су информативно-едукативне.

Мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носилац реализације: Општинска управа општине Бела Паланка.

МЕРЕ 1.3.	
Мера1.3.1.	Успостављање механизма за праћење, оцењивање и вредновање запослених у општинској управи
Мера1.3.2.	Спровођење анализе потреба за стручним усавршавањем запослених у општинској управи и редовне едукације запослених у општинској управи Бела Паланка
Мера1.3.3.	Успостављање међуопштинске сарадња са градовима и општинама у региону

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.4. УНАПРЕЂЕЊЕ И МОДЕРНИЗАЦИЈА ЗДРАВСТВЕНЕ И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
Приоритетни циљ 1.4. Унапређење и модернизација здравствене и социјалне заштите До краја 2028. године значајно је унапређен квалитет живота становништва кроз јачање постојећих и увођење нових здравствених и социјалних услуга	1.4.1. Број услуга социјалне заштите које је увела и финансира општина	2	5
	1.4.2. Број корисника услуга социјалне заштите у надлежности општине	180	400
	1.4.3. Број превентивних прегледа деце, жена и старијих особа	3000	9000

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на модернизацију система здравствене и социјалне заштите у Белој Паланци кроз набавку и модернизацију постојеће опреме, реконструкцију постојећих здравствених и социјалних установа, обуку запослених, унапређење постојећих и успостављање нових услуга социјалне заштите, итд.

Мере које ће бити спроведене су информативно едукативне и инвестиционе.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: Дом здравља, Центар за социјални рад, Општинска управа општине Бела Паланка, организације цивилног друштва.

МЕРЕ 1.4.

Мера 1.4.1.	Промоција здравља и здравих стилова живота и организовање и спровођење превентивно – здравствених прегледа свих категорија становништва (деца, жене, стари)
Мера 1.4.2.	Повећање професионалних компетенција запослених у Дому здравља кроз редовне едукације и семинаре
Мера 1.4.3.	Израда Програма унапређења здравствене заштите на територији општине Бела Паланка
Мера 1.4.4.	Развој инфраструктуре у области здравствене и социјалне заштите, реконструкција и опремање установа здравствене и социјалне заштите
Мера 1.4.5.	Успостављање нових услуга социјалне заштите и повећање обима, капацитета и обухвата корисника постојећих услуга социјалне заштите
Мера 1.4.6.	Унапређење положаја особа са инвалидитетом
Мера 1.4.7.	Развој и промоција социјалног предузетништва
Мера 1.4.8.	Израда Програма унапређења социјалне заштите на територији општине Бела Паланка

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.5. ПОДРШКА РАЗВОЈУ КУЛТУРЕ

Приоритетни циљ 1.5. Подршка развоју културе До краја 2028. године је заштићено локално културно наслеђе и створена је богатија културна понуда општине	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
	1.5.1. Укупан број грађана који користе културне садржаје	До сада није праћено	20.000
	1.5.2. Број фестивала и манифестација	13	15

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на унапређење постојећих и успостављање нових културних садржаја у Белој Паланци кроз модернизација и опремање установе културе, ревитализацију културно-историјског наслеђа, итд.

Мере које ће бити спроведене су институционално, управљачко, организационе и инвестиционе.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: Установа културе „Ремезијана“, Народна библиотека и Општинска управа општине Бела Паланка.

МЕРЕ 1.5.	
Мера 1.5.1.	Развој инфраструктуре у области културе, реконструкција и опремање установа културе
Мера 1.5.2.	Ревитализација споменичког наслеђа и спомен обележја на територији општине
Мера 1.5.3.	Израда Програма развоја културе општине Бела Паланка
Мера 1.5.4.	Повећање културних садржаја за поједине категорије становништва – за младе, за старе, итд.
Мера 1.5.5.	Конзерваторско-рестаураторски радови на археолошким локалитетима и око археолошких локалитета
Мера 1.5.6.	Развој нове и унапређење постојеће издавачке делатности и продукције
Мера 1.5.7.	Унапређење доступности музејског наслеђа

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.6. УНАПРЕЂЕЊЕ И МОДЕРНИЗАЦИЈА СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА

Приоритетни циљ 1.6. Унапређење и модернизација система образовања До краја 2028. године је унапређен квалитет и доступност предшколског, основног и средњег образовања свој деци на територији општине	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
	1.6.1. % деце која су обухваћена предшколским васпитно-образовним радом	44,8% (241 дете уписано у ПУ)	100% (537 детета укупно)
	1.6.2. Број опремљених школских кабинета и лабораторија	До сада није праћено	100%

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на унапређење система образовања у Белој Паланци кроз модернизацију и опремање образовних институција, образовање запослених у образовању, итд.

Мере које ће бити спроведене су едукативне и инвестиционе.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: запослени у образовним институцијама у сарадњи са општинским руководством и општинском управом и локалним установама и ЈКП.

МЕРЕ 1.6.	
Мера 1.6.1.	Развој инфраструктуре у области образовања, реконструкција, доградња и опремање образовних установа
Мера 1.6.2.	Унапређење положаја ученика у систему образовања
Мера 1.6.3.	Редовно стручно усавршавање запослених у образовању – формално и неформално образовање кроз обуке, семинаре и тренинге
Мера 1.6.4.	Израда Програма развоја предшколског образовања у општини Бела Паланка

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.7. РАЗВОЈ СПОРТА И РЕКРЕАЦИЈЕ

Приоритетни циљ 1.7. Развој спорта и рекреације До краја 2028. године значајно су унапређени услови за бављење спортом на територији општине	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
	1.7.1. Број изграђених спортских објеката и терена	7	9
	1.7.2. Број реконструисан их спортских објеката и терена	0	11

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на унапређење постојећих и успостављање нових

спортских садржаја у Белој Паланци кроз развој нове и унапређење постојеће спортске инфраструктуре - терени за рукомет и мали фудбал, реконструкција трибина на градском стадиону, изградња трим стаза и др.

Мере које ће бити спроведене су инвестиционе.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: Општинска управа општине Бела Паланка, локалне установе и ЈКП.

МЕРЕ 1.7.	
Мера 1.7.1.	Унапређење постојећих и успостављање нових спортских садржаја
Мера 1.7.2.	Развој нове и унапређење постојеће спортске инфраструктуре

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.8. УНАПРЕЂЕЊЕ СИСТЕМА БЕЗБЕДНОСТИ

Приоритетни циљ 1.8. Унапређење система безбедности До краја 2028. године унапређени су капацитети општинске управе, ЈКП и установа за реаговање у ванредним ситуацијама и побољшана је безбедност у саобраћају на целој територији општине	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
	1.8.1. Број обука и симуларних акција за запослене у ОУ, ЈКП и установама у области ванредних ситуација	1	5
	1.8.2. Број инсталираних саобраћајних знакова и успоривача саобраћаја	2	7
	1.8.3. Број инсталираних видео камера на улицама и у јавним институцијама	20	96

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на унапређење система безбедности у општини који се односи на безбедност у саобраћају.

Мере које ће бити спроведене су информативно едукативне и инвестиционе.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: МУП, образовне институције, Општинска управа општине Бела Паланка, организације цивилног друштва, итд.

МЕРЕ 1.8.	
Мера 1.8.1.	Перманентна едукација у основним и средњим школама о безбедности у саобраћају
Мера 1.8.2.	Унапређење саобраћајне сигнализације и успоривача саобраћаја у близини школа
Мера 1.8.3.	Унапређење видео надзора на свим прилазима, већим раскрсницама и улицама исвим јавним објектима и институцијама
Мера 1.8.4.	Постављање заштитне оgrade на кеју Мокранске реке
Мера 1.8.5.	Реконструкција саобраћајног полигона у Спортском центру Бањица

IX РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 2. РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

До краја 2028.године припремити сву неопходну просторно - планску и пројектно - техничку документацију у циљу реконструкције постојеће и изградње нове инфраструктуре из области управљања отпадом, енергетске ефикасности, саобраћајне, водоводне, канализационе, електро-енергетске, каналске и телекомуникационе инфраструктуре и спровести обуке о заштити животне средине

Допринос Циљевима одрживог развоја УН – Агенда 2030

Циљ 6. Чиста вода и санитарни услови

Подциљ 6.1. До 2030. године постићи универзални и једнак приступ безбедној и приступачној пијаћој води за све

Подциљ 6.2. До 2030. године постићи приступ одговарајућим и правичним санитарним и хигијенским условима за све, окончати отворену дефекацију, а посебно пажњу обратити на потребе жена и девојака и осталих угрожених особа

Подциљ 6.3. До 2030. године побољшати квалитет воде смањењем загађења, елиминисањем одлагања и минимизирање испуштања опасних хемикалија и материјала, преполовити удио необрађених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу воде

Подциљ 6.5. До 2030. године применити интегрисано управљање водним ресурсима на свим нивоима, укључујући прекограничну сарадњу

Циљ 7. Доступна обновљива енергија

Подциљ: 7.3. До 2030. удвостручите глобалну стопу побољшања енергетске ефикасности

Циљ 11. Одрживи градови и заједнице

Подциљ 11.3 До 2030. године побољшати инклузивну и одрживу урбанизацију и способност за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима у свим земљама

Циљ 12. Одговорна потрошња и производња

Подциљ 12.2. До 2030. године постићи одрживо управљање и ефикасно коришћење природних ресурса

Подциљ 12.5. До 2030. године знатно смањити стварање отпада превенцијом, смањењем, рециклирањем и поновном употребом

Циљ 13. Акција за климу

Подциљ:13.2. Интегрисати мере климатских промена у националне политике, стратегије и планирање

Подциљ:13.3. Побољшање образовања, подизања свести и људских и институционалних капацитета за ублажавање климатских промена, прилагођавање, смањење утицаја и рано упозоравање

SWOT АНАЛИЗА

SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) анализа представља анализу екстерних (снаге и слабости) и интерних фактора (шансе и претње). Ова анализа представља основу за стратешко планирање, односно дефинисање будућих циљева, пројеката и мера.

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
• Погодан географски положај • Близина Коридора 10 • Развијена регионална путна мрежа • Општина има	• У Белој Паланци не постоји постројење за пречишћавање отпадних вода • Непостојање канализационе мреже у селима • Комунални отпад се не сакупља организовано на целој територији општине • Није „снимљена“ комплетна водоводна и канализациона мрежа у Белој Паланци • ГИС који је развијен, није у функцији и не користи се • Лоше стање водоводне мреже и велики губици воде • Непостојање селекције одлагања отпада

припремљену просторно-планску документацију (просторни план, план генералне регулације и планове детаљне регулације) • Општина Бела Паланка има пројектно-техничку документацију и локацију за постројење за пречишћавање отпадних вода • Развијена канализациона мрежа у Белој Паланци и селу Крупац • Бела Паланка комунални отпад одлаже на регионалну санитарну депонију Пирот • Комунални отпад се организовано сакупља у Белој Паланци и селима Долац, Црвена Река, Вргудинац, Дивљана и Дивљанско језеро • Делимично	• Лоше одржавање водотокова и приобаља • Угрожени насипи за заштиту од поплава • Поједини привредни субјекти не воде рачуна о животној средини • Отпадне воде у селима се неконтролисано испуштају (у површинске и подземне водотоке) • Не постоји комунална инфраструктура у појединим селима • Не постоји контрола употребе заштитних средстава у пољопривреди и контрола пољопривредног загађења • Незадовољавајућа интернет брзина у руралним подручјима • Не спроводе се акције пошумљавања • Недостатак пројектно техничке документације за реконструкцију јавних зграда и јавних институција у области енергетске ефикасности • Цела територија општине није покривена услугом сакупљања комуналног отпада • Кланични отпад се одлаже неконтролисано • Постојање дивљих депонија и сметлишта • Постоје потенцијални загађивачи животне средине који нису регистровани • Не постоји адекватно организовано сакупљање амбалажног отпада од пестицида на целој територији општине • Неискоришћеност постојеће биомасе • Постоји потреба за унапређењем едукативних радионица за пољопривредне произвођаче и предузетнике о заштити животне средине, о третману отпада, о загађењу земљишта и вода, итд. • Недостатак примарне сепарације отпада у домаћинствима • Недовољна информисаност становништва о питањима заштите животне средине и ниска свест становништва о екологији • Спаљивање различитих врста отпада у домаћинствима, нарочито у сеоским срединама • Део мреже локалних путева није асфалтиран • Део улица у приградским и градским насељима није асфалтиран • Поједини регионални путни правци су у лошем стању • Нерационална потрошња воде
--	---

„снимљена” водоводна и канализациона мрежа у Белој Паланци • У току је израда пројектно-техничке документације за реконструкцију водоводне мреже • Постојање јавне расвете на целој територији општине Бела Паланка • Задовољавајућ а основна саобраћајна и енергетска инфраструктура у целој територији општине • Израђен катастар дивљих депонија • Низак ниво загађености земљишта и ваздуха • Разноврстан и сложен диверзитет флоре и фауне • Развијена мрежа локалних путева • Сигурно и	
---	--

поуздано напајање територије општине водовима високог напона 110 kV	
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
• Међународни железнички саобраћај • Магистрални гасовод • Приступност фондовима ЕУ • Доступни републички фондови - Канцеларија за јавна улагања • Подстицај фирмама за управљање отпадом • Доношење нове и усаглашавање постојеће законске регулативе у области заштите животне средине са ЕУ прописима • Доступност коришћење Републичких и страних фондова за спровођење пројеката у области	• Некоришћење обновљивих извора енергије • Индустрије које су значајни загађивачи животне средине • Република Србија је високо зависна од увоза фосилних горива / несигурност у снабдевању горивима. • Уништавање и деградација шума • Могући еколошки проблеми (сметлишта, дивље депоније, итд.) • Лоша финансијска и економска ситуација у Републици Србији и недовољно средстава у локалном и републичком буџету за улагање у заштиту животне средине • Недовољна заинтересованост приватних инвеститора за пројекте приватно–јавног партнерства • Споро напредовање у приступању ЕУ унији и могућности коришћења одговарајућих ЕУ фондова • Климатске промене • Неконтролисана употреба хемијских средстава у пољопривреди • Недозвољене активности у заштићеним подручјима • Елементарне непогоде и поплаве • Честе измене планова инициране претежно захтевима инвеститора, што има за последицу одступање од стратешки утврђених циљева • Финансијска зависност ЈЛС у односу на Републику • Економска и финансијска криза се одражавају на развој инфраструктуре • Незаинтересованост грађана за прикључење на водовод услед коришћења сопствених извора снабдевања • Нерационално постављање одређених инфраструктурних захтева у малим сеоским срединама • Стагнирање или смањење буџетских прихода

заштите животне средине • Регионална и прекогранична сарадња - међуопштинско и регионално повезивање и сарадња у области заштите животне средине • Укључивање већег броја људи и институција у процес промоције заштите животне средине • Санација постојећих депонија и сметлишта уз помоћ средстава републике или предприступних фондова ЕУ • Подстицај фирмама које се баве рециклажом отпада • Јавне акције чишћења појединих локација • Коришћење локалних медија у	
--	--

процесу промоције и едукацији становништва • Јавно – приватна партнерства у изградњи комуналне инфраструктуре	
--	--

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.1. ПЛАНИРАЊЕ И ПРОЈЕКТОВАЊЕ ИНФРАСТРУКТУРНИХ МРЕЖА И ОБЈЕКТА

	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
Приоритетни циљ 2.1. Планирање и пројектовање инфраструктурних мрежа и објеката До краја 2028.године припремљена су све неопходне стратешке студије и сва неопходна просторно – планска и пројектно - техничка документација	2.1.1 Број припремљених просторно планских докумената	17	20
	2.1.2 Број припремљене пројектно-техничке документација	32	50
	2.1.3 2 Број припремљених акционих планова, студија и програма	9	15

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на израду урбанистичких планова и урбанистичко-техничких докумената, пројектно-техничке документације за изградњу и реконструкцију комуналних објеката и комуналне инфраструктуре од значаја за будући развој општине

– путеви, улице, водоводна мрежа, канализациона мрежа, јавна расвета, паркинг простор, итд.

Мере које ће бити спроведене спадају у групу инвестиционих мера.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: Општинска управа општине Бела Паланка, ЈП и ЈКП.

МЕРЕ 2.1.	
Мера2.1.1.	Израда Просторног плана општине Бела Паланка
Мера2.1.2.	Израда урбанистичких планова и урбанистичко-техничких докумената
Мера2.1.3.	Израда пројектно-техничке документације за изградњу и реконструкцију комуналних објеката у граду и селима

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.2. РАЗВОЈ И УНАПРЕЂЕЊЕ САОБРАЋАЈНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

Приоритетни циљ 2.2. Развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
До краја 2028.године изграђена је нова и реконструисана постојећа саобраћајна инфраструктура	2.2.1. Број километара реконструисане саобраћајне инфраструктуре	10 km	30
	2.2.2. Број километара рехабилитованих атарских и општинских путева	20	40

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на повећање квалитета локалне путне мреже и повећање мобилности грађана.

Мере које ће бити спроведене спадају у групу инвестиционих мера.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Општинска управа Бела Паланка за већину предложених мера није припремила оквирни износ средстава, тј. општинска управа не располаже информацијама о средствима која ће бити непходна за реализацију доле наведених мера.

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: Општинска управа општине Бела Паланка, ЈП и ЈКП.

МЕРЕ 2.2.	
Мера2.2.1.	Редовно одржавање и реконструкција путева и улица
Мера2.2.2.	Изградња путева и улица
Мера2.2.3.	Реконструкција мостова

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.3. УНАПРЕЂЕЊЕ ВОДОПРИВРЕДЕ И ВОДОПРИВРЕДНИХ ОБЈЕКТА

Приоритетни циљ 2.3. Унапређење водопривреде и водопривредних објеката	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
До краја 2028.године уређена је целокупна каналска мрежа на територији општине	2.3.1 Број километара уређене речне и каналске мреже	3 км	8 км

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на изградњу инфраструктуре у циљу уређења бујичних река, потока и канала.

Мере које ће бити спроведене спадају у групу инвестиционих мера.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: Општинска управа општине Бела Паланка, ЈП и ЈКП.

МЕРЕ 2.3.

Мера 2.3.1.	Уређење тока Коритничке и Топоничке реке у делу Црвене реке
Мера 2.3.2.	Набавка мобилне заштите за одбрану од поплава
Мера 2.3.3.	Уређење бујичних потока и канала
Мера 2.3.4.	Уређење приобаља

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.4. РАЗВОЈ И УНАПРЕЂЕЊЕ КОМУНАЛНЕ ЕНЕРГЕТИКЕ

Приоритетни циљ 2.4. Развој и унапређење комуналне енергетике До краја 2028.године значајно је унапређена постојећа и изграђена нова енергетска инфраструктура	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
	2.4.1. Покривеност територије гасоводном инфраструктуром	До сада није праћено	60%
	2.4.2. Број реконструисаних и новоизграђених стубова јавне расвете	0	2117

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на изградњу гасоводне инфраструктуре и реконструкцију и изградњу стубова јавне расвете.

Мере које ће бити спроведене спадају у групу инвестиционих мера.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: Општинска управа Бела Паланка, ЈП и ЈКП.

МЕРЕ 2.4.	
Мера 2.4.1.	Реконструкција и изградња јавне расвете у граду и селима
Мера 2.4.2.	Изградња примарне и секундарне гасоводне мреже у Белој Паланци

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.5. КВАЛИТЕТНО И ПОУЗДАНО ВОДОСНАБДЕВАЊЕ И ОДВОЂЕЊЕ ОТПАДНИХ ВОДА

Приоритетни циљ 2.6. Квалитетно и поуздано водоснабдевање и одвођење отпадних вода До краја 2028. године обезбеђена је чиста и здрава пијаћа вода све становнике општине и унапређен је систем одвођења отпадних вода	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
	2.5.1. Проценат домаћинства прикључених на водоводну мрежу	75 %	80%
	2.5.2. Проценат домаћинства прикључених на канализациону мрежу	65 %	70%

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на изградњу и реконструкцију водоводне и канализационе мреже, изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода, итд.

Мере које ће бити спроведене спадају у групу инвестиционих мера.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: Општинска управа општине Бела Паланка и ЈКП.

МЕРЕ 2.5.	
Мера 2.5.1.	Изградња нове примарне и секундарне водоводне мреже у граду и селима и реконструкција постојеће водоводне мреже у граду и селима
Мера 2.5.2.	Изградња нове и реконструкција постојеће канализационе мреже у граду и селима
Мера 2.5.3.	Изградња постројења за пречишћавање отпадних вода
Мера 2.5.4.	Успостављање мониторинга контроле квалитета воде у сеоским водоводима и редовно информисање становништва
Мера 2.5.5.	Набавка енергетски ефикасних водоводних и канализационих пумпи

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.6. УПРАВЉАЊЕ КОМУНАЛНИМ И ОСТАЛИМ ОТПАДОМ

Приоритетни циљ 2.6. Управљање комуналним и осталим отпадом До краја 2028. године успостављен је	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
--	------------	------------------	-----------------

функционалан и у потпуности одржив систем управљања отпадом и извршена је рекултивација и ремидијација 50% девастираног земљишта	2.6.1. Број санираних и рекултивисаних одлагалишта отпада	1	9
	2.6.2. Успостављен систем за одношење смећа у сеоским срединама	3	9
	2.6.3. Проценат становништва који рециклира врши сепарацију чврсти отпад	0	60%

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на санацију и рекултивацију постојећих сметлишта и депонија, набавку посуда за одлагање комуналног отпада, изградњу објеката и инфраструктуре за одлагање објеката, рециклажу, набавку специјализованих машина и возила, итд.

Мере које ће бити спроведене су инвестиционе и институционално управљачко организационе.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: Општинска управа општине Бела Паланка и ЈКП.

МЕРЕ 2.6.	
Мера 2.6.1.	Санација и рекултивација постојеће општинске депоније и дивљих депонија на целокупној територији општине
Мера 2.6.2.	Изградња инфраструктурних објеката за збрињавање појединих врста отпада
Мера 2.6.3.	Изградња и опремање постојења за компостирање
Мера 2.6.4.	Изградња рециклажних дворишта
Мера 2.6.5.	Набавка специјализованих возила, посуда за одлагање комуналног отпада и посуда за примарну селекцију отпада за привреду и домаћинства
Мера 2.6.6.	Изградња трансфер станице

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.7. УНАПРЕЂЕЊЕ И ОЧУВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
Приоритетни циљ 2.7. Унапређење и очување животне средине Докраја 2028. године едуковати грађане, а посебно децу, пољопривредне произвођаче и привреднике о заштити животне средине	2.7.1. Проценат едуковане деце из предшколских и основних школа о заштити животне средине	До сада није праћено	90%
	2.7.1. Проценат едукованих пољопривредних произвођача и привредника о заштити животне средине	До сада није праћено	80%

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на едукацију појединих категорија становништва (деца, пољопривредници, привредници, сакупљачи секундарних сировина) из области заштите животне средине.

Мере које ће бити спроведене су информативно едукативне.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд.).

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: Општинска управа општине Бела Паланка, школе, удружења грађана, итд.

МЕРЕ 2.7.	
Мера 2.7.1.	Подизање нивоа знања и еколошке свести становништва о потреби и начинима очувања животне средине
Мера 2.7.2.	Израда Програма заштите животне средине
Мера 2.7.3.	Оснивање дечијих еколошких кампова за децу предшколског узраста, основце и средњошколце
Мера 2.7.4.	Израда Програма управљања отпадом са катастром дивљих депонија
Мера 2.7.5.	Израда локалног регистра загађивача
Мера 2.7.6.	Израда акционог плана заштите ваздуха

**ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.8. УНАПРЕЂЕЊЕ ЕНЕРГЕТСКЕ ЕФИКАСНОСТИ И
УПОТРЕБА ОБНОВЉИВИХ ИЗВОРА ЕНЕРГИЈЕ**

	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
Приоритетни циљ 2.8. Унапређење енергетске ефикасности и употреба обновљивих извора енергије До краја 2028.године применити мере енергетске ефикасности у свим јавним установама, а делимично и у приватним објектима	2.8.1. Примена мера енергетске ефикасности у јавним установама	8	12
	2.8.2. Примена мера енергетске ефикасности у приватним објектима (приватне куће и стамбене зграде)	20 %	60%

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на реконструкцију јавних установа и институција, али и индивидуалних и колективних стамбених објеката, у циљу повећања енергетске ефикасности (замена столарије, фасаде, крова), као и на инсталацију и коришћење обновљивих извора енергије и енергетски ефикасне опреме у јавним предузећима, установама и институцијама.

Мере које ће бити спроведене спадају у групу инвестиционих мера.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: Општинска управа општине Бела Паланка, ЈП и ЈКП.

МЕРЕ 2.8.	
Мера 2.8.1.	Унапређење енергетске ефикасности јавних објеката у циљу смањења потрошње енергије
Мера 2.8.2.	Унапређење енергетске ефикасности индивидуалних и колективних стамбених објеката кроз суфинансирање из општинског буџета
Мера 2.8.3.	Повећање удела обновљивих извора енергије у укупно

	потрошњи и смањење потрошње електричне енергије у јавним предузећима, институцијама и установама
Мера 2.8.4.	Израда Програма развоја енергетике општине Бела Паланка

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.9. ИЗГРАДЊА ОСТАЛЕ КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

Приоритетни циљ 2.9. Изградња остале комуналне инфраструктуре До краја 2028.године изграђена је комунална инфраструктура циљу побољшања стандарда живота становништва	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
	2.9.2. Број инсталираних / реконструисаних дечијих игралишта	19	30
	2.9.3. Број уређених гробаља	1	2

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на израду пројектно - техничке документације, реконструкцију постојеће и изградњу нове комуналне инфраструктуре – азил за псе и мачке, зелене и сточне пијаце, гробље, дечија игралишта, итд.

Мере које ће бити спроведене спадају у групу инвестиционих мера.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: Општинска управа општине Бела Паланка, ЈП и ЈКП.

МЕРЕ 2.9.	
Мера 2.9.1.	Изградња азила за псе и мачке
Мера 2.9.2.	Изградња и уређење зелених пијаца
Мера 2.9.3.	Изградња и уређење сточних пијаца
Мера 2.9.4.	Уређење и чишћење гробаља у граду и селима
Мера 2.9.5.	Изградња дечијих игралишта

Х РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 3. РАЗВОЈ ПРИВРЕДЕ

--

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

До краја 2028.године припремити сву неопходну просторно – планску и пројектно – техничку документацију за развој и опремање радних зона, унапредити сарадњу са локалном пословном заједницом, поспешити постојећу пољопривредну производњу и обогатити и развити локалну туристичку понуду

Допринос Циљевима одржвог развоја УН – Агенда 2030

Циљ 2. Свет без глади

Подциљ: 2.3. До 2030. године удвостручите пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране, посебно жена, староседилачких народа, породичних пољопривредника, сточара и рибара, укључујући сигуран и једнак приступ земљи, другим производним ресурсима и улагањима, знањем, финансијским услугама, тржишта и могућности додавања вредности и запошљавања.

Подциљ: 2.4. До 2030. године обезбедити одрживе системе производње хране и применити еластичне пољопривредне праксе које повећавају продуктивност и производњу, које помажу у одржавању екосистема, које јачају капацитет за прилагођавање климатским променама, екстремним временским условима, сушама, поплавама и другим катастрофама и прогресивно побољшавају земљу и квалитет земљишта.

Циљ 8. Достојанствени рад и економски раст

Подциљ: 8.2. Постићи веће нивое економске продуктивности кроз диверзификацију, технолошку надоопштинању и иновације, укључујући фокусирање на секторе високе додане вредности и радно интензивне секторе

Подциљ: 8.3. Промовисати развојно оријентисану политику која подржава продуктивне активности, достојно отварање нових радних места, предузетништво, креативност и иновације и подстиче формализацију и раст микро, малих и средњих предузећа, укључујући приступ финансијским услугама

Подциљ: 8.5. До 2030. године постићи потпуно и продуктивно запослење и пристојан рад за све жене и мушкарце, укључујући младе и особе са инвалидитетом, и једнаку плату за рад једнаке вредности

Подциљ: 8.9. До 2030. године осмислити и спровести политике за промоцију одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе

Циљ 9. Индустрија, иновације и инфраструктура

Подциљ: 9.1. Развити квалитетну, поуздану, одрживу и отпорну инфраструктуру, укључујући регионалну и прекограничну инфраструктуру, за подршку економском развоју и људском благостању, са фокусом на приступачан и једнак приступ за све.

SWOT АНАЛИЗА

SWOT (Strenths, Weaknesses, Opportunities, Threats) анализа представља анализу екстерних (снаге и слабости) и интерних фактора (шансе и претње). Ова анализа представља основу за стратешко планирање, односно дефинисање будућих циљева, Мераа и мера.

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
• Погољан географски положај • Близина Коридора 10	• Индустријска зона Мурица 2 у фази је откупа земљишта, има ПДР, није

• Општина има три индустријске/радне зоне – Мурица 1, Мурица 2 и Балван • Индустријска зона Мурица 1 је власништво локалне самоуправе, има План детаљне регулације и инфраструктурно је опремљена • Индустријска зона Мурица 2 у фази је откупа земљишта, има План детаљне регулације, није инфраструктурно опремљена и нема пројектно-техничке документације за развој инфраструктуре • Индустријска зона Балван – приватно земљиште, није инфраструктурно опремљено, нема ПДР и пројектно-техничке документације за развој инфраструктуре • Активна удружења грађана – удружење пчелара, удружење воћара, удружење „Мирис завичаја“, ЛАГ „Catena Mundi“ • Потенцијали за развој руралног и еко туризма (природна богатства) – Сува планина, Стара планина, Сићевачка клисура, подземне пећине – Дувке), планина Белава, део Сврљишких планина, Белопаланачка котлина, Коритничка котлина, Парк природе „Сићевачка клисура“ Клисура Ждрело, Клисура Бежишко ждрело и бројна врела и бањице. • Развијен манифестациони туризам – Дани Банице • Постојање услова за развој верског туризма (Црква Христовог успења, Дивљански манастир Св. Димитрије, Манастир Успенија Пресвете Богородице у Вети и Манастир Свети отац Никола). • Постојање одређених гарни хотела и вила за смештај туриста и гостију – вила Фестина, Мала Москва, вила Вуксановић • Општина Бела Паланка је спремна да издвоји одређена буџетска средства за развој МСП, предузетништва и подршку развоју туризма	- инфраструктурно опремљена и нема пројектно-техничке документације за развој инфраструктуре • Недостатак смештајни капацитета – хотели, мотели, категорисана сеоска домаћинства • Непостојање уређених пешачких, планинарских и бициклистичких стаза на Сувој планини, Старој планини и Сићевачкој клисури • Веома мали број „комплетних“ породица у сеоским срединама које би требало да носе сеоски/рурални туризам • Негативне миграције и лоша старосна структура • Недовољна информисаност окружења о нашим потенцијалима • Лоша инфраструктура у руралном подручју • Недостатак прерађивачких капацитета у биљној производњи • Екстензивна пољопривредна производња • Неорганизованост малих предузећа око заједничког наступа на тржишту • Застарелост и висок степен амортизованости средстава механизације и опреме у пољопривреди • Неорганизован откуп пољопривредних производа • Неорганизовано снабдевање пољопривредних произвођача репроматеријалом • Недостатак искусног и образованог кадра у области пољопривреде, агробизниса и руралног туризма • Недовољно искоришћење природних потенцијала за привлачење туриста • Недовољно искориштени туристички ресурси • Непостојање организованог наступа на тржишту • Недовољна едукованост пољопривредних произвођача
---	--

• Постојање извиђачког дома „Крупац,, • Потенцијал за развој ловног и риболовног туризма (крупна дивљач и риболов на Дивљанском језеру, Нишави) • Здрава животна средина • Природни услови за развој пољопривреде • Повољни услови за развој туризма (ловни, сеоски, транзитни, еко, етно, омладински...) • Прерађивачки капацитети у сточарству у делу прераде млека • Повољни услови за заснивање рибњака на Сувој планини • Повољни услови за узгој аутохтоних раса домаћих животиња (брдски коњ, свиње моравка и мангулица и др) • Близина аеродрома у Нишу • Значајне површине пољопривредног земљишта на којима је омогућена разноврсна биљна и сточарска производња; • Повољни услови за еко и органску пољопривредну производњу • Традиција у пољопривредној производњи • Повољни услови за гајење оваца, коза и говеда у брдско-планинском подручју • Повољни услови за интензивно гајење говеда, свиња и живине у равничарском подручју • Добро очувана животна средина као основ еко и руралног туризма • Велики број потенцијалних излетишта и туристичких локалитета • Богато културно – историјско и природно наслеђе • Постојање локалних брендова (баница, паприка вртка) • Добра сарадња локалне пословне заједнице и општинског руководства/ општинске управе • Добра туристичка сигнализација у граду	• Систем образовања не прати потребе привреде • Неорганизован наступ пољопривредних произвођача на тржишту • Традиционални начин размишљања и страх од промена • Општина нема слободних „brownfield,, локација • Недостатак система за наводњавање, због чега се недовољно користе расположиви водни ресурси • Уситњеност земљишног поседа • Отежана употреба механизације због структуре земљишта, конфигурације терена и уситњености поседа • Недовољно решена инфраструктура у руралним и планинским деловима општине (локални путеви, водоснабдевање, канализација, комунални отпад и др) • Недовољно познавање капацитета и потреба ЕУ тржишта • Непостојање прерадних капацитета за прераду меса • Непостојање привредног субјекта који се бави производњом банице • Недовољан прилив инвестиција и нових радних места • Неадекватна и неквалификована радна снага – велики број неквалификованих радника • Непостојање пратеће туристичке инфраструктуре и садржаја дуж пута Ниш-Софија • Уситњеност пољопривредних газдинстава • Непостојање стратешких докумената из области заштите животне средине, пољопривреде и туризма на локалном нивоу • Мали проценат наводњавања и коришћења расположивих водних ресурса • Неповољна старосна структура у
---	---

• Препознатљивост туризма као развојне шансе од стране општинског руководства	руралним подручјима • Мали број модерно организованих газдинстава • Мала финансијска моћ пољопривредних домаћинстава • Недовољна туристичка валоризација бројних атракција • Неадекватне туристичка сигнализација ван града и у руралним срединама • Неразвијена прерађивачка индустрија
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
• Доступни републички фондови - Канцеларија за јавна улагања • Специјални резерват природе Стара Планина, Сува планина и Сићевачка клисура – велики потенцијал за развој туризма • Промоција и маркетинг производа са територије општине Бела Паланка • Нове инвестиције у пољопривреду и рурални развој од стране привредника и предузетника • Близина великих потрошачких центара у Србији (Ниш) • Висока стопа раста тражње хране на ЕУ тржишту и компаративна предност краја јужне Србије у производњи појединих пољопривредних производа – месо, сир, поврће, воће, итд. • Укрупњавање земљишних поседа, као резултат тржишне економије • Увођење савремених технологија у примарну пољопривредну производњу и прераду пољопривредних производа • Средстава ЕУ за рурални развој и развој пољопривреде – ИПАРД • Политичка стабилност, сарадња са републичким органима • Стабилна монетарна политика и банкарски систем у републици Србији • Сарадња са привредницима и пољопривредницима из окружења и удруживање на бази кластера • Пораст тражње за сеоским и руралним туризмом	• Одлив стручне радне снаге • Привредно заостајање Републике Србије у односу на земље региона • Негативна демографска кретања, а посебно у руралним и планинским деловима општине • Изостанак подстицаја и субвенција у пољопривреди због могућег дефицита у републичком и општинском буџету • Могућност привредне рецесије у земљама ЕУ услед последица вируса Ковид 19, што нужно доводи до пада потрошње • Глобална економска криза и смањен прилив страних инвестиција Рад на црно и сива економија • Економска и монетарна нестабилност на нивоу државе и региона • Старење радно способног становништва и одлазак младих са села • Стопа природног прираштаја, тренд старења радне популације • Слаб прилив капитала и подизања нивоа технолошке опремљености • Неспремност локалне привреде за усвајање нових стандарда у пословању (ИСО, ХАЦЦП) • Неусаглашеност система образовања са захтевима привреде и са ЕУ стандардима • Одлив радне снаге – одлазак у

• Развој јавно приватног партнерства • Подстицање развоја органске и ЕКО пољопривредне производње • Извоз пољопривредних производа • Унапређење противградне заштите • Изградња система за наводњавање • Коришћење обновљивих извора енергије и термалних вода • Повезивање туристичких дестинација у региону и прекогранична сарадња • Сеоски и рурални туризам • Ловни и риболовни туризам	иностранство због боље плаћених послова • Непостојање извозне стратегије Републике Србије • Недовољно интересовање домаћих и страних инвеститора за инвестиционо и привредно улагање на подручју општине / Републике • Климатске промене • Угрожавање животне средине и девастација одређених простора и локалитета • Непостојање свести о развоју предузетништва у туризму • Непостојање препознатљивости општине Бела Паланка као туристичке дестинације • Пуштање у рад „Коридора 10“ чиме се доприноси брзом транзиту и незадржавању у Белој Паланци
--	---

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.1. ПРИВЛАЧЕЊЕ И ПОДСТИЦАЈ РАЗВОЈА ИНВЕСТИЦИЈА

Приоритетни циљ 3.1. Привлачење и подстицај развоја инвестиција До краја 2028.године у потпуности су опремљене све планиране радне зоне и инвестиционе локације и општина Бела Паланка је промовисан на домаћим и међународним инвестиционим сајмовима и инвестиционим манифестацијама	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
	3.1.1. Број радних зона које су инфраструктурно опремљене	0	2
	3.1.2. Број манифестација и сајмова који су посећени	До сада није праћено	7

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на израду урбанистичких планова и урбанистичко-техничких докумената, пројектно-техничке документације за изградњу и реконструкцију комуналне инфраструктуре и комуналних објеката у индустријским зонама.

Мере које ће бити спроведене су институционално управљачко организационе, инвестиционе и информативно едукативне.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: Општинска управа, ЈП и ЈКП.

МЕРЕ 3.1.	
Мера 3.1.1.	Израда мултимедијалних промотивних садржаја за промоцију општине и општинских инвестиционих потенцијала
Мера 3.1.2.	Посете инвестиционим сајмовима и манифестацијама у Републици Србији и иностранству
Мера 3.1.3.	Израда Плана детаљне регулације за радну зону „Балван”
Мера 3.1.4.	Израда пројектно-техничке документације за изградњу и реконструкцију целокупне комуналне инфраструктуре у радним зонама
	Изградња и реконструкција целокупне комуналне инфраструктуре у радним зонама
Мера 3.1.5.	Припрема пакета подстицајних мера за инвеститоре
Мера 3.1.6.	Припрема и организација тренинга и обука за запослене у општинској управи и јавним предузећима и установама о припреми и спровођењу ЕУ програма и пројеката

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.2. ПОДРШКА РАЗВОЈУ ЛОКАЛНЕ ПОСЛОВНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Приоритетни циљ 3.2. Подршка развоју локалне пословне заједнице До краја 2028.године унапређен је привредни амбијент у општини и унапређен је приватно-јавни дијалог	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
	3.2.1. Број регистрованих предузетника и МСП	300 предузетника +80 привредна друштва	500+100
	3.2.2. Број заједничких пројеката и иницијатива које су спроведене у	2	5

	сарадњи приватног и јавног сектора		
--	--	--	--

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на подршку локалној пословној заједници кроз финансијску подршку, сарадњу са образовним институцијама, Националном службом за запошљавање, Привредном комором Србије, итд.

Мере које ће бити спроведене су подстицајне, инвестиционе и информативно едукативне.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: Општинска управа Бела Паланка.

МЕРЕ 3.2.	
Мера 3.2.1.	Израда Програма локалног економског развоја
Мера 3.2.3.	Израда елабората о могућностима за оснивање и финансирање малих прерадних капацитета из општинског буџета
Мера 3.2.4.	Усклађивање образовних профила у средњим стручним школама са потребама локалне пословне заједнице
Мера 3.2.5.	Стручна пракса за незапослена лица кроз ЛАПЗ
Мера 3.2.6.	Формирање општинског Привредног савета
Мера 3.2.7.	Припрема и спровођење анкета и анализа о ставовима локалне пословне заједнице о пословном амбијенту и пословној клими у општини
Мера 3.2.8.	Подршка оснивању удружења/асоцијација привредника/предузетника у Белој Паланци
Мера 3.2.9.	Оснивање и изградња пословног инкубатора

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.3. РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНИ РАЗВОЈ

Приоритетни циљ 3.3. Развој пољопривреде и рурални развој До краја 2028.године повећана је продуктивност и приходи у пољопривреди	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
	3.3.1. Број пољопривредних газдинстава која користе	5	25

	општинске субвенције		
	3.3.2. Број пољопривредних газдинстава којима је пољопривреда додатни извор прихода	23	50

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на развој пољопривреде и рурални развој кроз нове инвестиције, едукацију пољопривредних произвођача и брендирање пољопривредних производа са територије општине Бела Паланка.

Мере које ће бити спроведене су подстицајне, инвестиционе и информативно едукативне.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: Пољопривредна саветодавна и стручна служба, Општинска управа општине Бела Паланка, удружења у области пољопривреде и руралног развоја.

МЕРЕ 3.3.	
Мера 3.3.1.	Брендирање и промоција пољопривредних и прехранбених производа са територије општине – Баница, Вртка, итд.
Мера 3.3.2.	Континуирана едукација и информисање пољопривредних произвођача о заштити биља, о стандардима и прописима у производњи здраве и органске хране, о ЕУ стандардима и регулативама у пољопривредној производњи и производњи хране, о заштити животне средине, о обновљивим изворима енергије и потенцијалима за производњу обновљивих извора енергије и др.
Мера 3.3.3.	Посете пољопривредним сајмовима и манифестацијама у Републици Србији и иностранству
Мера 3.3.4.	Израда Програма развоја пољопривреде у општини Бела Паланка
Мера 3.3.5.	Електрификација поља
Мера 3.3.6.	Изградња система за наводњавање пољопривредних површина
Мера 3.3.7.	Подршка младим пољопривредним произвођачима који се баве прерадом пољопривредних производа

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.4.РАЗВОЈ ТУРИЗМА

Приоритетни циљ 3.4. Развој туризма До краја 2028.године унапредити локалну туристичку понуду и унапредити услове за развој туризма	Индикатори	Почетна вредност	Циљана вредност
	3.4.1. Износ прихода од туризма на годишњем нивоу	60.000.000	120.000.000
	3.4.2. Број туриста и број ноћења	30.000/1.500	50.000/1.800
	3.4.3. Број ангажованих лица у туристичкој понуди општине	5	7
	3.4.4. Број кревета у смештајним капацитетима	150	350

ОПИС МЕРА:

Мере које су планиране да се спроведу у периоду 2021–2028. године односе се на активности које су усмерене на развој туризма у Белој Паланци кроз нове инвестиције и промоцију туристичких потенцијала општине Бела Паланка.

Мере које ће бити спроведене су подстицајне, инвестиционе и информативно едукативне.

Предвиђене мере ће бити финансиране из општинског буџета, али и из донација од стране републичких органа и кроз програме и пројекте међународне, регионалне и прекограничне сарадње (ЕУ, билатерални донатори, међународне организације, итд).

Период реализације: 2021–2028.

Носиоци реализације: Општинска управа општине Бела паланка, ЈП, ЈКП и установе.

МЕРЕ 3.4.	
Мера 3.4.1.	Промоција туристичких потенцијала општине Бела Паланка – рурални и сеоски туризам, ловни туризам, риболовни туризам, верски туризам, манифестациони итд.
Мера 3.4.1.	Припрема буџетског Програма подршке за адаптацију и категоризацију објеката/кућа у домаћој радиности у ужем градском језгру и у селима
Мера 3.4.2.	Израда студија, планске и пројектно-техничке документације за туристичке локалитете
Мера 3.4.3.	Изградња саобраћајне инфраструктуре у циљу развоја туризма
Мера 3.4.4.	Унапређење капацитета запослених у туризму
Мера 3.4.5.	Израда Програма развоја туризма на територији општине Бела Паланка
Мера 3.4.6.	Израда и постављање туристичке сигнализације на целој територији општине

Мера 3.4.7.	Ревитализација и адаптација културно – историјских споменика
Мера 3.4.8.	Завршетак друге и треће фазе пројекта „Презентација и адаптација археолошког центра Ремезијана“

XI ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ БЕЛА ПАЛАНКА

Општина Бела Паланка ће кроз дефинисан механизам улога и одговорности, вршити праћење спровођења и реализације усвојеног Плана развоја општине, а о резултатима овог процеса биће припремани посебни извештаји. Одговорност за реализацију и спровођење програма и пројекта и достизање постављених индикатора имају општинска управа, тј. надлежна одељења и службе. Општина ће у сам процес спровођења и реализације усвојеног Плана развоја, укључити и друге актере.

Наведени процес састоји се од три следљиве активности, а то су:

- праћење
- вредновање и
- извештавање

Одговорна тела за спровођење горе наведених активности су:

- Општинско веће
- Општинска управа
- Комисија за праћење спровођења Плана развоја општине Бела Паланка 2021–2028.

Комисију за праћење спровођења Плана развоја општине решењем ће именовати председник општине Бела Паланка, а чиниће је представници општинске управе, ЈП и ЈКП, представници привреде и НВО. Комисија за спровођење Плана развоја општине састајаће се на сваких шест (6) месеци, уз обавезу и чешћег састајања, према одлуци председника општине.

Праћење (мониторинг) реализације програма и пројекта дефинисаних Планом развоја општине је систем прикупљања и обраде података у вези са реализацијом појединих активности у оквиру сваког програма. Сврха прикупљања и обраде података је упоређивање постигнутих резултата у оквиру сваког од програма и пројекта, у односу на планиране резултате.

Праћење се врши континуирано, а за то ће се користити дефинисани обрасци и базе података које је потребно ажурирати у складу са доступним подацима званичне статистике (секундарни подаци).

Поред секундарних података из званичне статистике, прикупљаће се и примарни подаци, а одговорност за наведену активност имају руководиоци одељења општинске управе, у складу са надлежностима за конкретне податке. Прикупљени подаци се

уносе у претходно припремљене обрасце (базе), а одељења самостално могу одлучити о начину прикупљања података (интервју, упитник, анкета и сл.)

Посебно је значајно водити рачуна о јасном дефинисању улога и одговорности у делуприкупљања података, где ће овај посао бити дефинисан као системска активност, а не као једнократни задатак.

Извештавање је активност која се спроводи након завршетка активности прикупљања података, а подразумева припрему шестомесечног и годишњег извештаја о спровођењу Плана развоја општине, у оквиру поступка прописаном за израду извештаја о спровођењу средњорочног плана.

Обвезник средњорочног планирања је у обавези да прати и анализира напредак у остварењу циљева из средњорочног плана и резултате спроведених мера и активности (на основу остварених вредности показатеља учинка и утрошених средстава). На основу ове анализе обвезници средњорочног планирања до 15. марта текуће године израђују годишњи извештај о спровођењу средњорочног плана и годишњи извештај о учинку програмског буџета за претходну фискалну годину.

Поред годишњег извештаја, општинско веће, истеком сваке треће календарске године од доношења Плана развоја, утврђује предлог извештаја о учинцима спровођења плана развоја, који подноси на усвајање скупштини општине, најкасније у року од шест месеци од истека тог рока. Годишњи извештај о спровођењу Плана развоја општине и Извештај о учинцима спровођења, се објављује на интернет страници општине, најкасније 15 дана од дана усвајања. Након усвајања извештаја о учинцима, Општинско веће и Скупштина општине могу утврдити потребу спровођења ревизије Плана развоја, на основу чега се приступа изради предлога измена и допуна плана развоја. План развоја општине мења се и допуњује у процедури прописаној за његово усвајање.